

LOMATUAWI LUKE AHPIY'O

Introduction

¹ Pas as kaysiwhqam itamuhpa' hihta hiniwh-tiqat pās oyiwtaqat pēnayaniqey tuwantota.

² Ima hakim añ ahsupoq Jesus hihta hintsak-maqat aw yórikyat, lomatuwawit yuaatotaqam ita-mumi hin mātapyaqat pan put pēnayaniqey aw may'yuñwa.

³ Noqw ōviy nu put yayhniwhpuyat añqaww sohsok hihta añ pās puprikqe, put pās pasiwtaqat ūmi pēnaniqey unañwti, um hak pavan Theophilus.

⁴ Noqw pep pu' sohsoy himu ūmi mātaviwhqa pas antsanihqat um pas suyan navoti'tani.

The Birth of John the Baptist Announced

⁵ Hakiy Herod tutskwat Judeat ep moñw'iwtaqw, hak God awwat moñwi, Zacharias yan mātsiwhqa qatu, hakiy Abiat paptsiyat ep nuhtum wúnuhqa. Noqw put nōmaat Elizabeth yan mātsiwhqa piw hakiy Aaron ahpiyvi.

⁶ Puma nāma God atpip súankañw, Tutuyqawhqat hin lavayyukuhqat pu hin tutaptaqat añ ahsupoq qaōwihinma.

⁷ Níkañw puma qa ti'ta, Elizabeth qa tílawhq ōviy'o. Noqw puma nāma pāpu pas wuyoiwta.

⁸ Noqw ephaqam i' Zacharias suñwámuy amu-mum God kīyat ep tumalay'taniqat aw pitsíwta.

9 Noq̄w puma hin hinhtotiniqe hihta akw tuwantotaqe, pan tumalat nāhuyvaya. Noq̄w Zacharias God kiyat ep put eñem hihta kwañwáhovaqtuqat taqtsokniq̄w pan put eñem yukiwa.

10 Noq̄w pam panhtiniqat aw pituq̄w, sinom sohsoyam ihkaqe hoñkahkanw, God aw nānawakna.

11 Noq̄w pam pañso pakiq̄w, Tutuyqawhqat hoñviayaat put aw māakti; pam kwañwáhovaqtuqat eñem q̄ōq̄hpit putvaqe wunuwta.

12 Noq̄w Zacharias put túwahqe, pas tsawnaqe, hin unañwti.

13 Noq̄w hoñviaya put aw pañqawu: Um qa tsawnani, Zacharias. God uhnawakinpiy navota. Noq̄w òviy uhwuhti Elizabeth uñem tiyohyat tih-tani. Noq̄w ason um put John yan túñwani.

14 Um put tihtiwhqat ep pas hinhaqam hahlayhtini; noq̄w kaysiwhqam umum hahlayhtotini.

15 Pi pam Tutuyqawhqat atpip a'nō hímuni. Ni-hqe òviy pam oवाल, pu honaqkuyit qa hīhikwni. Pi pas pam tihtiwhpuy añq̄aqw Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwani.

16 Pam Israel-sinmuy amumi ö'qalaq̄w, puma ahoy Tutuyqawhqay God aw nánamtökani.

17 Pam Elias antani, numiy añ'a, pu òqalay añ'a. Nihqe pam Tutuyqawhqat ahsavo hinmaq̄w, namat timuy amumi unañway'vayani; noq̄w añ qatuqáyvahsi'yunqam súanhinwisqamuy amún súan unañwtalwuwni'vaye', súanhinwisni. Noq̄w pam Tutuyqawhqat ahsavo put sinomuyatuy unañwayamuy put eñem moñwvastani.

18 Noq̄w Zacharias hoñviayat aw pañqawu: Noq̄w nu hin uñ súañqawh̄qat navoti'tani? Pi nu' wuh-taqa, pu iwuhti p̄apu pas wuyoiwta.

19 Noq̄w hoñviaya lavayhtiqe put aw pañqawu: Nu Gabriel yan m̄atsiwa; noq̄w nu God atpip wunu. Noq̄w nu it lomatuawit uñ āawnaniqat ōviy pam nuy añq̄w ūmi ayata.

20 Noq̄w meh, um hapi ilavayiy qa tuptsiwa. Noq̄w ōviy uhlayayi nawus ūñaq̄w nawhkiwh̄q, kurs um hin yuaatani, pas hisat ilavayiy aw antsaniwh̄qat aw pahsavoo. Noq̄w hisat aw pituq̄w, God ilavayiy aw antsanni.

21 Noq̄w sinom Zacharias nuhtayyuñwa. Hi-noq̄w pam God k̄iyat ep pas nawutsnaq̄w, puma put ep hin wūwantota.

22 Noq̄w pam yāmakqe, pay kurs hin pumuy amumi hiñqawni. Noq̄w puma māmatsyaq̄w, sumataq pam God k̄iyat ep hihta aw yori; ōviy pi pam amumi māsankañw, pay pas qa hiñqawu.

23 Noq̄w ōviy pam panis papsiy añ kuyvat, pah-sat pay nima.

24 Noq̄w ahpiy pantaq̄w, put nōmaat Elizabeth nō'yiltiqe, tsivot mūmuyawhtuy añ haqam nātupki'ta.

25 Nihqe pañqawu: Yanhaqam Tutuyq̄awh̄qa nuy hintsana, nuy ōkwatuwh̄qee. Nu as qa tiylawh̄q ōviy sinom as inumi tutsiwhiñq̄awq̄w, askwal pi God put pantaqat añq̄w nuy ayo tavi.

The Birth of Jesus Announced

26 Noq̄w navay mūmuyawhtuy sūlawhtiqw, God hoñviayay Gabriel Galilee-tutskwat ep haqami kitsókit Nazareth yan m̄atsiwh̄qat aw ayata,

²⁷ Hakiy mānat nāt qanāhovalni'taqat Mary yan mātsiwhqat aw'i. Pam hak hakiy tāqat Joseph yan mātsiwhqat, David ahpiyvit aw noiwniqat enem nawiniwta.

²⁸ Noqw hoñviaya put aw pákihqe, aw pañqawu: Um hahlayni, Tutuyqawhqa úmuma. Pam núokway ūmi pas qaöwínoa. Um momoymuy amuñaqw pas hahlayhpit ep'e.

²⁹ Noqw Mary put aw yórikqe, lavayiyat ep hin kurs wūwa; nihqe hihta pa pam lavayhtiqat pam wūwanta.

³⁰ Noqw hoñviaya put aw pañqawu: Pay um qa tsawiniwtani Mary, God núokway ūmi pas qaöwínoa.

³¹ Noqw meh, um nö'yilte', tiyohyat tihtani. Nen um put Jesus yan túñwani.

³² Pam a'nö hímuni; pu Pas Sus'oveqnihqat Tíatnihqey yan túñwantiwni. Noqw Tutuyqawhqa God put nayat David moñqeniyat put máqani.

³³ Noqw pam Jacob ahpiy sinoiwtaqamuy amumi sutsep moñw'iwatani. Pu put moñwtunatyat pas qa haqami so'tani.

³⁴ Pahsat pu Mary hoñviayat aw pañqawu: Noqw hin i' pasiwtani. Pi nu qa hisat haqam hakiy tāqat ámuma.

³⁵ Noqw hoñviaya lavayhtiqe put aw pañqawu: Pay ason Qahováriwtaqa Hikwsi ūmi pítuni; pu Sus'oveqnihqqa öqalay akw un nākwapnani. Paniqw öviy ason pam tsāy qahováriwtaqa uhpiy tihtiwniqa God Tíatnihqey yan túñwantiwni.

³⁶ Noqw meh, ūñaqwvi Elizabeth as qa tılawhqat pañqaqwanwuqw, pam wuyovehaq nö'yilti. Noqw pu' hapi pam navay mūmuyawhtuy añ panta.

37 Pi God-niqw pay qa himu qa pasiwvani.

38 Pahsat pu Mary pañqawu: Taa, pay pi nu Tutuyqawhqat tūwikiata. Pay nam um hin lavayhti qw antani. Noqw hoñviaya put añqw ahpiy'ö.

Mary Visits Elizabeth

39 Noqw ephaqam Mary pañqw nakwsuqe, haqami tsotsmoy'yuñqat aqwhaqami kaktayi, Judeat-tutskwat ep kitsókit aw'i;

40 Nihqe Zacharias kíyat aw pákihqe, Elizabeth aw yuaayku.

41 Noqw Elizabeth Maryt lavaiyat navotq, put ponoveq tiposi tsoomhti. Noqw Elizabeth Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwnañw,

42 A'nö pañqawu: Ñaspi um momoymuy amuñaqw namorstiwa! Pu uhpiy tihtiwniqa pas hahlayhpit epni.

43 Noqw nuy yan'ewayniqw öviy kurs piw Itutuyqawhqay yuat añqaqw inumii?

44 Oviy pi meh, panis uhlayayi inaqvumiq töqtiqw, pahsat pay tiposi hahlayhti qe, ivonoveq tsoomhti.

45 Um God aw tuptsiwhqe, pas hahlayhpit ep'e, ispi Tutuyqawhqa ūmi hin lavaytiqey pas kurs hin qa anhtiniq'ö.

Mary's Song of Praise

46 Noqw Mary tuwat pañqawu: Oviy nu iunaññaqw Tutuyqawhqat pas hihtay'tani.

47 Ihikwsiy akw nu God nuy ayo távihqat aw hahlayhtini,

48 Ispi pam manhtuwikiy okiwhqatsiyat aw tātayhq'ö.

Noqw meh, yahpiy haqahpiy yantani:
 Sohsoyam haqami nānañk yesniqam nuy
 hahlayhpit epnihqat pañqaqwani.

49 Pi pam nuy qaöwítumalta, i' hak
 Sus'öqaltutuyqawhqa,

Qahováriwtaqa yan túñwantiwhqa.

50 Pam put kaptsi'yuñqamuy ókwatuwa,
 Sohsoqmuy hakimuy nānañk yesqamuyu.

51 Is uti! Pam hinurs öqalay'ta!

May akw añ kwivi'nañway'yuñqamuy tatslakna.

Piw pumuy tunatyayamuy sóontsana.

52 Pam añ ö'qaltuy qeniyamuy añqw hanna,

Nit añ ókiwyaqamuy momiq oya.

53 Pam añ tsönsoiwtaqamuy hihta nukñwat öyna,
 Nit kahaksinmuy súmavuyawyuñqamuy añqe lālayi.

54-55 Pam tumal'ayay Israel aw unañwtavi,

Itanamuy amumi hin lavayhti qey hapi panhti.

Pam Abraham timuyatuy ökwatuwa,

Pu ahpiy aniwhtotiqamuy sohsoqmuyu,

Nihqe pam yūmosa panmani.

56 Noqw Mary payhkomuy mūmuyawhtuy añ Eliza-
 beth amum qatut, pu ahoy kiy aqw'a.

The Birth of John the Baptist

57 Noqw Elizabeth tihtaniqat aw pituqw, pam
 tiyohyat tihta.

58 Noqw put kisñwamat, pu sinomat nanaptaqw,
 yaw Tutuyqawhqa put qa an'ewakw ökwatuwa.
 Nihqe puma put amum hahlayhtoti.

59 Noqw put nanalsikis talni'taqw, puma tsākw
 poñotkuyaniqe öki. Nihqe puma put Zacharias yan
 tuñwáya, nayat tuñwniyat an'i.

60 Noq̄w put yuat pañqawa: Qae, pam John yan mātsiw̄ni.

61 Noq̄w puma put aw pañqawa: Noq̄w pi qa hak uhsino pan mātsiwa.

62 Pu puma put nayat aw māmasaya, hin pam put tūnwaniqey nāwaknaqat tūviñtota.

63 Noq̄w pam hihta añ pēnaniqey tuhtuy'qe, añ pēna: Pam John yan mātsiwa. Noq̄w puma sohsoyam hin kurs wūwaya.

64 Noq̄w pahsat pay put moaat hōtsíltiqw, leñiat nāhiwa. Noq̄w pam yuaaykuqe, God aw hahlayhti.

65 Noq̄w pumuy kisñwamat pas kurs hin wūwaya. Noq̄w sohsoyam Judeat ep tsotsmova yesqam pep hin hiniwhitiqat nānami lavayta.

66 Noq̄w sohsoyam put nanaptaqam unañwpeq put wūwankahkañw pañqawa: Hin pa i' tsay hintani? Noq̄w Tutuyqawhqat maat put aw unañwtavi'ta.

Zechariah's Prophecy

67 Noq̄w put naat Zacharias Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw, hin hintaniqat lavayhti qe pañqawu:

68 Nam God Israel-sinmuy Tutuyqawhqaam tayawintiwa;

Pam sinomuy pohta qe, pumuy qenivo oya.

69 Pam hakiy a'nō öqalay'taqat wunuptsina, Itamuy ayo öoyniqata,

Tumal'ayay David amuhpiyviyatuy amuñaq'ö.

70 Ura pam hisatñahaqaqw itanamuy amumi pan lavayhti,

Hakimuy pas hihtuy lavay'aymuy moayamuy ahpiy'o.

71 Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo
 óyaniqey pañqawu,
 Pu sohsokmuy itamumi qa suhtaq'ewyaqamuy
 öqalayamuy añq'ö.

72 Pam itanamuy amumi núokway mahtakna,
 Amumi hin lavayhti qey aw antsana,
 Amumi pas qa paysoq pasiwnaqey pam u'na.

73 Ura pam itanay Abraham aw pas qaöwílvayhti;

74 Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo
 óyaniqeyu,
 Itam qa tsawiniwkahkañw, put eñem
 hintsatskaniqata.

75 Noqw itam itahqatsiy añ ahsupoq put atpip
 hinwisni,

Sohsok hihta akw pasiwkahkañw, súankahkañwo.

76 Noqw üm'i, ítii, ya uñem hintani?

Um Sus'oveqnihqat lavay'ayaatni;

Pan hapi um túñwantiwni.

Um Tutuyqawhqat apyeve hinmani;

Pu put eñem pöhut añwu añ qenitani.

77 Um God sinomuyatuy hin ayo nõñakniqat
 āawnani;

Pumuy qaanhtipuyamuy ayo yukiltiq'ö.

God pumuy qaanhtipuyamuy ayo yuke', pumuy
 ayo óyani.

78 Kwakwhat pi God aw itahyantaqa itamuy
 ökwatuwa, Kwakwhat pi õñaqw itamumi
 tälawva.

79 Qatalpuve yesqamuy amumi tälawnani,

Mokiwuy kihsiwniyat añ yesqam tälát aw
 yórikyani.

Noqw itam tälát aw tāyuñwe',
 pasi'nañway'kahkañw, hinwisni.

Yan Zacharias lavayhti.

⁸⁰ Noqw tsāy wūyoq'iwmaq̄w, tunatyaat suyht-sepñwat òqawi'ma; nihqe haqam qayēsiwhpuve qatu, hisat pam Israel-sinmuy amumi namtakaniqey pahsavoo.

2

The Birth of Jesus (Mt 1.18-25)

¹ Noqw ephaqam sopkawtaqam sinom nāvenayaniqat Caesar Augustus yan tutapta.

² Noqw hak Cyrenius Syria-tutskwat ep moñw'iwtaq̄w, sinom mohti yan nāvenaya.

³ Noqw sohsoyam nāvenayaniqe nanāp kitsókiy añnankwusa.

⁴ Noqw òviy Joseph Galilee-tutskwat ep Nazareth-kitsókit añqwnihqe, Judea-tutskwat aqw'a, haqami kitsókit, Bethlehem yan mātsiwhqat aqw'a. Ura David Bethlehem ep tihtiwa. Noqw Joseph David ahpiyvinihqe, òviy nāvenaniqe pañsoq'a.

⁵ Noqw Mary put nōmamkiwaat put ámuma, pas páy tihtanikañwo.

⁶ Noqw pumuy pépeqniqw, pam tihtaniqat aw pitu.

⁷ Noqw pam nāt sūs tihtaqe tiyohyat tihta; nihqe muhpiñwat akw muhpiknat, haqaq̄w tumalvopkot nōñosañwuqat pañqe' put tavi, qa haqam yeyespive amuñem qéniniqw òviy'o.

The Shepherds and the Angels

8 Noqw pep tutskwat ep hakim lalay'a'yat haqam tutskwave yesqe, mihikq kanelvokmuy tūtuwala.

9 Noqw meh, Tutuyqawhqat hoñviayaat pumuy amumi māaktiqw, Tutuyqawhqat lolma tālañwaat pumuy ahsupoq amuqlaq tālawva. Noqw pavan pas puma tsawinwuhpukya.

10 Noqw hoñviaya pumuy amumi pañqawu: Uma qa tsawiniwyuñwni. Meh, pi nu lomatuawit umuy āawnani; noqw put ep sopkawtaqam sinom pas hinhaqam hahlayyani.

11 Pi pu' hapi it talōñvaqat ep David kitsókiyat ep Ayo Tūooyhqa umuñem tihtiwa, Tutuyqawhqa, Christ, God añqw moñw'asi'taqa.

12 Noqw it akw uma put māmatsyani: Tiposit muhpiwñwat akw muhpiwkañw haqaqw tumalvopkot nōñosañwuqat añqe' qatsqat uma tutwani.

13 Noqw pahsat pay qaan'ewakw hintaqam ōve yesqam kurs hoñviayat amumyaqe God tayawintotaqe pañqaqwa:

14 Nam God Sus'oveqnihqa tayawintiwa; pam pi tūwaqatsit ep sinmuy hahlaykañw amuñem yukuqw, puma kwakwhat yesni.

15 Noqw hoñvia'yat tawlalwaqe yukuyat, ahoy ōmiqhaqamiya. Noqw pahsat pu lālayñwut nānami pañqaqwa: Taa, tuma kurs Bethlehem awye', it yan hiniwhitiqat, Tutuyqawhqa itamumi mahtaknaqat aw yórikwisa.

16 Pu puma pañso kaktayyaqe, ep ōkihqe, Maryt-nit pu Joseph pumuy tutwa, pu haqaqw tumalvopkot nōñosañwuqat añqe' tiposhoyat qatsqata.

17 Noq̄w puma put aw yórikyaqe, hoñviaya it tsāk̄w hin lavayhtiqat añqe' tunvotnaya.

18 Noq̄w sohsoyam put nanaptaqam lālayñwut pumuy hin āawnayaqat añ wūwantota.

19 Noq̄w Mary tuwat sohsoq̄ iit aw wūwankañw, unañwpeq pās oya.

20 Noq̄w lālayñwut hoñviaya amumi hin hiñqawh̄qat sohsoq̄ nanaptaqe, pu aw yórikyaqe, ahoy kanelvokmuy amumiya; nih̄qe put pantaqat ep puma God pas hihtatiwiskahkañw, tayawintiwiisa.

Jesus Is Named

21 Noq̄w nanalsikis talōnvaqat ep tsāk̄w poñotkuyaniqat aw pituq̄w, naat put Jesus yan tuñwa. Pan hapi ura hoñviaya put tuñwa, put yuyat nāt qa nō'yiltiq'ō.

Jesus Is Presented in the Temple

22 Noq̄w put yuat Moses tutavoyat anwat tiyqatskuyvaq̄w, puma tsāk̄w Tutuyqawh̄qat aw nōaniqe, Jerusalem ep wikva.

23 Ura pi yan Tutuyqawh̄qat tutavoyat añ pey'ta: Añsakis haqam hak wuhti pas mohtitiyohyat tih-tapq̄, pam Tutuyqawh̄qat awwat noiwtani.

24 Noq̄w tutavot añ hin pey'taqat pan puma Tutuyqawh̄qat aw hihta hom'oya. Yan ura pey'ta: Hak lōqmuy masihōwituy, sen lōqmuy qōtsáhōwituy Tutuyqawh̄qat aw hom'oymantani.

25 Noq̄w meh, hak tāqa, Simeon yan mātsiwh̄qa, Jerusalem ep qatu. Pam hak sūankañw God pas kaptsi'ta; nih̄qe hak Israel-sinmuy Ayo Oyatoqat

nuhtayta. Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi put amum hinma.

²⁶ Noqw ason yaw pam pas Tutuyqawhqat añqw moñw'asi'taqat aw yorikt, pu' hisat ahpiyniqat Qahováriwtaqa Hikwsi put pan āawna.

²⁷ Noqw Hikswi pan put unañwtoynaqw, pam God kīyat ep paki. Noqw Jesus yuat puwsuñway amum tutavot hin yuykiwhqat tsāk w Jesus eñem hinhtiniqe òviy pep put wikva.

²⁸ Noqw Simeon put tsöpahtaqe, God aw hahlayhtit, pañqawu:

²⁹ Tutuyqawhqa, taay, um uhlayvayiy aw antsanni, Um uhtumal'ayay qa hin unañway'kañw yañqw ahpiyniqat aw nakwhanani.

³⁰ Pi nu ivosiy akw hak Ayo Tūoyaniqat ũñaqwnihqat aw yori.

³¹ Put pantaqat hapi um sohsokmuy sinmuy amutpik na'sasta.

³² Soñawnen pam qa-Jew-sinmuy amumi tälawnani; pu uhsinmuy, Israel-sinmuy òmi tsokanani.

³³ Noqw Joseph put yuyat amum pam hin tsākw lavayhtiqat aw kätuqayta.

³⁴ Noqw Simeon pumuy öqalaqe, put yuyat Maryt aw pañqawu: Meh, i' tsāy God ahpiy namorstiwa. Noqw put atsviy Israel-sinmuy amuñaqw kaysiwhqam munumhtini, pu piw kaysiwhqam hoñvani. Pam hihta tuawi'taqw, sinom put aqw hihinqaqwani.

³⁵ Pantani hapi. Noqw soñawnen uh'unañwa sipwuvahpit akw tūhotiwni. Noqw kaysiwhqamuy tunatyaam tupkiwyuñqa mātaktotini.

³⁶ Noqw hak God lavay'ayaat, Anna yan

mātsiwhqa, pep qatu, hakiy Phanuel tíata, Asert ahpiyvi. Pam hak wuhtiharsku; nihqe pam manhqatsiy ahpiy puwsuñway amum tsañe' yahsañwuy añ qatu.

³⁷ Noqw pam koñnalavu nālöp sunat añqw nālöp sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'ta. Noqw pas pam God kīyat añqw qa ahpiyniñwu. Nikañw mimhikqat, pu talönwiwmaqat añ napwalni'kañw, nāwakinkañw God eñem tumalay'tañwu.

³⁸ Noqw Simeon nāt yuaataqw, i' wuhti ep pákihqe, Tutuyqawhqat aw hahlayhti, nit sohsokmuy amumi put tsākw yuaata, Jerusalem ep sinmuy Qenivo Oyaniqat öviy maqaptsi'yuñqamuy amumii.

The return to Nazareth

³⁹ Noqw Joseph, put yuyat amum Tutuyqawhqat hin tutaptaqat an sohsok hinhtit, ahoy Galilee-tutskwat aqw'a, nāp kitsókiy Nazareth aw'i.

⁴⁰ Noqw tsāy wuyoq'iwmaqe suyhtsepñwat tunatyay añ öqawi'ma; piw unañwtalwuwnit añ'a, nihqe God núokwayat añ hinma.

The Boy Jesus in the Temple

⁴¹ Noqw Joseph, put yuyat amum añsakis yahsañwuy añ Jerusalem aqwniñwu, ura Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat ep'e.

⁴² Noqw Jesus pakwt löq sihkay'tasikis yahsañwni'taqw, Jew-sinom hin hintsatskañwuqat öviy naat yuyat amum Jerusalem aqw'a, Jesus wikkañwo.

⁴³ Noqw puma añ kuyvaqe, nāp kitsókimiq áhoyniqw, tsāy Jesus pumuy qa amumumnihqe,

Jerusalem epeq huruhti, noqw puma put qa navota.

44 Nihqe pay pam pumuy amumumyaqamuy amumumnihqat puma wūwaqe, ep tāwanawit añ haqami pahsavo nakwsu; nihqe puma sinomuy-nikañw, pu tuwimuy amuhpa' put hēva.

45 Nit puma put qa túwahqe, namtökt ahoy Jerusalem aqw'a, put heptoqee.

46 Noqw pāyis talqw, puma God kīyat ep put tuwaqw, pam tūtutuqaynayaqamuy amuhsonve qatukañw, pumuy amumi tūqaykañw, pu pumuy hihta tūviñlawu.

47 Noqw sohsoyam aw tūqayyuñqam put hin hihta mātsi'maqat, pu hihta hin ahoy hu'wanmaqat ep kātayuñwa.

48 Noqw puma put túwahqe hin kurs wūwa. Noqw yuat put aw pañqawu: Itiñ, ya um hinoqw itamuy yanhaqam hintsana? Okiw nu' unay amum kānavoti'kañw un hepnuma.

49 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nāpi nuy hepnuma? Ya nu Inay hihta himuyat hintsakniqat uma put qa navoti'taqe ōviy'o?

50 Noqw pay puma put lavayiyat qa māmatsi.

51 Pu pam pumuy amumumnihqe, Nazareth ep pitu; nihqe pumuy amumi tūqaykañw qatu. Noqw tuwat put yuat iit lavayit sohsok unañwpeq pās oyi'ta.

52 Noqw Jesus suyhtsepñwat wuwni'makañw wūyoq'iwma; pu suyhtsepñwat God-nikañw pu sinmuy tayawni'ma.

3

The Preaching of John the Baptist
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Noqw hak Tiberius Caesar pakwt tsivot sihkay'taqat yahsañwuy añ moñw'iwtaqw, pu Pontius Pilate Judea-tutskwat ep moñw'iwtaqw, pu Herod Galilee-tutskwat aw moñw'iwtaqw, pu tupkoat Phillip Iturea-tutskwat ep sinmuy amumi-nikañw pu Trachonitis-tutskwat ep sinmuy amumi moñw'iwtaqw, pu Lysanias Abilene-tutskwat ep moñw'iwtaqw,

² Pu Annas-niqw pu Caiphas, puma God awwat mohpeq moñw'iwtaqw, ephaqam God lavayhti, Zacharias tiyat John aw'i, pam qayēsiwhpuveni'ō.

³ Noqw pam pāyut Jordan añ ahsupoq tutskwat añ nakwsuqe, sinmuy amumi yuaataqe pañqawu: Uma nāp umuhtunatyay añqw lasye', kūyit akw tuvoylatotini. Noqw God umuhqaanhtipuy umuhpiy ayo yúkuni, amumi kita.

⁴ Ura hakiy God lavay'ayayat Esaiast lavayiyat añ yan pey'ta: Hakiy tōnaat qayēsiwhpuve tsa'tinumqa navotniwa; nihqe yan lalvaya: Uma Tutuyqawhqat eñem pōhut aw hintsatsnani; pam háqe'niqat aw suwiptotani.

⁵ Sohsovik siskat añ otsómhtini, pu sohsovik tuhtukwi, pu tsotsmo tutskwatiwni, pu añ nukushinyuñqa súwiptotini, pu haqe' anahaiwyuñqa pōhiñputiwni.

⁶ Noqw sinom sohsoyam God hin ayo tūooyhqat aw yórikyani.

⁷ Pahsat pu sinom put ahpiy kūyit akw tuvoylatiwyaniqe òviy put aw ökiwtaqw, pam pumuy

amumi yan lalvaya: Is ohi, uma hakim tsūtsu'tuy amunyuñqamu, ya hak umuy itsívut nātoniqat añqw watqaniqat umumi pañqawu?

8 Kurs uma pas antsa umuhtunatyay añqw lasye', uma alōñöt qatsit ahpiy tutmalat hintsatskani. Pu uma umuh'unañwpeq qa pan lavaytani: Abraham hapi itanaa, kitotani; taq nu umumi pañqawni: God it o'wat añqw Abraham eñem sinmuy aniwnaniqey tuwi'ta.

9 Noqw pay soñawnen ōviy piw pikaiñwa himutsokit ñayat tsahqaniqey na'sas'iwta. Noqw ōviy himuwa tsoki lomasipalat qa himuy'vañwuqa tsaqniwe', qōhit aqw tūviwni.

10 Noqw sinom put tūviñtotage aw pañqaqwa: Noqw itam hinhtotini?

11 Noqw pam lavayhtiçe amumi pañqawu: Lōqmuy wukonapnay'taqa ñastanihqat sūkw máqani; pu nōsiwhqay'taqa piw pay anhtini.

12 Noqw moñwit eñem sīvat ömalalwaqam piw kūyit akw tuvoylatotiniçe ökihçe, put aw pañqaqwa: Tūtutuqaynaqa, ya itam hinhtotini?

13 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay hihsa'haqam umuñem tuwantiwhqat epnihçe qa hóyokput uma nuhtuñaqw ömahtiwisni.

14 Noqw pu solāwam piw tuwat put tūviñtotage aw pañqaqwa: Noqw itamwat hinhtotini? Noqw pam amumi pañqawu: Uma qa tūyuyuyhnayani. Piw qa hakiy hihta atsátotoynayani; pu uma hin ahsalalwe', pay put ep nakwhani'yuñwni.

15 Noqw nāt sinom sumataq hintaniqat maqaptsi'yuñqw, sohsoyam unañwpeq John aw hin wūwantota, sen pi pam Christ-nihqata, sen pi

pay qa pamnihqata.

¹⁶ Noqw John lavayhtiqe, sohsokmuy amumi pañqawu: Pay nu' pi as pas antsa umuy kūyit akw tuvoylalawu. Nikañw pay suhka inuhpenihqe pas pavan öqala añq'ö. Noqw soon nu yan'ewaynikañw pay ñas'ew put tots-sosomhpiyat ñahni. Ason pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylatani, pu qōhit akw'a.

¹⁷ Soñawnen pam wuhihpiy yawta, nihqe murivihkay ep pás qeni'tani, nen söhövosiy koyohkiy aw tañatani, nit pam ason tsihput qōhit qatokñwuqat akw taqtsokni.

¹⁸ Yan pam hīhihta akw pumuy ökwhankañw, amumi lomatuawit yuaata.

¹⁹ Noqw John Moñwit Herod qöhqöya, tupkoyat Philip nōmayat Herodius ep'e, pu sohsok hihta ep qaanhtiqat ep piwu.

²⁰ Noqw Herod pay nāt piw qaanhtit, John sivikimi pana.

The Baptism of Jesus

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Noqw pam nāt qa sivikive pakiwtaqw, sinom sohsoyam kūyit akw tuvoylatiwyaqw, pu Jesus piw kūyit akw tuvoylatiqe, nāwakintaqw ömi hötsílti.

²² Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi höwit an tokoy'kañw put atsmi hāwi. Noqw öñaqw hakiy tönaat hiñqawhqe pañqawu: Um hapi pas aw iunañwaa Itii. Nu uñ pas hahlayi.

The Genealogy of Jesus

(Mt 1.1-17)

²³ Noqw Jesus tumalay hintsaktiva, sunat pakwt sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'kañwo. Noqw sinom wūwantotaqw, Jesus Joseph tíata. Noqw pam Helit tíata;

²⁴ Noqw pam Matthat tíata, noqw pam Levit tíata, noqw pam Melchit tíata, noqw pam Jannat tíata, noqw pam Joseph tíata;

²⁵ Noqw pam Mattathias tíata, noqw pam Amos tíata, noqw pam Naum tíata, noqw pam Eslit tíata, noqw pam Nagget tíata;

²⁶ Noqw pam Maath tíata, noqw pam Mattathias tíata, noqw pam Semeit tíata, noqw pam Joseph tíata, noqw pam Judat tíata;

²⁷ Noqw pam Joannat tíata, noqw pam Rhesat tíata, noqw pam Zorobabel tíata, noqw pam Salathiel tíata, noqw pam Nerit tíata;

²⁸ Noqw pam Melchit tíata, noqw pam Addit tíata, noqe pam Cosam tíata, noqw pam Elmodam tíata, noqw pam Er tíata;

²⁹ Noqw pam Joset tíata, noqw pam Eliezer tíata, noqw pam Jorim tíata, noqw pam Matthat tíata, noqw pam Levit tíata;

³⁰ Noqw pam Simeon tíata, noqw pam Judat tíata, noqw pam Joseph tíata, noqw pam Jonan tíata, noqw pam Eliakim tíata;

³¹ Noqw pam Meleat tíata, noqw pam Menan tíata, noqw pam Mattathat tíata, noqw pam Nathan tíata, noqw pam David tíata;

³² Noqw pam Jettet tíata, noqw pam Obed tíata, noqw pam Booz tíata, noqw pam Salmon tíata, noqw pam Naasson tíata;

³³ Noqw pam Aminadab tíata, noqw pam Aram

tíata, noqw pam Esrom tíata, noqw pam Phares tíata, noqw pam Judat tíata;

³⁴ Noqw pam Jacob tíata, noqw pam Isaac tíata, noqw pam Abraham tíata, noqw pam Tharat tíata, noqw pam Nachor tíata;

³⁵ Noqw pam Saruch tíata, noqw pam Ragaut tíata, noqw pam Phalec tíata, noqw pam Heber tíata, noqw pam Salat tíata;

³⁶ Noqw pam Cainan tíata, noqw pam Arphaxad tíata, noqw pam Sem tíata, noqw pam Noet tíata, noqw pam Lamech tíata;

³⁷ Noqw pam Mathusalat tíata, noqw pam Enoch tíata, noqw pam Jared tíata, noqw pam Maleleel tíata, noqw pam Cainan tíata;

³⁸ Noqw pam Enos tíata, noqw pam Seth tíata, noqw pam Adam tíata, noqw pam God tíata.

4

The Temptation of Jesus

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw, pāyut Jordan añqw ahoy pitu, nihqe Hikwsit ahpiy qayēsiwhpumi wīkiwa.

² Noqw Nukpana lōp sunat tālat añ pep put aw unaheplawu; noqw pam pahsa' talōnvaqat añ qa nōsa, nihqe añ ruhpaq pam tsōnmoki.

³ Noqw Nukpana put aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, um it owat pōlavikiniwhiniqat aw pañqawni.

⁴ Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Sóni, pi ura yan pey'ta: Sino qa pōlavikit-sa akw qátut, pas God lavaiyat sohsok akw qátuni.

⁵ Pu Nukpana haqami pas wupatukwit aqw put wikqe, tūwaqatsit añ ahsupoq moñwqeqnit put aw súmahtakna.

⁶ Nihqe aw pañqawu: It hapi öqalat nu un sohsok máqani, pu hihta añ susnunukñwata, pi pam inumi noiwta. Noqw nu hakiy put máqanik máqañwu.

⁷ Noqw öviy kurs um inumi naokiwtaqw, pay pam sohsoy uhhimuni.

⁸ Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóoni, yupa ayo haqamii, Satan, pi yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhqay aw naokiwlawni, pu um put-sa enem tumalay'tani.

⁹ Pu Nukpana put Jerusalem ep wikvage, God kíyat ep suswupakits'omiq put tsókat, pu aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, yañqw atkamiq nātuvani;

¹⁰ Pi ura yan pey'ta: Pam hoñviaymuy ayataqw, ūmi tunatyaltotini;

¹¹ Nen puma may akw un hölölni'yuñwni, taq nāp hisat sen um uhkukuy owat aqw sáviknani.

¹² Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhqay aw qa tuwanlawni.

¹³ Noqw Nukpana sohsok unaheppit akw put aw tuwantaqe yúkukhe, hihsavo put añqw ahpiy'o.

*Jesus Begins His Work in Galilee
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)*

¹⁴ Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikswit öqalayay pasiwkañw, Galilee ep ahoy pitu. Noqw sinom añ ahsupoq put lavayta.

15 Noqw pam pumuy tsotsvalkiyamuy añ pumuy tutuqaynatinuma, sohsokmuy amuhpiy kaptsiwkañwo.

Jesus Rejected at Nazareth
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

16 Pu pam haqam wuñhqeý Nazareth aw pitu. Nihqe pam hin tuwi'taqey anhtiqe, nasuñwintalönnit ep tsotsvalkimi paki, nihqe tutuvenit añ tñwantaniqe wunuptu.

17 Noqw pep God lavay'ayayat Esaias tutuveniat put aw taviwa. Noqw pam tutuvenit púruknaqe, haqe' yan pey'taqat tuwa:

18 Tutuyqawhqat Hikwsiat nuy tuyqawi'ta, nu añ ókiwyaqamuy amumi lolmat yuaaykuniqat òviy nuy asnaqee; pu añ unañwsoiwtaqamuy suyan unañwtoynaniqat òviy nuy ayata, añ tūwik'iwyuñqamuy nuy mātaviwyaniqat amumi yuaaykuniqat òviy'o, pu añ qatālat pōsi'yūñqamuy pōsiyamuy tālawnayaniqat amumi yuaaykuniqata, pu añ okiwsaniwyaqamuy qeniveyaniqat òviy'o.

19 Pu i' Tutuyqawhqa ayo tūooyniqat aw pitsíwtaqat tunvotnaniqat òviy'o.

20 Yan pam añ tuñwat, tutuvenit mupipiykinat, aw tunatyawtaqat aw put ahoy tavit qatuptu. Noqw tsotsvalkive tañawtaqam put aw-sa tāyuñwa.

21 Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Umuy hapi aw tūqayyuñqw, i' yan pey'taqa it talönvaqat ep aw antsaniwa.

22 Noqw sohsoyam put aw tūqayyuñqe, moañaqw lavayit lolmat nõñakqat aw kāwuwantotaqe, pañqawu: Ya qa i' Joseph tíata?

²³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay kurs hin uma inumi yan lavayit qa pañqawani: Tūhika, nāqalapsinaa, it'a. Um yaw Capernaum ep hīhihta tumalta; um yep nāp uhtutskway ep piw panhtinikañwo.

²⁴ Noqw pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Qa hak God lavay'ayaat nāp tutskway ep pāsniwa.

²⁵ Noqw nu umumi súañqawni: Ura Elias qatsiyat ep payhkomuy yahsañwuy añqw navay mūmuyawhtuy añ qa yokva; noqw ura tutskwat añ ahsupoq tsōñōsti. Noqw ephaqam Israel-sinmuy tutskwayamuy ep kaysiwhqam koñnanalvut yēse.

²⁶ Noqw pay ura pas Elias pumuy qa haqawatuy amumi ayatiwht, pay ura Sidon ep kitsókit Sareptat ep hakiy koñnalavut aw'i.

²⁷ Pu God lavay'ayayat Eliseus qatsiyat ep as Israel-sinmuy amuñaqw kaysiwhqam tokoplelet tūtuyya; noqw pay ura puma pas qa haqawa powalti, pay hak Syria-sino hak Naaman yan mātsiwhqa-saa, amumi kita.

²⁸ Noqw sohsoyam tsotsvalkive tañawtaqam it nanaptaqe, pas itsívutoti;

²⁹ Nihqe hoñvaqe, put kīñaqw tūvaya. Pumuy kitsókiam haqam tsomoveq wunu. Noqw ōviy pep tumpok puma put wikya, pañqw put tūvayaniqey unañwtotiqee.

³⁰ Noqw pay pam amuhsonñaqw hinmakañw, pañqw ahpíy'o.

*A Man with an Evil Spirit
(Mr 1.21-28)*

31 Nihqe pam Galilee ep kitsókit Capernaum aqwnihqe, nasuñwintalöñnit añ sinmuy tutuqayña.

32 Noqw pas puma put hin tutuqaynaqat ep aw kätuqayyuñwa, pas pam a'nö lay'taqat yuaataqw öviy'o.

33 Noqw hak tāqa tuyoy'ewakw nukpanhikwsit okiw akw tuyqawiwtāqa tsotsvalkive pakiwta, nihqe pam a'nö hiñqawhqe pañqawu:

34 Itamumi qa hintsakii. Ya itam uñ hintsat-snani, Jesus Nazareth añqwnihqa? Ya um itamuy kīqötaniqe öviy añqaqö'? Pay um hákiyniqw nu uñ tuwi'ta. Um God añqw pas Qahováriwpu.

35 Noqw Jesus put mēwaqe, aw pañqawu: Qa hiñqawlawht, put añqw yámakuu. Noqw nukpanhikwsi sinmuy amutpipo put tūvat, put añqw yama, nit pay put qa hintsana.

36 Noqw puma sohsoyam kätayyuñqe nānami pañqaqwa: Is uti, pavan pas lavayi! Pas pi qanahtsopkañw, öqalat akw tuyoy'ewakw hīhikwsimuy amumi pañqawhq, puma nuhtuñaqw nõñakñwu.

37 Noqw pam pep hin yukuqw, pam pantaqa put tutskwat añ ahsupoq yuaatiwa.

Jesus Heals Many People
(Mt 8.14-17; Mr 1.29-34)

38 Noqw pam tsotsvalkiñaqw yámakqe Simon kīyat aw paki. Noqw Simon nõmay yuat a'nö mukitutuya; noqw puma put eñem Jesus aw taqa'nañwtoti.

39 Noq̄w pam put aw wunuptut, mukituyat mēwa; noq̄w pam put mātavi, Noq̄w pahsat pay pam wuhti wunuptut, pumuy amumi unañwtavi.

40 Noq̄w tāwat pakitoq̄w, sohsokmuy hihta akw tūtuyyaqamuy, puma Jesus aw tsamvanta, noq̄w pam pumuy sohsokmuy amumi may akw hintsanqe pumuy qalapsina.

41 Noq̄w nukpanhihikwsim kaysiwhqamuy amuñaqw nōña, a'nō hiñq̄aqwakahkañwo, nihqe pañq̄aqwa: Um Christ, God Tíata! Noq̄w pam pumuy tusoqmewaqe, pumuy hiñq̄aqwaniqw qa nakwhana, puma put Christ-nihq̄at tuwi'yunq̄w ōviy'o.

Jesus Preaches in Judea

(Mr 1.35-39)

42 Pu tālawvaqw pam ahpiynihqe, haqami gayēsiwhpumii; noq̄w sinom put hepya, nihqe put aw ōkihqe as put huruhtapnayani, pam as pumuy amuñaqw qa ahpiyniq̄at ōviy'o.

43 Noq̄w pam pumuy amumi pañq̄awu: Pas nu soon qa God moñwtunatyayat hin hintaq̄at aye' kitsókinawit piw yuaatinumni, pi nu pañiq̄w añqw ayatiwa.

44 Nihqe pam Galileet ep haqe' tsotsvalkit añ yuaatinuma.

5

Jesus Calls the First Disciples

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

1 Noq̄w sinom God lavaiyat nanaptaniqe put aw hūrs tsovawtaqw, pam wuhkovatuphat Genesaret yan mātsiwhq̄at qalaveq wunu.

² Nihqe pam lōqmuy pākihut patuphat qalaveq wúnuhqat tuwa, noqw kurs pakiwmamahkam pumuy aňqw nõňakqe, pakiwmaqtutsayay tūvahomtota.

³ Noqw pam pākihut hakiy Simon himuyat aqw paki; nihqe pam tutskwat aňqw híhin yūmo hóyoknaniqat aw paňqawu; noqw pam pepeq qatuptuqe, pākihut aňqw sinmuy tutuqayna.

⁴ Pu ōviy pam yuaataqe yukut, Simon aw paňqawu: Uma pavan hötsit aw hóyoke', pāvakiwhtuy inhtaniqe ōviy umuhtutsayay pāmiq pánani.

⁵ Noqw Simon lavayhtiye put aw paňqawu: Moňwi, itam as tōkep tumalay'tat, qa hihta kwisna, noqw pay pi um paňqawhq ōviy nu tutsayat pāmiq pánani.

⁶ Noqw puma panhtiye, pahsat pu qaan'ewakw hintaqamuy pāvakiwhtuy inhta; noqw pumuy tutsáyaam tsíkiwma.

⁷ Noqw suñwámat sukwat pākihut aňqw taňawtaqw, puma pumuy amumi māmasa pumuy paaňwaniqat ōviy'o. Noqw puma pituqw, puma lōqmuy pākihut akw ohpoknayaqw, pahsat pay puma pākihut pakito.

⁸ Noqw Simon Peter put aw yórikqe, Jesus tamōyat aw nātuvat paňqawu: Inuňaqw ahpiy'o, taq nu okiw qaanhinmaqa, Tutuyqawhqa.

⁹ Pi pam-niqw, pu sohsoyam put ámumyaqam puma pāvakiwhtuy inhtotaqey ep kátayyuňqw, ōviy pam yan lavayhti.

¹⁰ Noqw piw hakiy Zebedeet timat James-niqw pu John, Simon suñwámatnihqam, puma pumuy

amún nātsawina. Noq̄w Jesus Simon aw pañqawu: Um qa tsawiniwtani, um yahpiy haqahpiy pāpu sinmuy kwīkwisnani.

¹¹ Noq̄w puma pākihuy tutskwami pitsínayaqe, sohsok tatamhtotat, Jesus añkya.

Jesus Makes a Leper Clean

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Pu piw pam haqam kitsókiveniqw, hak tāqa ahsupoq tokoplelet tūtuya, nihqe pam Jesus túwahqe, tayway akw atpipo munukt, aw nāwaknaqe pañqawu: Tutuyqawhqa, um suhtaq'ewnen soon nuy qa powatani.

¹³ Noq̄w pam put aw māvuyaltiqe, aw toñokt, pañqawu: Pay nu suhtaq'ewa; powaltii. Noq̄w pahsat pay tokoplele put mātavi.

¹⁴ Noq̄w pam qa hakiy put āawnaniqat pam aw pañqawu. Nīkañw pay um ahpiyenen God awwat moñwit aw nāmahtaknani; nen Moses hin tutap-taqat anwat um powaltiqey ep kuwahtiput távini. Um pan powaltiqey nuhtumi tuawi'tani, yan aw lavayhti.

¹⁵ Noq̄w tuwat soq pahsat pu pas ahsupoq pam hin hinhtiqa yuaatiwa, noq̄w sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus aw tūqayyuñwniqe sūmitsovalt; pu hīhihta tūtuyyaqam put ahpiy qalaptuyaniqe ōviy put aw ōkiwta.

¹⁶ Noq̄w pay pam haqami qayēsiwhpuminen, God aw nāwakintaniqey ōviy kīñaqw ahpiyniñwu.

Jesus Heals a Paralyzed Man

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Pu Jesus hisat sinmuy tutuqaynaq̄w ima Phar-isee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum

pep yēse. Puma Galileet añ ahsupoq kitsókit añq'wya, pu Judeat añq'ö, pu Jerusalem añq'ö. Noqw pumuy pep yesq, Jesus Tutuyqawhqat aw yankañw tūqalapsintaniqey öqalay'ta.

¹⁸ Noqw meh, hakim hakiy tāqat ahpá' qataytaqat tūtuyhqat ahpáy añ qatsqat Jesus aw wikvaya; noqw puma as hin put panaye', Jesus atpipo taviyaniqey tuwantota.

¹⁹ Noqw ep huru'pokiwtaqw hin puma put panayaniqey qa tutwa; nihqe öviy kits'omiq wupnayaqe, tsöqa'wa kīamit póroknayaqe pañ put ahpayat enañ sinsonmi Jesus atpipo hawnaya.

²⁰ Noqw puma qapēvewnayaqat Jesus amumi túwahqe pañqawu: Tāqa, uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa.

²¹ Noqw tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put ep wūwantotaqe pañqawu: Ya i' haknihqe pas God qa kaptsilawu? Ya hak hakiy qaanhtipuyat ayo yúkuni, hal pas God-saa?

²² Noqw Jesus pumuy wuwniyamuy māmatsqe, lavayhtiqe amumi pañqawu: Ya uma hihta umuh'unañwpeq wūwantota?

²³ Ya hak hakiy aw hinwat lavayhtiniqw qa pas hinta, Sen, Uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa kítaniqö'? sen pi wunuptut, nakwsuu, kítaniqö'?

²⁴ Noqw pay pi nu' Sinot Tiat yep qatsit ep hakiy ahpiy qaanhtipuyat ayo yúkuniqey aw öqalat pasiwtatqat uma it akw nanaptaniqw-pu pam it hakiy ahpá' qataytaqat aw pañqawu: Öviy nu ūmi pañqawni: Wunuptut, uh'ahpay kwusut, nimaa.

²⁵ Noqw pahsat pay pam pumuy amutpik wunuptut, hihta añ wáökiwtagey kwusut, pañqw

nima, God pas hihtatimakañwo.

²⁶ Noqw sinom sohsoyam kätayuñqe, God pas hihtatota, nihqe puma nātsawini'yuñqe pañqawwa: Pas itam pu' hihta qatuptsiwni'ewakw aw yōrikyā.

Jesus Calls Levi

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ It yantaqat atsve pam nakwsukañw, hakiy moñwit eñem sīvat ömalawhqat, Levit yan mātsiwhqat aw yori, haqam put ömalawñwuqat ep qātuq'ö, nihqe aw pañqawu: Um inuñkni.

²⁸ Noqw pam sohsok mātapt, wunuptut, put añki.

²⁹ Noqw Levi put eñem wukonovata; noqw kaysiwhqam sīvat ömalalwaqam-niqw pu hakim pumuy amumum pep nopyesva.

³⁰ Noqw Pharisee-sinom-niqw, pu pumuy amuñaqw tutavot tutuqaynayaqam, puma put aw nānatuwnayaqamuy amumi qayan unañway hiñqawwaqe pañqawwa: Ya uma hinoqw moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy-nikañw pu qaanhinwisqamuy amumum nōnovakahkañw hñhikwya?

³¹ Noqw Jesus lavayhtiye amumi pañqawu: Pay añ qahinyuñqam tñhikat qa haqni'yuñwa, nawus pi tütuyyaqam put haqni'yuñwa.

³² Pi nu añ súanhinwisqamuy qa pumuy wáñwayniqe öviy pitu; pi nu imuy qaanhinwisqamuy nāp tunatyay añqw lasyaniqat aw wáñwayniqe öviy pitu.

The Question about Fasting

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Noq̄w puma put aw pañqawu: John aw nánatuwnayaqam pas nanapwalkahkañw nānawaknañwu, noq̄w Pharisee-sinmuy amumi nánatuwnayaqam amún hinwisa. Noq̄w hintaqw ōviy ūmi nánatuwnayaqam nōnovakahkañw hīhikwya?

³⁴ Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Ya hak sen haqam mö'wit ep sinoiwyuñqamuy, möönañwuy pumuy amumumniq̄w napwaltoy-nani? Soon'i.

³⁵ Nikañw ason hisat aw pituq̄w, möönañw'am pumuy amuñaq̄w ahpiyniq̄w, pep pu' puma nānapwalani.

³⁶ Noq̄w pam piw pumuy amumi lavayit hihta antaq̄at akw yuaaykuqe pañqawu: Qa haq pi hak puhuywsit añq̄w hihsaq̄at tukut, sakwit aw pihtakna. Taq̄ hak panhtinik puhut sakwítani, piw pūhu soon sakwit amum súnantani.

³⁷ Pu qa haq pi hak pukawiwkorot sakwíiwmaq̄at puhuovavalat kuhkuya; taq̄ hakiy pantiniq̄w, puhuovavala pēke', wiwkorot patomnani, nen añ kūyiwtaga wehemhtini, noq̄w wiwkorot sakwítini.

³⁸ Soon pi puhuovavala qa puhuwiwkorot añ kūyiltiñwu.

³⁹ Piw qa hak pi hak ovaalat hísatwaihput hikwt, pay pahsat pūhutwat piw nāwaknañwu; nikañw pañqawñwu: Pay hísatwat pas nukñwa, kītañwu.

6

The Question about the Sabbath
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Noq̄w nasuñwintalönnit aw pituq̄w, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum sōhövos'uyit añ nõñakwisa. Noq̄w put aw nánatuwnayaqam sōhövosit talayat mawtiwiskahkañw, put mapq̄ölpeq murikahkañw nõnoptiwisa.

² Noq̄w hakim Pharisee-sinom pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoq̄w nasuñwintönnit ep hihta mewniwtaqat hintsatska?

³ Noq̄w Jesus lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Ya ura hisat David suñwámuy amumum tsöñmokq̄e hinhtiqtat uma put pantaqat pas añ qa ñas'ew tuñwáya?

⁴ Ura pam God kīyat aw pákihq̄e, pölavikit God aw noiwhq̄at ömahtat, añq̄w nõst, pu ámumyaqamuy put huyta; pas ura God awwat momñwit-sa put añq̄w nõñösañwuqat put'a.

⁵ Pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu' Sinot Tiat piw nasuñwintalönnit aw móñw'iwta.

The Man with a Crippled Hand
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Pu hisat pam nasuñwintalönnit ep tsotsvalkimi pákihq̄e ep tütutuqayna. Noq̄w hak tāqa putvaq̄w mālakiwtaqa pep nuhtuma.

⁷ Noq̄w tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum Jesus aw tunatyawyuñwa, mātaq pi kurs pam nasuñwintalönnit ep put qalaptsinaniq̄w öviy'o; nen puma hihta ep put nēveltoynayani.

⁸ Noq̄w pay pam pumuy tunatyayamuy amumi mātsi'taq̄e, lākiwtaqat may'taqat aw pañqawu: Wunuptut, sinsonve wunuwtaa. Noq̄w pam panhti.

9 Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Kurs nu umuy hihta tūviñtani. Ya hak nasuñwintalōñvaqat ep hihta lolmat, sen qalolmat hinhtiniq̄w pam súanta? Sen qatsit ayo táviniq̄ö', sen hovalaniq̄ö'?

10 Pu pam pumuy sohsokmuy amuhpa' yorikt, tāqat aw pañqawu: Uhm̄ay tsihkwaa. Noq̄w pam panhti; noq̄w māat put ayañq̄wat māyat an pās powalti.

11 Noq̄w puma itsívuhonaq̄totiq̄e, hin as Jesus hintsatsnaniq̄ey nānami yuaatota.

Jesus Chooses the Twelve Apostles

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

12 Noq̄w pay ephaq̄am piw pam nāwaknaniq̄e haq̄ami tsomomiq̄'a; nihq̄e tōkep God aw nāwakna.

13 Noq̄w tālawvaq̄w, pam put aw nánatuwnayaq̄amuy wánwayhqe, pumuy amuñaq̄w pakwt lōq̄ sihkay'taq̄amuy namorsta; nihq̄e pam pumuy Ayaiwyuñq̄amuy yan tuñwa,

14 Imuyu: Simon, ura pam put Peter yan túñwa, pu tupkoyat Andrewt, pu James-nit pu John, pu Philip-nit pu Bartholomewt,

15 Pu Matthewt-nit pu Thomas, pu Alpheus tiyat James-nit pu Simon, Zēlotes yan túñwantiwhq̄ata,

16 Pu James tupkoyat Judas-nit pu Judas Iscariot Jesus momñwituy amumi kurs mātapniq̄ata.

Jesus Teaches and Heals

(Mt 4.23-25)

17 Pu pam pumuy tsamkañw, pañq̄w hawhqe, haq̄am suntutskway'taq̄at ep wunu, kaysiwhq̄amuy put aw nánatuwnayaq̄amuy amumuma. Noq̄w q̄aan'ewakw hintaq̄am

sinom put aw tūqayyuñwniqe, pu hīhihta tūyay añqw qalaptuyaniqe öki, Judeat añqw-nikañw, pu Jerusalem añqw sohsokivaq'ö, pu pātuwaqatsit qalaveq Tyre añqw-nīkañw pu Sidon añq'ö.

¹⁸ Pu ima tuyoy'ewakw hīhikwsimuy akw oki-whinyuñqam piw ökihqe powaltoti.

¹⁹ Noqw sinom sohsoyam as put aw tónokyaniquey nānawakna, pas pi put añqw suyan öqala yámakiwtaqe sohsokmuy qalapsintaqw öviy'o.

Happiness and Sorrow
(Mt 5.1-12)

²⁰ Noqw pam put aw nānatuwnayaqamuy amuhpa' yorikt, amumi pañqawu: Pas uma añ ökiwyaqam hahlayhpit epya, pi uma God moñwtunatyayat himuy'yuñwa.

²¹ Uma añ pu' tsönsoiwtaqam hahlayhit epya, pi uma nāt ööyyani; pas uma añ pu' tsaykitaqam hahlayhpit epya, pi uma nāt tsutsúyni.

²² Ason sinom nuy Sinot Tiyat atsviy umumi qa suhtaq'ewye', nahpiy umuy lālayye', umumiq hīhiñqawe', umuhnatiwaniy himu itséheetnihqat pan ayo tūvayaqw, uma hahlayhpit epyani.

²³ Hisat panhtotiqw, uha hahlayhtote', pas hahlaytso'tinumyani, ispi meh, uma öveqatsit ep qaan'ewakw ahsatit makiwyaniquee; pi pay pan pumuy namat hapi God lavay'aymuyatuy hintsat-sna.

²⁴ Nīkañw is ókiwa, uma añ kahaksinom, pi uma umuhhahlayhpiy pay ömahtota.

²⁵ Is ókiwa, uma añ öyiwyuñqamu, pi uma nāt tsönso'ni; is ókiwa, uma añ pu' tsutsúyyaqamu, pi uma nāt qahahlaykahkañw tsaykitani.

²⁶ Pas sinom sohsoyam umuy lomayuaatotaqw, umuñem is óhini; pi pay pan hapi pumuy namat hakimuy nawip'ew God lavay'aymuyatuy yuaa-tota.

Love for Enemies
(Mt 5.38-48; 7.12a)

²⁷ Nikañw nu umuy inumi tūqayyuñqamuy umumi pañqawni: Uma umuhtuwqamuy amumi unañway'yuñwni; sinom umumi qa suhtaq'ewyaqamuy uma lolmat amuñem hintsatskani.

²⁸ Sinom umuy qalomáyuaatotaqw, uma pumuy amumi lomayuaatotani; pu umuy qaanhintsah-sanyaqw, amuñem uma nāwakinwisni.

²⁹ Ason hak uhtayway sutsvaqw wuvahtaqw, um ayañqwat piw aw itamantani; pu hak uh'usimniy uñ nawhke', uhnayp nay enañ nāwaknaqw, um qa aw rohomnumni.

³⁰ Hakiy ūmi hihta tūviñtaqw, um put máqamantani, pu hihta uhhimuy kímahqat um aw ahoy qa tūviñtamantani.

³¹ Pu sinom umuy pāsyanıqat uma nānawakne', pay uma piw pan pumuy pāsyanı.

³² Ispi kurs pay uma umumi unañway'yuñqamuy-sa amumi unañway'yuñqw, hak sen put ep umuy hahlayhtini? Pay pi qaanhinwisqam pumuy amumi unañway'yuñqamuy amumi tuwat unañway'yuñwa.

³³ Pu kurs hak umuñem hihta lolmat hintsakq, uma tuwat put eñem lolmat hintsatskaqw ya sen hak put ep umuy hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw pan hintsatska.

34 Pu kurs pay um hakiy añqw hihta ömahtaniqey wūwankañw, hakiy sivat nasimokmaqagw hak put ep ūmi hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw qaanhinwisqamuy nasimokhuylalwa, piw aw ahsatit ömahtotaniqey tuñlay'kahkañwo.

35 Tis pi uma umuhtuwqamuy amumi unañway'yuñwni; nen lolmat hintsatskani; pu tūnasimokhuylalwani, qa hihta put ep tuñlay'kahkañwo. Nen uma qaan'ewakw ahsatit makiwyani; piw Sus'oveqnihqat tımatni. Pi pam añ qa tsúyakyañwuqamuy, qalölolmatuy enañ pās'i.

36 Paniqw öviy uma nun'okwatni, Umunay hin núokwaniqw pan'i.

Judging Others (Mt 7.1-5)

37 Uma qa tūovelantotani; nen uma qa pantsaniwyani. Uma hakiy qa paysoqtotani, nen qa pantsaniwyani. Ason hak umuhpe qaanhti qw, uma put pantaqat ep aw pöhikyamantani, noqw sinom tuwat umumi pöhikyani.

38 Uma hihta kuwahtotimantani, noqw pu tuwat umumi himu kuwahtiwni. Sinom wukotuwani añqw móo'taqat hihta kuytotat, put hūrs aqw nūñuyvut, pu wīlaniwhput, pu pas añ wahohotaqat umumi o'yamantani. Pi uma hakiy eñem hin tuwantotaqw, pay piw pan umuñem tuwantiwmantani.

39 Noqw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat lavayhti qe, amumi pañqawu: Ya sen hak qapostalqa hakiy qapostalqat haqami wikni? Ya puma qa nāma haqami pövamiq posni?

40 Pay hakiy aw tutuqayhqa put tutuqaynaqat epnihqe qa pavan pasniñwu. Nikañw ason pam pās tutuqaye', pep pu' pam put tutuqaynaqat pay antani.

41 Noqw ya um hinoqw uhtupkoy posmiq hihta hihsaq tuway'kañw, uhposveq lestavit pakiwtaqat qa aw unañwtavi'ta.

42 Noqw pantaqw um hin uhtupkoy aw pañqawni: Itupko, nu as uhposkiy unem hóroknani, kítani, susmataqpi uhposveq lestavi pakiwtaqö'? Um nawip'ew hinmaqa, um mohti uhposñaqw lestavit hórokne', pahsat pu um suyan tālat taykañw, uhtupkoy poskiyat hóroknani.

A Tree and its Fruit
(Mt 7.16-20; 12.33-35)

43 Pi lomasipaltsoki soon hin'ewakw sipalat himuy'vañwu; piw qalomásipaltsoki soon nukñwat sipalat himuy'vañwu.

44 Sinom himutsokit hímunihqat aniwniyat akw tuwi'yuñwa. Soon hihta kūtay'taqat añqw nōnvospalat hak mawni; soon hak yōnōtskit añqw ōvat tsovalani.

45 Sino lolma lomatunatyawtaqa unaññaqw hihta lolmat nōñantoyñañwu; noqw pam piw hak qalolma qalomátunatyawtaqa unaññaqw hihta qalolmat nōñantoyñañwu. Pi hak hin tunatyay'te', pan hapi yuaatañwu.

The Two House Builders
(Mt 7.24-27)

46 Uma nuy Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, yan tūñwantota. Nikañw uma hinoqw ilavayiy qa añ hinwisa?

47 Inuminihqa ilavayiy aw tūqaykañw put añ hinmaqa hakiy antaqat nu umuy āawnani.

48 Pam hakiy tāqat anta. Pam hak a'nō hánwahqe owat ep kihut yayhna. Noqw a'nō wukomunvaqw, pāhu kihut aqw a'nō yēvantakañw, soon put wayáyaykinani, pam owat ep wunuqw ōviy'o.

49 Pu i' hak navotkañw put qa añ hinmaqa hakiy tāqat anta. Pam hak qa qaqatspitaqat, pisave kīta. Noqw mūnañw put kihut aqw a'nō yēvantaqw, pam āpiy sahu; noqw pam kīhu qaan'ewakw kīqōti.

7

Jesus Heals a Roman Officer's Servant (Mt 8.5-13)

1 Noqw Jesus nuhtumi yuaataqe yúkut, Capernaum aqw'a.

2 Noqw hakiy tsivót-sikip sunat solāwamuy amumi moñwit tumal'ayaat tūtuyhtiqe, pāpu pay mómoki. Noqw put moñwíat put pas kahkawna.

3 Nihqe pam Jesus tumalayat navotqe, Jew-sinmuy wukw'aymuyatuy put aqw ayata, okiw as pam aqwnen put tumal'ayayat qalaptsinaniqat puma put aw nānawaknaniqat ōviy'o.

4 Noqw puma Jesus aw ōkihqe, pahsat pay qa nātusitotaqe pañqaqwa: Um put enem yanhte', súanhtini.

5 Pas pam itamuy Jew-sinmuy hahlayhqe, itamuñem tsotsvalkit yuku.

6 Pahsat pu Jesus pumuy amumum aqw'a. Nihqe pam put kīyat aw hayiñwnaqw, i' hak solāwamoñwi kwatsmuy put aw hōnaqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay um qa pas pew

ö'qalni; soon nu yan'ewakniqw um ikiy aw papkini.

⁷ Paniqw öviy nu soon yan'ewayni'kañw nāp ūminiqey antani. Pay um panis lavayhti'qw, pay itumal'aya qalaptuni.

⁸ Pi pay nu sukwat amumi maqaptsi'kañw qatu; noqw solāwam inumi maqaptsi'yuñwa. Noqw nu hihtawat aw Yupa kitaqw, pam ahpiyniñwu; pu hihtawat aw Pew'i kitaqw, pam inuminiñwu; pu ituwikiy aw Yanhtii kitaqw, pam panhtiñwu.

⁹ Noqw Jesus put navotqe, put aw kātayta; ni-hqe namtökt, put añk hinnumyaqamuy amumi pañqawu: Nu umumi pas pañqawni: Pas nu qa haqam Israel-sinmuy amuhpe yan qapēwewnit tuwa, pas qae.

¹⁰ Noqw ima ayatiwyaqam ahoy kīve ökiqw, kurs pay tumal'aya tütuyhqa pās qalaptu.

Jesus Raises a Widow's Son

¹¹ Noqw qavonvaqw pam haqami kitsókit Nain yan māsiwhqat aw'i; noqw wūhaknihqam put aw nánatuwnayaqam put ámumya, pu kaysiwhqam sínomu.

¹² Noqw pam kitsókit tuhpelayat aw hötsíwmi hayiñwnaqw, pi hakim hakiy tāqat mokput tūamwisa, put yuat put-sa tiyoti'ta; noqw pam koñnalavu. Noqw sinom kaysiwhqam kīñaqw wuhtit ámumya.

¹³ Noqw Tutuyqawhqa put túwahqe put ökwatuwhqe, aw pañqawu: Qa pakmumuyaa.

¹⁴ Pu pam mokput awnihqe, hihta akw tavi-wisqat aw toño; noqw put yawwisqam sun hoñva.

Noq̄w pam pañqawu: Tiyo, nu hapi ūmi pañqawni: Qatuptuu.

¹⁵ Noq̄w i' hak as mokpu qatuptuqe, pahsat yuaativa. Noq̄w Jesus put yuyat aw put mātavi.

¹⁶ Noq̄w puma sohsoyam tsawinhinhtotiqe, God pas hihtatotaqe, pañqaqwa: Pas hak pavan God lavay'ayaat itamumi pitsíwta; pu' hapi piw God sinomuy pohta, kitota.

¹⁷ Noq̄w yan pam hinhtiqa Judea-tutskwat añ ahsupoq̄ yuaatiwa, pu Galilee-tutskwat añ ahsupoq̄ pīwu.

*The Messengers from John the Baptist
(Mt 11.2-19)*

¹⁸ Noq̄w John aw nánatuwnayaqam īit sohsok John āawnaya.

¹⁹ Noq̄w John put aw nánatuwnayaqamuy lōqmuy nāmi wáñwayhqe, amumi pañqawu: Uma Jesus aw-nen aw pañqawni: Ya um hak God lavay'ayaat pas pávannihqa hisat pítuniqa, hal sen pi itam hakiy suk̄w nuhtayyuñwa? kítani.

²⁰ Noq̄w ōviy puma Jesus aw pítuhqe, John amumi hin tutaptaqat pan Jesus aw pañqawu.

²¹ Noq̄w piw suhpahsat pam kaysiwhqamuy tūtuyyaqamuy qalapsinta, pu hihhihta akw qa kwañwáhinyuñqamuyu; pu nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwyuñqamuy powata; pu qa postalyaqamuy kaysiwhqamuy pōsiyamuy tálawna,

²² Pahsat pu Jesus lavayhtiqa, John aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pay uma áhoynen, hihta aw yórikqey, pu navotqey John āawnani. Ima qapostalyaqam pōsiy tálawnaya; qayaktaqam nankwusa; tokoplelet tūtuyyaqam

powaltoti; nanaqsöpt nanapta; so'pum ahoy tātayya; pu añ ókiwyaqam lomatuawit nanapta.

²³ Noqw inuhpe qa unañwmokqa hapi pas hahlayhpit epni.

²⁴ Noqw John tuaw'aymat ahpiyniqw, pahsat pu Jesus sinmuy amumi John yuaativaqe pañqawu: Ya uma qayēsiwhpumi haqami hihta aw kuyvawisa, sen pi pāqavit hūkañwuy akw wayayataqat aw'i?

²⁵ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy lomayuwsit'ataqat aw'i? Meh, lolmat yuwsiyuñqam, qarurúmyesqam pi momñwituy kīyamuy añ yēse.

²⁶ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy God lavay'ayayat aw'i? Owi, noqw nu umumi pañqawni: Pam hapi God lavay'ayayat epnihqe pas pávani.

²⁷ It hapi pey'taqe pan lalvaya: Meh, nu hapi upyeve ituaw'aya ayatani; noqw pam uhsavo uñ háqe'niqat añ qenitani, yan'i.

²⁸ Pi nu umumi pañqawni: Pas momoymuy amuhpiy tihtiwayaqamuy amuñaqw John kūyit akw tūtuvoylalawhqa pas pávani. Qa hak God lavay'ayaat put epnihqe pas pávani. Noqw pay God moñwtunatyayat ep pas susqahimuniñqa put epnihqe pas pávani.

²⁹ Pi sohsoyam put aw tūqayyuñqam, moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy amumum pay God-sa súantaqat pañqaqwa; nihqe John tuwiyat anwat kūyit akw tuvoylatoti.

³⁰ Noqw ima Pharisee-sinom, tutavot aw tuvoti'yuñqamuy amumum God tunatyayat qa

kwusuyaqe, John ahpiy qa tuvoylatoti.

³¹ Noqw Jesus pañqawu: Ya sen nu pu' qatsívaptsiwyuñqamuy hihta enañ namimahtaknani? Ya puma hihta anyuñwa?

³² Puma tsātsakwmuy kihsonve yesqamuy amunyuñwa. Puma nānami pañqaqwa: Itam umuñem lēlenyaqw, uma qa tīva; itam umuñem tsaykitaqw, uma qa tsayku, kitota.

³³ Oviy pi John kūyit akw tūtuvoylalawhqa pítuhqe, pōlavikit qa tūmoyta; piw ovavalat qa hīhiko; noqw uma pañqaqwa: Pam nukpanhikwsit akw tuyqawiwta.

³⁴ Noqw nu' Sinot Tiat pítuhqe tūmoykañw, pu hīhikq, uma pañqaqwa: Is uti hunuka, wine pas qa öyñwu, moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy, pu qaanhinwisqamuy kwatsiamu! kitota.

³⁵ Noqw pay pi suan unañwtalwuwni aniwniy ahpiy lolmat namtakni'tañwu.

Jesus at the Home of Simon the Pharisee

³⁶ Noqw haqawa Pharisee-sino Jesus tūtsama. Noqw pam put kīyat aw pákihqe, tunösvoñat aw qatuptū.

³⁷ Noqw meh, hak pep kitsókive wuhti qaanhin-maqa yaw Jesus Pharisee-sinot kīyat ep tunösvoñat aw qátuhqat navota. Pahsat pu pam tatañpit añ kwanwáhovaqtuqat wihkuyit kūyiwtaqat kwusiva. Pam tatañpi hihta alabaster-owat añqw yukiwta.

³⁸ Noqw wuhti okiw pakkañw, put kukveq wunukañw, pahsat posvalay akw put kukyat pāhomhtivakañw hōmiy akw put añ hōnta, nit kukyat tsohtsonat, wihkuyit akw put lelwi.

39 Noq̄w Pharisee-sino put tūtsamq̄a put aw tātayhqe, unañwpeq̄ pañq̄awu: Pas ka as i' t̄aqa God lavay'ayaatnen, i' wuhti put aw tónokqa hákiynihq̄at, pu hin hak hintaq̄at soon qa navotni; pam pi q̄aanhinmaq'ö.

40 Noq̄w Jesus lavayhtiqe, put tūtsamq̄at aw pañq̄awu: Simon, nu as ūmi hiñq̄awni. Noq̄w pam pañq̄awu: Tūtutuq̄aynaqa, pañq̄awuu.

41 Noq̄w pam pañq̄awu: Ura hak t̄aqa s̄ivat tūnasimokhuylawu. Noq̄w hakim lōyöm put aw hihta pōiwta; suhka put aw tsivót-sikip sunat s̄ivat pōiwta; noq̄w suhka pakwt s̄ivata.

42 Noq̄w puma kurs hihta sisviniq̄w pam pumuy lōqmuy amumi put pantaq̄at qe'watage paysoq̄ ayo yuku. Taay, kurs nuy āawnaa, Ya uñniq̄w pumuy amuñaq̄w sen himuwa put pas pavan aw unañway'tani?

43 Noq̄w Simon lavayhtiqe aw pañq̄awu: Pas nuyniq̄w soon ka qa pam suswuhak ayo yúkuhq̄at pamwani. Noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Um suan aw wūwa.

44 Pu pam wuhtit aw namtökt, Simon aw pañq̄awu: Ya um it wuhtit aw qa tayta? Nu uhkiy aw pakiq̄w, um ikukuy eñem nuy qa kuyna; noq̄w i' pi pas posvalay akw ikukuy pāhomht, hōmiy akw añ hōna.

45 Um nuy qa tsohtsona, noq̄w i' wuhti nuy pakiq̄w, qa sūs ikukuy tsohtsona.

46 Um iqötöy wihkuyit akw qa lelwi; noq̄w i' wuhti ikukuy wihkuyit kwanwáhovaqtuq̄at akw lelwi.

47 Noq̄w öviy nu ūmi pañq̄awni: Put qaantsakpiat nihtiwt̄aqa put ahpiy ayo yukilti, kurs pam inumi

pas unañway'taqw òviy'o. Nìkañw hakiy aw qa wūhak qe'watiwkañw ayo yukiltiqw, pam pay qa pas God aw unañway'tañwu.

⁴⁸ Pu pam wuhtit aw pañqawu: Pay uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa.

⁴⁹ Noqw ima put amum tunösvoñat aw yesqam pahsat unañwpeq pañqaqwa: Ya i' haknihqe, hiki hakiy qaanhtipuyat put ahpiy ayo yúkuniqey anta.

⁵⁰ Noqw pam wuhtit aw pañqawu: Uhqapevewni un ayo tavi. Um qa hin unañway'kañw nímani.

8

Women who Accompanied Jesus

¹ Pu it ahpiy pantaq w pam, tutskwat añ ahsupoq nakwsu, wuhkokitsókinawita, pu pay kitsókinawita; nihqe God mönwtunatyayat ahpiy lomatuawit nuhtumi yuaatinuma. Noqw ima pakwt lōq sihkay'taqam put aw nánatuwnayaqam put ámumya.

² Noqw hakim mó moyam piw put amum hinnumya. Pumuy amuñaq w haqawatuy amuhpiy pam qalomáhihikwsimuy ipwa, pu haqawatuy hihta akw qa pasiwyuñq w, pam pumuy qalaptina. Pu pam hakiy wuhtit Mary yan māsiwhqat añq w tsáñe'nihqamuy nukpanhihikwsimuy ipwa. Pam hak wuhti Magdala-kitsókit ep sinoiwta. Noqw pam put amum hinma.

³ Pu hak Joana, Moñwi Herod hihta himuyat aw tunatyawtaqat Chuzat nōmaata, pu hak Susana, noqw pu ahpiy wūhaknihqamu. Ima mó moyam hihta himuy akw put paañwantota.

The Parable of the Sower
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Noq̄w kaysiwhq̄am sinom put aw tsovalti; pu ahsupoq̄ kitsókit añq̄w sinom put aw öki. Noq̄w tūwutsit hihta tuawi'taqat yuaaykuqe amumi pañq̄awu:

⁵ Hak tāqa tsalakin'uyto. Nihqe pam uylawhq̄, pēhu poshumi pōhpava yēvaya. Noq̄w sinom put atsmi wukukuykuyaq̄w, pu sūmawuy añ masay'yuñq̄am put soswa.

⁶ Noq̄w pēhu pikaqlöva yēvaya; nihqe panis kuyvat, pay tsahkwī, qa halasaminiq̄w öviy'o.

⁷ Noq̄w pēhu kutqölpa yēvaya. Noq̄w kūta amum añ kuyvaqe, put lakna.

⁸ Noq̄w pēhu lomatutskwava löhö, nihqe kūkuyvaqe, tsivót-sikip sunat hóyokiwtaqat aniwnaya. Yan pam lavayhtit, pu a'nö pañq̄awu: Tuq̄ayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa!

The Purpose of the Parables
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Noq̄w put aw nánatuwnayaq̄am put tūviñtotaqe, aw pañq̄aq̄wa: Noq̄w ya i' tūwutsi hihta tuawi'ta?

¹⁰ Noq̄w pam pañq̄awu: Uma hapi God moñwtunatyayat ep himu tupkiwyuñqat māmatsyaniqat pam pantaqa umuñem yukiwta. Nīkañw imuy pay amumi pam tūwutsit akw yuaatiwa. Puma as aw taykahkañw, soon tutwani; pu tūqaykahkañw, soon māmatsyani.

Jesus Explains the Parable of the Sower
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Noq̄w tūwutsi it hapi tuawi'ta: Poshumi hapi God lavayiata.

12 Noq̄w pōhpava lōhōkqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit as nanaptaq̄w, āpiy pay Nukpana pite', unañwayamuy añq̄w put ipwañwu, nāphisat ka puma put tūtuṭsiwe', ayo nōñakniniq̄w ōviy'o.

13 Noq̄w pikaqlōva lōhōkqam hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanapte', hahlaykahkañw put kwusuyañwu. Noq̄w pay lavayi pumuy unañwayamuy añ qa hūrs ñapkiwtaq̄w, puma as hih-savo tuṭsiwni'yunt, unaheppit aw öke', pay ayo lasyañwu.

14 Noq̄w kutqōlpa lōhōkqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanaptaqe, pahpiy añ hinwisa. Nihqe puma yep qatist aw tunatyawkahkañw, pu hihta himuy-nikañw pu kwañwáewhpit ep hahlaykahkañw, lavayit qa aw tunatyawyñq̄w, pam qa hihta aniwnañwu.

15 Noq̄w lomatutskwava lōhōkqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanapte', lomaunañway'kahkañw, qa paysoq̄ put kwusuyañwu. Noq̄w puma nakwhani'yūñq̄w, lavayi unañwayamuy epeq hihta aniwnañwu.

A Lamp under a Bowl

(Mr 4.21-25)

16 Qa haq̄ pi hak wihqōhit úwiknat, tsaqaptat aq̄w kuhtañwu, pu sen puvuw̄hpiy atpipoq̄ put pānañwu. Pam qa panhtit, tsotsókpiyat aq̄w put tsokañwu, ep yūntaqam tālat aw tāyuñwniqat ōviy'o.

17 Pi qa himu tupkiwtaqa qa mātaqtini; piw qa himu tupkiwtaqa qa nanaptiwe', añqe' kúrukni.

18 Paniq̄w ōviy uma tunatyawkahkañw tūqayyuñwni. Pi himuy'taqat hapi aw

himu noiwni; noqw pay ñastanihqa sohsok himuy kwayhni, hikis as pay suhpan hihta himuy'taqeyu.

Jesus' Mother and Brothers

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Pahsat pu put tupkomat yuy amum pep öki; nıkañw kurs hin put aw ökini, sinom aw hürs tso-vawtaqw öviy'o.

²⁰ Noqw hakim put āawnayaqe pañqawu: Uh-tupkom uñuy amum ihpaq hoñkahkañw, as ūmi hiñqawaniqey nānawakna.

²¹ Noqw pam lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Ima hakim God lavayiyat aw tūqaykahkañw, put añ hinwisqam hapi itupkomu, pu İñuu.

Jesus Calms a Storm

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Noqw pam hisat aw nānatuwnayaqamuy amumum pākihut aqw pākihqe, amumi pañqawu: Itam kurs wuhkovatuphat ayoqwat aqw nõñakni noqw puma pañqw hoyóyoykuya.

²³ Noqw pumuy pāvaqe hoyóyoytotaqw, pam puwva. Noqw patuphavaqe a'nö hukvaqw, amumiq pāhu ohpokq, puma tusiewhtoti.

²⁴ Noqw puma Jesus awyaqe, tātaynayaqe, pañqawu: Moñwi, Moñwi, itam so'ni. Pahsat pu pam qatuptut, hūkañwuy, pāhut a'nö hoñvantaqat enañ mēwa. Noqw pam qe'tiqw pas sutmakma.

²⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma hinoqw qa tuptsiwni'yuñwa? Noqw puma tsātsawnaqe, kātayyuñqe nānami pañqawu: Is uti

i' hak himu tāqa! Hikis pi pas hūkañwuy pāhut enañ mēwaqw, puma aw tūqayyuñwa.

Jesus Heals a Man with Demons
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Pahsat pu puma Galileet ayañqwat Gadaret ep sinmuy tutsqwamuy ep öki.

²⁷ Noqw pam tutskwat aw yamakq, hak tāqa kīñaqw put ahsawva. Pam hak wūyavo nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtage qa yuwsita; piw qa kīve qatut, tuamtuhsöt añ ki'tinuma.

²⁸ Noqw pam hak Jesus túwahqe, a'nö hiñqawht, put atpipo nātuvat, pas tōnay añqe' pañqawu: Ya um nuy hinhtiniqat nāwakna, Jesus, uma pas Sus'oveqnihqat God Tíata? Um okiw nuy qa hintsanni.

²⁹ (Tuyoy'ewakw hikwsit tāqat añqw yámakniqat Jesus aw pañqawhq, öviy yan lavayhti.) As sivanamiqlölöt akw put somyat, put hokasomyat pu tūtuwala. Noqw pay nukpanhikwsi qa sūs tāqat tuyqawve', somhpiyat tutkitat, qayēsiwhpumihaqami put lālayñwu.

³⁰ Noqw Jesus put tūviñtage aw pañqawu: Ya um hin mātsiwa? Noqw pam pañqawu: Qaan'ewakw hintaqamu, yan'i. Pi kaysiwhqam nuhpanhikwsim tāqat ahsonmi yuñña.

³¹ Nihqe pam pumuy haqami a'nö hötsit qa aqw lālayniqat puma Jesus aw nānawakna.

³² Noqw pep tsomot ep qaan'ewakw hintaqam pitsötim nōnova. Noqw pitsötimuy amuhsonmi yuñniqat pam nakwhaniqat öviy puma Jesus aw ö'qala. Noqw pam pumuy nakwhana.

33 Noqw pahsat pu nukpanhihikwsim tāqat añqw nōñakt, pītsōtimuy amumi yuña; noqw puma pan tōnawtaqam a'nō yuhtukqe, wuhpatpelat añ patuphamiq tsotsó'yaqe paöysoa.

34 Noqw pumuy nopni'yuñqam hiniwhtiqlw aw yórikyaqe, watqaqe, kīve put tūawvaya, pu añqe' tutskwavaa.

35 Noqw pahsat pu sinom hiniwhtiqlat aw kuyvawisa. Nihqe puma Jesus aw ökihqe, tāqat tutwa, kurs nukpanhihikwsim put añqw nōñakq, pam yuwsí'kañw, suyan wuwni'kañw Jesus kukveq qatu. Noqw puma pas tsātsawna.

36 Noqw hakim hiniwhtiqlat aw yórikyaqam i' hak as nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtaga hin qalaptuqat aw kuyvawisqamuy āawnaya.

37 Pahsat pu sohsoyam Gadara-sinmuy tutskwayamuy añ ahsupoq yesqam pam pumuy amuñaqw ahpiyniqat Jesus aw ö'qalya, puma pas pavan wuhpukyaqe öviy pan lavayhtoti. Noqw pam pākihut aqw wūvi, haqaqw pítuhqey aqw áhoyniqee.

38 Noqw i' tāqa as nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtañwuqa as Jesus ámunniqey aw ö'qala. Noqw pay pam put hōnaqe aw pañqawu:

39 Um uhkiy awnen, God uñem hihta qaöwíhinhtiqlat lalvayni. Noqw pam ahpiynihqe, hin Jesus put añem hihta qaöwíhinhtiqlat kitsókive ahsupoq tunvotna.

Jairus' Daughter and the Woman who Touched Jesus' Cloak

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

40 Pu Jesus ahoy pituq̄w, sinom hahlaykahkañw put ahsawvaya, puma put nuhtayyuñqe òviy'ò.

41 Noq̄w meh, hak tāqa Jairus yan mātsiwhqa, tsotsvalkive moñw'iwtaqa, Jesus aw pítuhqe, put kukmiq̄ nātuvat, pam kīyat awniqat put aw ò'qala.

42 Pam sūkw manti'taq̄w, pam okiw mómqi. Māna pakwt lōq̄ sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañni'ta. Noq̄w Jesus put ámunniq̄w sinom put añq̄w hūrs homimitiwisa.

43 Noq̄w hak wuhti pakwt lōq̄ sihkay'taqat yahsañwuy añ uñwáy'taqa pep nuhtuma. Okiw pam as tūtuhiktuy amuhpa' sohsok hihta himuy sohsoko. Noq̄w qa hak put qalapsina.

44 Noq̄w pam hak wuhti Jesus ahkwayñavo aw pítuhqe, yuwsiyat qalawñwayat aw toño. Noq̄w pahsat pay put uñwáat súlawhti.

45 Noq̄w Jesus pañqawu: Ya hak inumi toño? Noq̄w sohsoyam qa púmayaqey pañqaqwaq̄w, pu Peter suñwámuy amumum put aw pañqawu: Moñwi, pi sinom kaysiwhqam ūmi homimitotaq̄w, pas piw hak ūmi tónokqat um tūviñlawu?

46 Noq̄w Jesus pañqawu: Pay pas hak inumi toño; òviy pi inuhpiy òqala yamakq̄, nu navota.

47 Noq̄w wuhti pas kurs hin qa nātuwiwniqey navotqe, okiw tururutikañw, awniñqe, put atpipo nātuvat, aw pañqawu; hinoq̄w pam put aw tónokqey sohsokmuy sinmuy amutpik put āawna, pu hin pam suqlaptuqeyu.

48 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Itii, pay um hahlayhtini. Pay uhqapevewni uñ pās qalapsina. Um qa hin unañway'kañw nímani.

49 Noq̄w nāt pam yuaataq̄w, hak tsotsvalkit aw

moñwit kīyat añqw pítuhqe, moñwit aw pañqawu: Pay okiw uhti mōki; pay um Tutuqaynaqat qa aw nunuiñni.

⁵⁰ Noqw pay Jesus put navotqe, aw pañqawu: Pay um qa hin unañway'tani; pay um panis-sa tuptsiwni'tani; pay soon pam qa qalaptuni.

⁵¹ Noqw pam kīmi pákihqe, sinmuy yuñniqat pumuy mēwa. Hal pay Peter, pu James, pu John, pu mānat náat-nit pu yuat, puma aw yuñniqat pañqawu.

⁵² Noqw kīve pay yuñqam sohsoyam tsaykikahkañw ókiwlalwa. Noqw pam amumi pañqawu: Uma qa tsaykitani, Pam qa mōki; pi pam pūwi, kita.

⁵³ Noqw puma aw tutsíwtsuyhti, suyan pi mokpuniq̄w òviy'o.

⁵⁴ Noqw pam sohsokmuy pañqw lālayht, mānat māyat nuat, aw pañqawu: Māna, wunuptuu.

⁵⁵ Noqw put hikwsiat ahoy aw pituqw, pay pahsat pam qatuptu. Noqw puma hihta put nopnayaniqat pam amumi pañqawu.

⁵⁶ Noqw put naat yuyat amum kātayta. Noqw Jesus pay puma pep hiniwhitiqat pas qa hakiy āawnaniqat amumi qaōwítutapta.

9

Jesus Sends out the Twelve Disciples

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Pahsat pu pam pakwt lōq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy sūmi wáñwayhqe, sohsokmuy nukpanhihikwsimuy amumi pumuy öqalhuyta, pumuy amumi tuyqawi'yuñwniqata;

pu puma hīhihta akw tūtuyyaqamuy qalaptsin-totaniqat pumuy pan öqala.

² Nihqe pam pumuy God moñwtunatyayat yuaatinumyaniqat añqe' ayata, pu tūtuyyaqamuy qalaptsintiwişniqata.

³ Nihqe pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta hinkahkañw, añqe' nankwusani. Qa natöñpi'wisni, qa tukpuy'wisni, qa nitkay'wisni, qa şivay'wisni; uma qa löqmuy napnay'wisni.

⁴ Pu uma haqami kīmi yuñe', pep yesmantani, nit pu pañqw ahpiyyamantani.

⁵ Pu hak umuy qa pās oyaqw, uma put kitsókit añqw ahpiyye', umuhkukuy añqw qöat tsatswiya-mantani. Pam pumuy amunkiwakw hihta sutu-awi'tani.

⁶ Noqw puma añqe' kitsókinawit nankwusaqe, lomatuwit yuaatinumya, pu sohsovik sinmuy qalaptsintiwişa.

Herod's Confusion

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Noqw Jesus hīhihta hinhtiqat Moñwi Herod navotqe, kurs hinhtini, yaw John mokiwuy añqw ahoy tātayhqat haqawat pañqaqwaqw öviy'o.

⁸ Noqw pētuyniqw yaw Elias mātakti; pu pētuyniqw yaw hisat God lavay'aymuyatuy amuñaqw himuwa ahoy tātayi.

⁹ Noqw Herod pañqawu: Ura nu John qötötku; noqw ya i' hákiyniqw nu iit navota? Nihqe öviy as pam put aw yórikniqey nāwakna.

Jesus Feeds the Five Thousand

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Noqw ayaiwyuñqam ahoy ökihqe, hihta hinhtotiqey sohsok Jesus āawnaya. Noqw pam pumuy tsamkañw kitsókit Bethsaida yan mātsiwhqat aqlavo qayēsiwhpumi haqamii.

¹¹ Noqw sinom put nanaptaqe añkya; noqw pam pumuy amumi unañwtapqe, God moñwtunatyayat amumi yuaata, pu okiw as qalaptuyaniqey tunatyawyuñqamuy qalapsina.

¹² Noqw tapkiwmaq̄w ima pakwt lōq sihkay'taqam put awyaqe aw pañq̄aqwa: Um sinmuy añqe' hōnaqw, puma kitsókiva nankwusani, pu tutskwavaa; nen pañqe yesve', hihta tunöstutwani; taq itam yep qayēsiwhput epya.

¹³ Noqw pam pumuy amumi pañq̄awu: Huvam pumuy nopnayaa. Noqw puma pañq̄aqwa: Itam panis tsivot pōlavikit mumriñput oyi'yuñwa, pu lōqmuy pākiwhtuyu. Pay panis pi as itam imuy sohsokmuy amuñem tunöstuiwise'-sa pi panhtotini.

¹⁴ Puma tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqam tahtaqt̄yaqw ōviy'o. Noqw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañq̄awu: Uma lōp-sunat pakwt sihkay'taqamuy yesvanayani, pu aqwhaqami pañsa' uma yesvanayani.

¹⁵ Noqw puma panhtotiqe, sohsokmuy pan yesvanaya.

¹⁶ Pahsat pu pam tsivot pōlavikit lōqmuy pākiwhtuy enañ ōmahtat, ōmiq taykañw, put ep hahlaytit, yónoyhtat, put aw nánatuwnayaqamuy amumi oya; noqw puma sinmuy amuhpa' o'ya.

¹⁷ Noqw puma nōñosaqe sohsoyam ōōya. Noqw puma añ yónoyhput akwsin̄qat tsovalayaqe, pakwt lōq sihkay'taqat hoaput añ opomnaya.

Peter's Declaration about Jesus
(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

18 Noqw pay ephaqam pam put aw nánatuwnayaqamuy amumum haqam nālanikañw, God aw nāwakna. Nihqe pam yúkuhqe, pumuy tūviñtaqe amumi pañqawu: Ya sinom nuy hákiyñiqat pañqaqwa?

19 Noqw puma lavayhtotiqe pañqaqwa; Um yaw John kūyit akw tūtuvoylalawhqanihqat haqawat pañqaqwa; noqw haqawatuyniqw yaw um Elias; noqw pētu pañqaqwaqe, yaw hisat God lavay'aymatniñwuqamuy amuñaqw himuwa mokiwuy añqw ahoy tātayhqat pañqaqwa.

20 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw úmuyniqw nu' hak'i? Noqw Peter lavayhtiqe aw pañqawu: Um hapi Christ, God añqw Moñw'asi'taqa.

Jesus Speaks about His Suffering and Death
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

21 Noqw pam pumuy pās mēwaqe, puma qa hakiy put āawnayaniqat amumi pañqawu.

22 Pu amumi pañqawu: Nu' Sinot Tiat pas kurs hin hihihita añ qa kānavotni. Ima wukw'a'yat pi nuy tūvayani, God awwat mohpeq momñwituy amumum-nikañw, pu tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumuma; nen nuy nīnayani; noqw pāyis tālat ep nu ahoy tātayni.

23 Pu pam sohsokmuy amumi pañqawu: Inuñk hinmaniqey nāwaknaqa nawus soon qa nātatahtat, talōñwiwmaqat añ nahoylehtsiy ikwiltat, inuñkmantani.

24 Taq hak qatsiy ayo táviniqey nāwaknaqa hapi put kwayhni; pu ason hak haqam inuñem qatsiy kwayhqa tuyqawvani.

25 Puyaw as sino tūwaqatsit sohsok himuy'vakañw, nāp qatsiy kwahe', pu sen tūviwe', hin pam put akw moñvastini?

26 Ispi hak nuy Sinot Tiyat, pu ilavayiy hahmanqw put hapi nu hahmanni, hisat nu pite', pas hímuniqey pan namtaknee, pu Ina, qahováriwyuñqamuy hoñvia'yatuy amumum nuy pas kaptsi'taq'ö.

27 Nikañw nu umumi pas súañqawni: Ima haqawat yep hoñqam soon nāt mokiwuy ep ökit, pay God moñwtunayayat aw yórikyani.

The Transfiguration
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

28 It ahpiy nanalsikishaqam talq, pam Peter-nit, John, pu James, pumuy tsamkañw, nāwaknaniqe haqami tükwimiq'a.

29 Noqw nāt pam nāwakintaqw, pitsánwaat alönti; noqw yuwsiat qōtsatiqe pas talqaqsala.

30 Noqw meh, hakim löyöm tāqat pepeq put amum yuaata, hak Moses-niqw pu Élias;

31 Ima hakim lolmat tālawñwat pitsánway'kañw mātaqtique, Jesus amum yuaata. Pam hin Jerusalem-kitsókit epeq God tunatyayat aw antsane', yañqw qatsit ahpiyniqat yuaatota.

32 Noqw Peter-niqw pu put ámumyaqam pūwiwuy akw mañuiwyuñwa, nikañw puma havivokalyaqe put lolmat pitsánwayat aw yórikya, pu lōqmuy tāqatuy put amum wunuwtaqamuy amumi.

³³ Noqw puma pay put añqw nakwsuniqw, Peter Jesus aw pañqawu: Tūtutuqaynaqa, pas hapi itam yépeqyaqw pam itamuñem lolma. Himu as ōviy itam payhp kistotani sukw únem-nit, sukw Moses éñem-nit, pu sukwat Elias éñemi, pam kíta, hiñqawhqey qa mātsi'kañwo.

³⁴ Noqw nāt pam yan hiñqawlawhq, ōmaw pumuy nākwapnaqw puma tsawiniwkañwo, ōmawuy aw yuñña.

³⁵ Noqw ōmawuy añqaqw hakiy tōnaat pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii; put uma aw tuqayvahsi'wisni.

³⁶ Noqw hakiy lavayyukuqw, pay Jesus pep nālaniqw puma aw yórikyá. Noqw pay puma put pas qa lavaytaqe, hin yórikyaqey pas qa hakiy āawnaya ephaqamo.

*Jesus Heals a Boy with an Evil Spirit
(Mt 17.14-18; Mr 9.14-27)*

³⁷ Noqw qavoñvaqw, pumuy tūkwiñaqw hanqw, kaysiwhqam sinom Jesus ahsawvaya.

³⁸ Noqw meh, hak tāqa sinmuy amuñaqw tsa'lawhqe pañqawu: Tutuqaynaqa, um as itiy tiyot ókwatuwni; taq nu pas put-sa ti'ta.

³⁹ Noqw meh, qalomáhkwwsi put ñuaqw, pam pahsat pay a'nō tōqtit, homimiykukañwo moañaqw qōtmokiwtañwu. Noqw pam put okiwsane', pēp qa mātaphwu.

⁴⁰ Noqw as ūmi nánatuwnayaqam hikwsit tiyot añqw ayo hóroknayaniqat nu amumi nāwaknaqw, pay puma kurs soon panhtotini, kíta.

⁴¹ Noqw Jesus lavayhtiye pañqawu: Is ohi, uma qatuptsiwni'yunqam nukushinyunqamu! Ya nu

hihsavohaqam umumum yankañw umuy maqsonlawni? Pew uhtiy wíkii.

⁴² Noq̄w nāt pam awniq̄w pay nukpanhikwsi tiyot tūvaqe, put a'nō homimiykuna. Noq̄w Jesus tuyoy'ewakw hikwsit mēwaqe, tsākw qalaptsinat, nayat aw put ahoy tavi.

⁴³ Noq̄w puma sohsoyam God a'nō öqalayāt ep aw kātayyuñwa.

Jesus Speaks again about His Death

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Noq̄w nāto puma nanáp sohsoq̄ hihta Jesus hinhtiqtat ep kāwuwantotaq̄w, pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu:

⁴⁴ Uma iit lavayit hapi u'ni'yuñwñi. Nu' Sinot Tiat hapi nāt sinmuy öqalayamuy aw mātaviwñi.

⁴⁵ Noq̄w pay puma it lavayit qa māmatsya. Pam pumuy amumi tupkiwtaq̄w, öviy kurs hin puma put mātsi'yuñwñi. Noq̄w puma as Jesus put tūviñtotanikañw nānahtsopya.

Who Is the Greatest?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Noq̄w puma yuaatotaqe, pumuy amuñaq̄w haqawa pas pávanihqat ep nāñwuy'yuñwa.

⁴⁷ Noq̄w Jesus pumuy unañwpeq tunatyayamuy mātsi'taqe, hakiy tsākw tsöpahtat, naqlap tavi;

⁴⁸ Nit pumuy amumi pañqawu: Hak hapi inatñwaniy añ it tsākw pās távihqa nuy hapi pās távini; pu nuy pās távihqa nuy añq̄w távihqat hapi pās távini. Pi umuñaq̄w qanāhihtay'taqa hapi suspavanni.

Who Is not against You Is for You
(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Noq̄w John lavayhtiqe pañqawu: Moñwi, itam hakiy tāqat tutwa. Kurs pam uhnatñwaniy aw yankañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwanta; noq̄w itam put mēwaya, pam qa itamum un̄k hinnumq̄w ōviy’o.

⁵⁰ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Uma qa mēwantotani; pay qa itamuhpew’iwtaqa itamumniñwu.

A Samaritan Village Refuses to Receive Jesus

⁵¹ Noq̄w pam ōmi wīkiwniqat aw pītutoq̄w, pam Jerusalem aq̄w sutuktaniqey su’qalti.

⁵² Nihqe pam añwu tuaw’aymuy napyeve aq̄w ayata; noq̄w puma ahpiyyaqe, Samariat ep simuy haqam kitsókiyamuy aw ōki, haqam eñem qenitotaniqee.

⁵³ Noq̄w pay sinom put qa tsúyakya, sumataq pam Jerusalem aq̄w tunatyawmaq̄w ōviy’o.

⁵⁴ Noq̄w lōyōm put aw nánatuwnaqam, James-niq̄w, pu John, puma pan yórikqe pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy pan nakwhanaq̄w, itam Elias anhte’ pañqawhqa, ōñaq̄w ūwiñw hāwe’ pumuy taqtsoknani.

⁵⁵ Noq̄w pam namtōkt pumuy qōhqōyhqe, amumi pañqawu: Uma hihta hikwsit añ hinmaqey qa mātsi’ta.

⁵⁶ Pi nu’ Sinot Tiat sinmuy qatsíyamuy qa hov-alaniqe pitu, pi nu pumuy ayo óyaniqe ōviy pitu, kita. Noq̄w puma ahpiy sutsvo kitsókimiya.

The Would-Be Followers of Jesus
(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Noqw pumuy ahpiy haqamiyaqw, hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu uñ haqaminiqw uñkmantani.

⁵⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay ima sisikahtayht haqe' qölöy'yuñwa, pu súmawuy añ masay'yuñqam totokpi'yuñwa; noqw pi nu' Sinot Tiat haqam iqötöy nāsuñwnaniqey nāstaa.

⁵⁹ Pu pam sukwat aw pañqawu: Inuñki. Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, um nuy nakwhanaqw, nu mohti inay amht, pu' uñkni.

⁶⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay pi so'qamuy amunyñqam ason amuñaqw so'pumuy amyani. Noqw um ahpiynen God moñwtunatyayat yuaat-inumni.

⁶¹ Pu piw suhka put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu uñk hinmani. Noqw um nuy nakwhanaqw, nu mohti ikiy ep yesqamuy amuminen öqalat, pu' uñkni.

⁶² Noqw Jesus put aw pañqawu: Hak pāsay qöritivat, ahoy taymaqa God moñwtunatyayat aw qa ápiyniqey anta.

10

Jesus Sends out the Seventy

¹ It atsve pu' Tutuyqawhqa hakimuy payhp sunat pakwt sihkay'taqamuy namorstaqe, lölöqmuy añqe' ayata, puma kitsókinawit nankwusaniqata, pu tutskwavaa, Jesus haqaminiqey tunatyawmaqat pañsoq haqamii.

² Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pas as ūyi tukwsiwtaqa a'nöniqw, tumal'a'yat híkiyomu. Oviy uma Uyi'taqat aw pan nānawaknaqw, pam hakimuy tsovalayaniqat aw ayatani.

³ Taay, uma añqe' nankwusani. Meh, nu hapi umuy añqe' ayatani. Noqw uma mamñatuy amún hakimuy kwëkwewhtuy amúnyuñqamuy amuhpa' hinnumyani.

⁴ Uma qa sivamoki'wisni; piw qa tukpuy'wisni; qa totsmaskay'wisni. Uma qa sōwu haqam hakiy aw yuaatotamantani.

⁵ Pu umuñaqw löyöm haqam kīmi pake', mohti pañqawmantani: Nam yep kīvit kwakwhat yēsee.

⁶ Noqw ason kurs hak pan tunatyawtaqa pep qatuqw, pay umuhkwakwha pep huruhtimantani. Pu kurs qa pantaqw, pay pam umumi áhoymantani.

⁷ Nen uma pep kīve qate', hihta umuy nop-nayaqw, put uma nōsmantani, pu hikwmantani. Pay tumalay'taqa ahsatiy hihkay'tañwu. Uma qa paysoq kīnawit kīkinumtinumni.

⁸ Pu uma haqami kitsókimi pakiqw, umuy pās taviye', hihta umumi tunösvoñahkotaqw, put uma nōsmantani.

⁹ Nen uma pep tūtuyyaqamuy qalapsintamantani; nen amumi pañqawmantani: God moñwtunatyaat umumi hayiñw'iwta.

¹⁰ Pu kurs uma haqami kitsókit aw pakiqw, umuy qa pās taviyaqw, pep kitpiponen pañqawmantani:

¹¹ Hikis pi umuhkitsokiy ep qöat itamumi hūrstiqaat itam umunkiwakw tsatswiya. Noqw pay uma it navoti'yuñwni: Pas as God moñwtunatyaat umumi hayiñw'iwta.

¹² Noqw nu umumi pañqawni: Hisat God sinmuy amuñem hin yukuqw, pep pu' pep kitsókit ep sinmuy amuñem is óhini. Put talönvaqat ep pep

kitsókit ep sinom pas kānanaptani, Sodom kitsókit ep sinmuy amuhpenihqee.

The Unbelieving Towns

(Mt 11.20-24)

¹³⁻¹⁴ Nihqe pam pañqawu: Is ohi, úmaa, Chorazin ep sínomu! Is ohi úmaa, Bethsaidat ep sínomu! Nu as umuhpa' qatsá' kátatayhpit tumaltaqw, uma nāp umuhtunatyay añqw qa lasya. Oviy hisat hin yukiltiniqat aw pituqw umuñem pas is óhini! Pep pu' imuy Tyre ep sinmuy amuñem-nikañw pu Sidon ep sinmuy amuñem umuhpenihqe pay soon pas nuhtsel'ewayni. Pi nu as pumuy amuhpa' hisat kátatayhpit tumaltaqw, puma soon qa ana-haat yūyaht, qóhtsapsomove yesvani. Pan puma namtaknayani, nāp tunatyay añqw lasyaqeyu.

¹⁵ Noqw úmaa, Capernaum ep sínomu, ya uma ōmiq nātsokaya? Uma nāt maskimiq tūviwyani.

¹⁶ Nihqe pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Umumi tūqaytaqa inumi hapi tūqaytani; pu umuy qahihtataqa nuy hapi qahihtatani; pu nuy qahihtataqa nuy añqw távihqat hapi qahih-tata.

The Return of the Seventy

¹⁷ Noqw ima payhp sunat pakwt sihkay'taqam añqe' nankwusaqe, hahlaykahkañw ahoy ōkihqe pañqaqwa: Tutuyqawhqa, hikis pi pas nukpanhihikwsim itamumi tuqayvastota, itam uhnatñwaniy aw yankahkañw amumi pañqaqwaq'ō.

¹⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu Satan talwihpikit an ōñaqw posqw tuwa.

19 Nu hapi imuy tsütsu'tuy-nikañw, pu put-skohmokyunqamuy amumi wukukuykuyaniqat aw umuy öqalmaqa, pu tuwqat öqalayay sohsok aw'i. Noqw öviy soon himu umuy tühotani.

20 Nikañw hihikwsim umumi tuqayvastotaqat qa put ep uma hahlayyani. Pi umuhnatinwani öveqatsit ep pey'yuñwa. Tis pi uma put hapi ep hahlayyani.

Jesus Rejoices

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Noqw pahsat Jesus hikwsiy añ hahlayhtiye, pañqawu: Kwakwhay Inaa, öveqatsit-nikañw pu tūwaqatsit aw Tutuyqawhqa, Kwakwhat pi um iit yantaqat añ wuwni'yuñqamuy, pu qaūunatuy amumi tupki'tat, titipostuy amunyūñqamuy amumi mahtakta. Pantani Inaa, pam hapi uñniqw sūanta.

22 Sohsoy himu Inay añqw inumi noiwa. Noqw hakiy God Tiyatnihqat qa hak navoti'ta, pas Náat-saa; pu Naat hákiy nihqat qa hak navoti'ta, pas put Tíat-saa, pu Tiat, hakiy put mahtaktaniqw pam piwu.

23 Pu pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi namtökt, pay pūmuy-sa amumi pañqawu: Hakim umuy hihta aw yórikyaqat aw yórikyaqam hahlayhpit epya.

24 Pi nu umumi súañqawni: Kaysiwhqam God lavay'aymatniqw pu añ momñwit umuy hihta aw yórikyaqat as aw yórikyaniqey nānawaknahkañw hapi qa aw yórikyay, pu umuy hihta nanaptaqat as nanaptanikañw qa nanapta.

The Parable of the Good Samaritan

25 Noqw meh, hak tutavot aw tuvoti'taqa wunuptut, put aw tuwantaniqe aw pañqawu: Tütutuqaynaqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani?

26 Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya tutavot añ hin pey'ta? Um hin añ túnwanta?

27 Noqw pam lavayhtiqa pañqawu: Um God Uhtutuyqawhqay sohsok uh'unañway akw aw unañway'tani, pu sohsok uhhikwsiy akw'a, pu sohsok uh'öqalay akw'a, pu sohsok uhwuwniy akw'a. Pu pas hin nāmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani.

28 Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um súañqawu. Yan um hinme', soon qa qátuni.

29 Noqw pay pam nēñem qenitaniquey nāwaknaqe, Jesus aw pañqawu: Noqw hak isinosñwa?

30 Noqw Jesus lavayhtiqa pañqawu: Hak tāqa Jerusalem añqw Jerichot aqwniqw, hakim uuyiñt put ñuaya, pu put añ yuwsiyat poswayat, õputotat, ahpiyya, hihin taytaqat mātapyaqee.

31 Noqw piw hak God awwat moñwi pañsoo; nihqe pam put aw yórikqe, pay put ehpeq yūmosaa.

32 Noqw hak Levit ahpiy sino piw put an pañso pítuhqe, put aw tātayht, pay piw ehpeq yūmosaa.

33 Noqw hak Samariat añqw sino haqaminikañw, put haqam qatsqa aw pitu. Nihqe pam put túwahqe, put õkwatuwa;

34 Nihqe put awnihqe, haqe' hintsanyaqat añ somhta, wihkuyit wine enañ wutskañwo; nihqe put nāp moropkoy aqw tsokat, pu yeyespimi put wíki; nihqe aw unañwtavi.

35 Pu õviy qavoñvaqw pam ahpiynikañw, sunat

sīvat hórokmat, ki'taqat maqat, put aw pañqawu: Um it tāqat aw tunatyaltini. Nen ason kurs um it epnihqe hóyokiwtaqat sohsokniqw, nu piw pite', put ahoy ūmi sisvini, pam kita.

³⁶ Taay, ya uñniqw imuy payhkomuy amuñaqw himuwa tāqat tūhototaqat sinosñwaata?

³⁷ Noqw pam pañqawu: Pay hapi put ōkwatuwhqa. Pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Taa, Yupa, um put an hinmani.

Jesus Visits Martha and Mary

³⁸ Noqw pumuy pañ haqamiyaqw, Jesus haqami kitsókimi paki. Noqw hak wuhti, Martha yan mātsiwhqa, kiy ep put pās tavi.

³⁹ Noqw pam hakiy Mary yan mātsiwhqat tupkoy'ta. Noqw pam hak Jesus atpip qatukañw put yuaataqw aw tūqayta.

⁴⁰ Noqw Martha hihta qaa'saqalqe qa suyan unañway'taqe, Jesus awnihqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay itupko nuy mātapq, nu nāla hihta aw hintsaki. Noqw ya pam uñniqw qa hinta? Um ōviy aw pañqawhq, inumi unañwtapni.

⁴¹ Noqw Jesus lavayhtiye put aw pañqawu: Martha, Martha, pas um hīhihta pis'oqhintaqe qa suyan unañway'ta.

⁴² Pay hak sūkw hihta aw tunatyaltimantani. Noqw Mary put nukñwat namorsta. Soon pam put nawhkiwni.

11

Jesus' Teaching on Prayer (Mt 6.9-13; 7.7-11)

1 Noq̄w hisat pam haqam nāwaknaqe yukuq̄w, suhka put aw nānatuwnaqa aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy hin nāwakintotaniqat itamuy tutuwnani, ura John put aw nānatuwnayaqamuy hin tutuwnaqaqat pan'î.

2 Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Uma nānawakne', kitotamantani: Itanaa, ōveqatsit ep qātuhqa, nam uhnatñwani pas kaptsi'tiwaa. Nam uhmoñwtunatyay aw pítuu. Nam uhtunatyatūwaqatsit ep pasiwhtii, ōveqatsit ep hin pasiwhtiqey pan'î.

3 Um okiw nāqavo itamuy itahtunōsmakiway huy-lawni.

4 Pu um okiw itahqaanhtipuy itamuhpiy ayo yúkuni; pay itam sohsokmuy itamuhpewi qaanhtotiqamuy amuhpiy put ayo yuykutiwisa. Pu um okiw itamuy unaheppit qa añ tsāmi'mat, hakiy qalolmat añq̄w itamuy ayo ōoyhtimani, pay yan'î.

5 Pu pam pumuy amumi pañqawu: As kurs haqawa umuñaqw kwātsi'te' suhtokihaq put aw-nen, aw pañqawni: Ikwatsi, um as payhkomuy pōlavikit nuy nasimokmaqani.

6 Taq ikwātsi waynumqe inuhpe pituq̄w, kurs nu hihta put nopnani, kítani.

7 Noq̄w pam ahpañaqw lavayhte' pañqawni: Um nuy qa soontsahtsanni. Pay ikiy uhtsiwta; noq̄w itim inumum tōka. Kurs nu hin uñ máqaniqe ōviy qaqtuptuni, kítani.

8 Nu umumi pañqawni: Pay soq pi pam put kwātsiatniq̄w, pam put qa máqani. Nikañw pam put aw qatūqayh̄q, nawus pam qatupte', put hihsa'haqam hintsanniqat pahsa' put máqani.

⁹ Noq̄w nu umumi pañq̄wni: Uma hihta òviy tūviñtotani; nen uma put makiwyani. Uma hihta hepyani; nen tutwani. Uma pönöñöykinayani; noq̄w umumi hötsíltini.

¹⁰ Pi hak hihta tūviñtaqa hihta makiwñwu; pu hepqa túwañwu; pu pönöñöykinaqat aw hötsíltimantani.

¹¹ Sen uma haq̄awa hakiy náatniq̄w, uhti ūmi pölavikit tūviñtaq̄w, ya sen um put owat máq̄ani? Sen pākiwuy òviy tūviñtaq̄w, ya sen um tsūat put máq̄ani?

¹² Hal sen pi pam nöhut òviy tūviñtaq̄w, sen um putskohmokaqat put āawnani?

¹³ Noq̄w kurs pay as uma qalomáhinkahkañw umuhtimuy hihta nukñwat huytotaniqey tuwi'yunwa. Noq̄w tis pas Umuna òveqatsit ep qátuhqa put aw Qahováriwtaqat Hikwsit òviy tūviñtotaq̄amuy soon qa máq̄ani.

Jesus and Beelzebul

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Noq̄w Jesus nukpanhikwsit hakiy lavayiyat nawhkiñwuqat put añq̄w hórokna. Noq̄w nukpanhikwsi put añq̄w yamakq̄, qayuáatañwuqa yuaayku; noq̄w sinom kātayyuñwa.

¹⁵ Noq̄w pay pumuy amuñaq̄w haq̄awat pañqaq̄wa: Pam nukpanhihikwsimuy moñwíyamuy Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwanta.

¹⁶ Noq̄w pētu put aw tuwantotaq̄w, pam kātatayhpit hihta tuawi'taqat òñaq̄w pumuy amumi mahtaknaniqat put aw nānawkna.

17 Noq̄w pay pam pumuy tunatyayamuy mātsi'taq̄e amumi pañqawu: Haq̄am moñwtunatyā nehpewhitiq̄a soon qa kīq̄ōtini; pu kīvit nehpewhitiq̄am nātsike', soon haq̄ami ōkini.

18 Noq̄w ōviy kurs Satan nehpewhitiq̄w, ya hin put moñwtunatyāat wúnuni?

19 Noq̄w kurs nu Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwantaq̄w, ya umumi nánatuwnayaq̄am hakiy aw yankahkañw pumuy ipwantota? Ason puma umuy atsáñhkiye', umuy suhputsnayani.

20 Nikañw kurs pay nu God ōqalayāt akw nukpanhihikwsimuy ipwantaq̄w, suyan hapi God moñwtunatyāat umumi pitsíwiwta.

21 Pi tāqa hoñvi tunipi'kañw kiy tūwale', hihta himuy pās oyi'tañwu.

22 Nikañw ason put epnihqe pavan hoñvi pite', put añwute', pam sohsok naq̄ōyyuwsiyāt aw taq̄a'nañwayāt nawhke', hihta himuyāt kwatsmuy huytañwu.

23 Qa inumumnihqa hapi inuhpewiwta; pu qa inumum tsovalantaq̄a tatslakinta.

The Return of the Evil Spirit

(Mt 12.43-45)

24 Tuyoy'eway hikwsi sinot añq̄w yámake', haqe' qa pay'taq̄at añ hinnumñwu, haq̄am nāsuñwnaniqe ōviy'o; nit qa tuwe' pañqawñwu: Han pi pay nu ikiy añq̄w yámakqey aw áhoy'i, kítañwu.

25 Pu pam ep pite', pās maspiwkañw lomahintaq̄at túwañwu.

26 Pahsat pu pam ahpiynen tsáne'nihqamuy hīhikwsimuy nahpenihqe pas núnukpantuy aw

tsamñwu. Noqw puma aw yuñe', ep ki'yuññwu. Noqw hakiy qatsíat añkñihqa mohtiwat epñihqe pu' pas qalomáhintañwu.

True Happiness

²⁷ Noqw pam yan yuaataqw, hak wuhti sinmuy amuñaqw kēew hiñqawhqe aw pañqawu: Naspí hak uñ tihta. Piw pñhuy akw uñ yōyoñna.

²⁸ Noqw pam put aw pañqawu: As um yan lavayhtinikañwo: Naspí hakim God lavayiyat aw tūqaykahkañw añ hinwisa, puma hapi hahlayhpit epyani, um kítanikañwo.

The Demand for a Miracle (Mt 12.38-42)

²⁹ Noqw pan sinom sūmi hūrs tsovawmaq, Jesus yuaatívaqe amumi pañqawu: Ima pu' qatsívaptsiwyuñqam nukpansinomu. Puma kātatayhpit hihta tuawi'taqat aw yórikyaniqey nānawakna, Nikañw puma soon kātatayhpit aw yórikyani, hal pas sūkw kātatayhpit-saa. Pam Tutuyqawhqat lavay'ayayat Jonas qatsíyat ep hiniwhtiqtat an aw yukiltini.

³⁰ Pi ura Nineve-kitsókit ep sinom Jonas qatsíyat ep hiniwhtiqtat akw hihta tuwi'vaya. Noqw pay ōviy hapi piw pan nu' Sinot Tiat pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumi hihta tuawi'tani, iqatsiy ep hiniwhtiqtat akw'a.

³¹ Hisat hin yukiltiniqtat aw pituqw, tatkaqw moñwi-wuhti pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum wunupte', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnani. Ispi pam Solomon wuwniyat aw tūqaytaniqe

ōviy pas tūwaqalñahaqaqaw pítu. Noqaw meh, hak Solomon epnihqe pas pávannihqa yep'e.

³² Ason hin yukiltiniqat aw pituqaw, Ninevet ep sinom pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum hoñve', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnayani; ispi puma Jonas lavayiyat nanaptaqe nāp tunatyay añqaw lasyaqee. Noqaw meh, hak Jonas epnihqe pas pávannihqe yep'e.

The Light of the Body

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Qa haq pi hak wihqöhít úwiknat, haqam qamātaqpuve put tavi, sen hihta sīvut akw put kuhta. Pi pam put tsotsókpiyat ep tsokaqaw, ep yuñtaqam tālat tāyuññwu.

³⁴ Hakiy pōsiat tokoyat aw talni'tañwu. Noqaw ōviy kurs hakiy pōsiat pasiwtaqaw, pay tokoyat añ ahsupoq talñwu; pu kurs hakiy pōsiat qa pasiwtaqaw, pay tokoyat añ ahsupoq qatalñwu.

³⁵ Oviy um tunatyaltiqw, uhpe tāla qa qōmawvani.

³⁶ Paniqaw ōviy kurs uhtokoy añ ahsupoq talq, qahaqam qatālaniqaw, pam sohsoy ahsupoqhaqami talni, wihqōhi suyan tālat talni'te', ūmi talni'tañwuqat pan'i.

Jesus Accuses the Pharisees and the Teachers of the Law

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40)

³⁷ Noqaw pam yuaataqaw, hak Pharisee-sinom put tūtsama. Noqaw pam kīyat ep pákihqe, qatuptu.

³⁸ Noqaw pam mohti qa māvaqtat tūmoytaqaw, Pharisee-sino put aw tātayhqe, aw hin wūwa.

39 Noq̄w Tutuyq̄awhqa put aw pañq̄awu: Uma Pharisee-sinom kukyapit, pu tsatsq̄aptat anyuñwa. Uma suovaam kwañw'ewayhtotit tukwhanayanigey-sa tunatyawyuñwa, pu qalomáhintsatskaniqeyu.

40 Uma núanhihtuu, puyaw òvaqenihqat yúkuhqa ahsonñaqwnihqat qa enañ yukuq̄w òviy'o?

41 Tis pi uma hihta himuy'yuñwe', put akw tūookwatuwyanikahkañwo; noq̄w pep pu' amuhpa' ahsupoq kwañw'ewayni.

42 Nikañw is ohi uma Pharisee-sínomu! uma pi umuh'uyiy añq̄w nēnevenit pakwút-sikivo sun oyit God aw noayañwu; nikañw uma soq sinmuy amuñem suan hin yukuyaniqey qe'toti; uma God qa aw unañway'yuñwa. Uma as pávanyaqat tutavot añ ahsupoq hinwisni; pu it qa pas qatuvosnihqat añ píwu.

43 Is ohi uma Pharisee-sínomu! Uma pi tsotsvalkiva mohkaq̄e tsotsókpit pas hahlayya, pu sinom kitpik umuy kaptsi'kahkañw umumi yuaatotaniqata.

44 Is ohi uma tutavot tūtutuqaynayaqam, pu Pharisee-sínomu! nawip'ew hinyuñqamu! Uma pi tūtuamit qa mātaqyaqat anyuñwa; noq̄w sinom put atsva yaktaqam pumuy pañyaq̄w qa tuway'numya.

45 Pahsat pu haqawa tutavot aw tuvoti'taqa lavayhtiqe, put aw pañq̄awu: Tutuyq̄awhqa, um pañq̄awhqe itamumiq enañ hiñq̄awu.

46 Noq̄w pam pañq̄awu: Pay panta. Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! uma pi soñawnen hihta a'nö putut mokahtotat, hakiy

īkwiltoynayañwu; nīkañw uma soq soon ñas'ew pumuy paañwayañwu.

47 Is ohi úmaa! Uma pi God lavay'aymuyatuy tūamiyamuy aw pūhulalwa; noqw pi umanam pumuy qōqya.

48 Pas pi ōviy uma umunamuy hiniwhtipuyamuy navoti'kahkañw amún unañway'yuñqey mah-takni'yuñwa, ispi puma pumuy qōqyaq'ō; noqw uma pumuy tūamiyamuy aw pūhulalwa.

49 Paniqw hapi ōviy God suan wuwni'kañw yan lavayhti: Nu pumuy amumi ilavay'aymuy hōnani, pu ituaw'a'yatuyu. Noqw puma pētuy yūyuyhnaye' qōqyani.

50 Noqw God pu' qatsívaptsiwyuñqamuy hapi tukopnani, sohsokmuy put lavay'aymuyatuy tūwaqatsit yayhniwhqat añqaw qōyaniwyaqat ahpiy'o,

51 It Abel qatsiyat ep'e, pu añk yesqamuy qatsíyamuy ep pīwu, nit pu Zacharias qatsíyat ep'e. Ura pam God kīyat-nikañw pu hom'oyvihkat amuhtsave nīniwa. Nu umumi súañqawni: God umuy put sohsok ep tukopnani.

52 Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! Uma pi navotit aw hōtahpit yawwisa. Uma aw qa yuñkahkañw, aw yuñtaqamuy aw u'taya.

53 Noqw pam pumuy amumi yan lavayhtiqw, tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put aw pās ō'qaltivayaqe, pam hīhihta lavayhtiniqat ōviy aw qa tūtuqayya.

54 Hísatniqw unahiñqawhq nanapte', put nēveltoynayaniqe ōviy moqmani'yuñwa.

12

A Warning against Hypocrisy (Mt 10.26-27)

¹ Noqw ańwu sinom pas qaan'ewakw hintaqam sūmi tsovaltiqe nuńwu pay nānami wukukuto-taqw, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumi mohti pańqawu: Uma Pharisee-sinmuy pēkeniyamuy nawip'ew hintsakpit ep qa ūnaiwyuńwni.

² Pi qa himu āmiwtaqa qa mātaqtini, piw tupkiw-taqa qa nanaptiwni.

³ Pantaqw ōviy hihta qamātakpuve haqawa lavayhti qw, pam tālat ep nanaptiwmantani; pu uma hihta yūyupavaqe hakiy naqvumiq sawiwiykuyaqw, pam kihkits'ova tsa'lalwiwni.

Whom to Fear (Mt 10.28-31)

⁴ Noqw nu umumi pańqawni ikwátsimu: Uma qa sinmuy mamqasyani. Puma pi pay hakiy tokoyat-sa nīnayańwu; pu pahpiy kurs hinhtotińwu pīwu.

⁵ Nikańw uma hakiy mamqasyaniqat nu umuy āawnani. Uma God hapi mamqasyani. Pi pam hakiy nīnat, hakiy qōhit aqw tūvaniqey aw ōqalay'ta. Noqw nu' piw umumi pańqawni: Uma put hapi mamqasyani.

⁶ Puyaw qa tsivot kwekwéwewhyam lōq palavotōnat ōviy huyiwyañwu? Noqw qa himuwa God ahpiy suhtokiwnwu.

⁷ Hikis pi pas umuhqōtōva umuhhōmi sohsoy phtoylaniwta. Oviy uma qa nalmamqasyani; God kwekwéwewhyamuy kaysiwhqamuy amuhpenihqe umuy pas kahkawna.

Confessing Christ before Men
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Pu nu piw umumi pañqawni: Hak isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu' Sinot Tiat tuwat put isinonihqat God hoñviaymuyatuy amumi pañqawni.

⁹ Nikañw hak qa isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu tuwat put qa isinonihqat God hoñviamuyatuy amumi pañqawni.

¹⁰ Ason kurs hak nuy Sinot Tiyat ehpewi lavayhtiqw, pam pantaqa put ahpiy ayo yukiwmantani. Nikañw ason kurs hak Qahováriwtaqat Hikwsit ehpewi qakaptsilavayhtiqw, pam pantaqa soon put ahpiy ayo yukiwmantani.

¹¹ Pu ason sinom umuy tsotsvalkiva, sen momñwituy, sen öqalat pasiwyuñqamuy amumi tsamvayaqw, uma hin yuaatotaniqey, sen hihta lavayhtotiniqey qa wūwantotamantani.

¹² Pay ason aw pituqw, Qahováriwtaqa Hikwsi umuy hin lavayhtotiniqat umuy tutuwnamantani.

The Parable of the Rich Fool

¹³ Noqw haqawa sinmuy amuñaqw put aw pañqawu: Tutuqaynaqa, um as ivavay aw pañqawhq, pam hihta itahmakiway añqw nuy máqani.

¹⁴ Noqw Jesus put aw pañqawu: Tāqa, ya hak nu hihta ep hin yúkuniqat, pu sen umuy hihta namqananiqat aw nuy tavi?

¹⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Uma tunatyaltoť, hihta qa umuhhimuy tuñlay'yuñwniqey qe'yani. Pay sino hihta nihti'taniqe qa paniqw öviy qatu.

16 Pu pam hihta tūwutsit akw pumuy amumi yuaaykuqe pañqawu. Hakiy kahaktaqat pāsaat a'nō hihta aniwna.

17 Noqw pam unañwpeq wūwantaqe pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Kurs nu haqami inatwaniy koyotani.

18 Pu pam pañqawu: Han pi yanhti: Nu hāhage' ikoyokiy tsawimnat, pas wūkoq kītani. Pu nu pañso sohsok inatwaniy, pu hihta ihmuy tañatani.

19 Nit pu iunañway aw pañqawni: Iunañwa, um hihta nihtiwtat qat wūhak yahsañwuy aqw pitsíwtat tañata. Taa, um nāsuñwni'kañw, tūmoytani, hihikwni; nen um hahlayni.

20 Noqw pay God put aw pañqawu: Um nūanhimu ñasta wuwni'taqa, it tōkilat ep nu uhhikwsi ūmi tuhtuy'ni. Noqw pahsat pu himu uhpiy na'sastihqat hakiy himuatni?

21 Noqw pan hapi i' hak nēñem-sa hihta tsovalantaqa hintani. Yep qatsit ep ka hihta nihti'tani, nikañw ōveqatsit ep God atpip pas ōokiwni.

Trust in God
(Mt 6.25-34)

22 Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Paniqw ōviy nu umumi pañqawni: Uma hin yesniqey qa nānaphin wūwantotani, hihta nōñōsaniqeyu, piw umuhtokoy éñem'i, hihta yuwsiyaniqeyu.

23 Pi hakiy qatsiat nōsiwhqat epnihqe pas pavan hihkay'ta, pu hakiy tokoat yuwsit epnihqe pas pavan hihkay'ta.

24 Kurs huvam aañwustuy amumi wūwayaa. Puma qa ūuyyañwu, piw qa hōqyañwu. Puma

qa koyoki'yuñwa, piw qa tuoyhki'yuññwu. Noqw God pumuy nōnopna. Nihqe tis pi pam masay'yuñqamuy amuhpenihqe umuy pas kahkawna!

²⁵ Ya sen hak pan tunatyawtaqa hin nāwuñwnaniqey tuwi'ta?

²⁶ Noqw kurs uma hihta sus'öwihintaqat kurs panhtotiniq, ya uma hinoqw pas piw ahpiy pēhut hinyaniqey tunatyawyuñwa?

²⁷ Kurs huvam sishut hin wuñw'iwwisqat aw wūwayaa. Puma qa tumalay'yuñwa; qa tontotañwu. Noqw nu umumi pañqawni: Solomon sohsok hihta nukñwat yuwsikañw qa ñas'ew imuy amumi hayawtaqat yuwsita.

²⁸ Sumataqpi God tūsaqat pās yūyuwsina, nāmahin pi pam pay hihsavo tayta. Pu' pam tutskwanikañw, qāvo pam qöpqömiq maspiwni. Noqw ya pam tis umuy qa pavan pas yūyuwsinani, uma öwituptsiwni'yuñqamu?

²⁹ Oviy uma hihta nōñösaniqey, pu hihta hikwyaniqey qa tunatyawyuñwni, piw uma qa wiwsiyani.

³⁰ Pi sinom yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam sohsok iit hihta tunatyawyuñwa. Noqw Umuna umumi navoti'ta, uma sohsok iit hihta haqni'yuñq'ö.

³¹ Niñkañw tis pi uma God moñwtunatyayat tunatyawyuñwni; noqw sohsoy iñ himu umumi noiwni.

Riches in Heaven
(Mt 6.19-21)

32 Uma qa tsawiniwyyuñwni tōnawhohyamu; pi Umuna umuy moñwtunatyat máqaniqey moñwvasi'ta.

33 Uma hihta himuy'yuñwe' put huyayani; nen akw sinmuy ōokwatuwyani. Uma umuhkahakiwuy ōveqatsit aw tañatotani. Pan uma soñawnen umuh-sivamoktukpuy qa sakwíwñwuqat nennem tut-wani. Pi ōveqatsit aw uyiñwu qa pákiñwu, piw kwahya qa hihta hovalañwu.

34 Pi hakiy kahakhimuat háqamniqw, hakiy unañwaat piw pepniñwu.

Watchful Servants

35-37 Hakim tahtaqt moñwiy haqam nāñuiwhqat añqw áhoyniqat nuhtayyuñqamuy amún uma kwewkahkañw, umuhqōhiy úwikni'yuñwni. Noqw ason pam ahoy pite', pōññōykinaqw, puma nuhtayyuñwe', enem súhōtaye', pas hahlayhpit epyani. Pas antsa nu umumi pañqawni: Soon pam qa hihta akw namuptat, amumi tunōsvoñahat, pumuy nopni'tani.

38 Noqw kurs pam suhtokilnasavehaqam, sen talhahayiñqw pite', puma put nuhtayyuñqat tuwaqw, pas puma tumal'a'yat hahlayhpit epyani.

39 Pu meh yanta, pi as ki'taqa hísatniqw uyiñwu pítuniqat navoti'te', soon qa tūwalani, nen soon put kíyat aw pákiniqw, pam pánani.

40 Pantaqw ōviy uma piw pās moñwvas'iwyuñwni. Taq uma nāt qa pan wūwantotaqw, nu' Sinot Tiat pítuni.

The Faithful or the Unfaithful Servant (Mt 24.45-51)

41 Pahsat pu Peter put aw pañqawu: Tutuyqawha, ya um it lavayit itamumi-sa lavayhti, sen pay pas sohsokmuy amumii?

42 Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Noqw ya sen hak hakiy tumal'ayaat suan hinmaqat suan wuwni'taqa? Put moñwíat haqaminige sohsok hihta himuy aw tunatyawtaniqat aw put tavit, tumalsuñwamuyatuy aw put moñwtapq, pam pumuy añsakis tunösmakiwayamuy pumuy huytani.

43 Noqw kurs put moñwiat pite', put nāt suan hinmaqw put tuwaqw, pam tumal'aya pas hahlayhpit epni.

44 Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas soon put moñwíat qa sohsok hihta himuy aw put moñwtapni.

45 Nikañw kurs pam tumal'aya moñwiat qa its pítuniqat unañwpeq pañqawe', pahsat pay tumalsuñwamuy, tahtaqtuy, pu momoymuy wuvahtivani; pu tūmoykañw, hīhikwtive', honaқkuyit akw hōnaқ'iwtani.

46 Pu pam qa hin pan wūwankañw, moñwiy qa nuhtay'taqw, pam pite', put tumal'ayay ayo tūvani. Noqw pam nawus qatuptsiwni'yuñqamuy amumum kānavotni.

47 Pi i' tumal'aya moñwiy tunatyayat as navoti'kañw, hintaniqey qa pantsakt, piw tunatyayat qaan hintsake', hapi nawus wūhakis wuvahtiwmantani.

48 Nikañw i' hak put tunatyayat qa navoti'kañw, qaan hinme', pay qa wūhakis wuvahtiwmantani. Pi i' hak wūhaq hihta makiwhq, sinom tuwat put aw wūhaq tuñlay'yuñwni. Pu sinom hakiy aw hihta

wūhaq noaye', put aw wūhaq tuhtuiyamantani.

Jesus the Cause of Division
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Soñawnen nu tūwaqatsit aw qōhit tūvaniqe pitu. Noqw is as pay pam uwiwitani!

⁵⁰ Nikañw nawus nu nāt soñawnen hihta akw tuvoylatiwni. Nikañw nu nāt put qa añ kuyve', pas pavan sóontsaniwni.

⁵¹ Ya uma inumi yan wūwantota: Pam ka sinmuy qa hin unañwat yesniqat ōviy pitu, pan'i? Uma qa pan wūwantotani. Pi sinom qa súnahpa'yaniqat ōviy nu pitu.

⁵² Pi yahpiy haqahpiy hapi haqam sūkw kīve tsívothiqam nātsikiwtamantani. Pahyom lōqmuy amuhpewiniqw, pu lōyōm payhkomuy amuhpewii.

⁵³ Hakiy naat tiy ehpewhimantani; pu tiat nay ehpewhimantani. Yuat tiy mānat ehpewhimantani; pu māna yuy ehpewhimantani. Pu mō'wi'taqa mō'wiy ehpewhimantani, pu' mō'wi puwsuñway yuyat ehpewhimantani.

Understanding the Time
(Mt 16.2-3)

⁵⁴ Pu piw pam sinmuy amumi pañqawu: Uma tāvañqw ōmawuy kuyvaqw tutwe', āpiy pay pañqaqwañwu: Añqw yōyañ'u, kitotañwu; noqw antsa pantañwu.

⁵⁵ Pu tatkaqw hūhukq uma pañqaqwañwu: Kurs utuhuuni, kitotañwu; noqw antsa pantañwu.

⁵⁶ Uma nawip'ew hinyuñqamu, pay as uma tokpelat añ-nikañw, pu tūwaqatsit añ hin sóniwhqat

māmatsyañwunikañw, ya hintaqw òviy haqe' qalaw-maqat uma qa māmatsya?

Settle with Your Opponent

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Pu ya hinoqw uma hihta umuhhintsakpiy qa aw suan wūwaya?

⁵⁸ Um hakiy uhpew'iwtaqat amum moñwit awnen, nāt umuy awniqw um hin put amum namivōhikniqey qanātusi'tamantani; taq ka pam hakiy hin yukunañwuqat aw uñ lōlōkintaqw, pam uñ solāwamoñwit aw noaqw, pam uñ sivikimi pánani.

⁵⁹ Nu ūmi pañqawni: Pas um soon pañqw yámakni; pas ason um hisat uhpöiy sohsok ep sisve', pep pu' pañqw yámakni.

13

Change Your Ways or Die

¹ Noqw ephaqam hakim Jesus awyaqe, aw pañqaqwa: Yaw hakim Galileet añqw God enem kanēlot nīnayaqw, Pilate solāwamat pumuy qōqyaqw, uñwaam kanēlot uñwáyat enañ namiqwrilti.

² Noqw Jesus lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Ya uma wūwantotaqw, ima Galileet añqw sinom sohsokmuy Galileet añqw sinmuy amuhpenihqe pas sus qaanhinwisqe, òviy pas panhaqam hintsaniwya?

³ Nu umumi pañqawni: Qae. Pi uma umuhtu-natyay qa añqw lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún sūlawhtini.

4 Ura Siloam ep wupaki sahpukqe, hakimuy pakwt nanal sihkay'taqamuy sinmuy qöya. Noqw ya úmuyniqw puma Jerusalem ep ki'yuñqamuy sohsokmuy amuhpenihqe pas sus qaanhinwisa?

5 Nu umumi pañqawni: Qae. Pi uma umuhtunatyay qa añqw lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún sұлawhtini.

The Parable of the Unfruitful Fig Tree

6 Pu Jesus piw tūwutsit hihta tuawi'taqat lavayhtiqe nuhtumi pañqawu: Hak tāqa ūyiy ep nōnvospaltsokit ūyi'ta. Nihqe pam as aw sipalat hept, qa hihta tuwa.

7 Nihqe pam ūyit aw tunatyawtaqat aw pañqawu: Meh, pu' hapi pāyis yahsañwuy añ nu it nōnvospaltsokit aw sipalhept, qa hihta tuwa. Tsahqaa. Pam paysoq tutskwat hovalni'ta.

8 Noqw ūyit aw tunatyawtaqa lavayhtiqe put aw pañqawu: Moñwi, pay hāk pam piw it yahsañwuy ep pantani. Noqw nu añhqe hañwe', añhqe kwitatoy-nani.

9 Noqw ason kurs pam himuy'vaqw, pay lolmani. Kurs qa hihta himuy'vaqw, pay pi nu tsahqani, kita.

Jesus Heals a Crippled Woman on the Sabbath

10 Noqw Jesus nasuñwintalōnnit ep háqamwat tsotsvalkive tūtutuqayna.

11 Noqw meh, hak wuhti himu hikwsit hakiy õputañwuqat akw tuyqawiwtaqa pep nuhtuma. Okiw pam pakwt nanal sihkay'taqat yahsañwuy añ tūtuyhqe, hūrs moto'taqe pas kurs hin kwuh-pukni.

¹² Noqw Jesus put túwahqe, put wánwayhqe, aw pañqawu: Wuhti, pay um uhtuyay añqw mātaviwni, kita.

¹³ Noqw pam may akw put aw toñokq, pahsat pay wuhti tsikqe, pas God hihtata.

¹⁴ Noqw Jesus nasuñwintalönnit ep put qalaptsi-naqw, òviy tsotsvalkive moñwi itsívutiqe, sinmuy amumi pañqawu: Sinom hapi navaysikis talönnit añ tumalay'yuñwni. Oviy uma put añ pewye', qalaptuyani; nen qa nasuñwintalönvaqat epyani.

¹⁵ Noqw Tutuyqawhqa pahsat put aw lavayhtiqe pañqawu: Um nawip'ew hintaqa! Ya uma qa nanap nasuñwintalönnit ep umuhwakasvohkoy, sen umuhmoropkoy haqam pakiwtaqat añqw mātapye', put hikwnawisñwu?

¹⁶ Noqw meh, Satan it wuhtit, Abraham týatnihqat pay pakwt nanal sihkay'tasikis yahsañwuy añ it tūyat akw sōma. Noqw puyaw nu nasuñwintalönnit ep put mātapqe, òviy pas qalomáhinhti?

¹⁷ Noqw pam yan lavayhtiqw, put ehpew'iwyuñqam sohsoyam hamanhtoti. Noqw sinom sohsoyam pas hinhaqam hahlayhtoti, pam sohsok hīhihta qaöwítumaltaqat ep'e.

The Parable of the Mustard Seed
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Pu Jesus pañqawu: Ya God moñwtunatyaat hihta anta? Ya sen pam hihta antaqat nu pañqawni?

¹⁹ Pam mustard-ūyit pōsiyat anta. Put hak tāqa kwúsuhqe, pās ay ep ūya. Noqw pan wuñwqe, pas wukotskiniwhti. Noqw masay'yuñqam put nantaqayat añ yesva.

The Parable of the Yeast
(Mt 13.33)

²⁰ Pu piw pam pañqawu: Ya nu God moñwtunatyayat hihta antaqat pañqawni?

²¹ Pam pēkenit anta. Put hak wuhti kwúsuhqe payhp tuwanit ñumnit enañ namiqwrilaqw, pam sohsoy pēke, kita.

The Narrow Door
(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Pu pam kitsókinawit hinmakañw, sinmuy tutuqaynatima, Jerusalem aqw hoyhtakañwo.

²³ Pahsat pu hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya pay pas híkiyom ayo nõñakni? Noqw pam pumuy amumi pañqawu:

²⁴ Uma hihsa' qenit hötsiwat añ yuñniqey qa nātusitotani. Taq nu umumi pas pañqawni: Pay as kaysiwhqam aw yuñniqey tuwantotanikañw, pay kurs hinyani.

²⁵ Hisat ki'taqa wunupte', hötsiwmiq uhtaqw, pahsat pu as uma ihpaqw hoñkahkañw, uutspit pönönöytoynayani, pañqawkahkañwo: Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, itamumi hōtaa, kitotani. Noqw pam lavayhte', umumi pañqawni: Umuy háqaqwyaaqat nu qa navoti'ta.

²⁶ Pahsat pu uma pañqawtivayani: Ura itam ut-pip nõnõsa, pu hikwya; pu um itahkitpik itamuy tutuqayna.

²⁷ Noqw pay pam pañqawni: Pay nu umumi pañqawu: Nu umuy háqaqwyaaqat qa navoti'ta. Huvam inuñaqw ahpiyyaa, sohsoyam nukpantuwit hintsatskaqamu.

28 Pep pu' uma tsaykitani, umuhtamay ñuritotani. Noqw Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pu sohsoyam God lavay'aymat, puma God moñwtunatyayat ep tañawtaqw uma amumi yórikyani. Níkañw úmawat ihpoq maspiwyani.

29 Pu sinom hōpaqw ökini, pu tāvañq'ö, pu kwiniñaq'ö, pu tatkaq'ö; nen God moñwtunatyayat ep yesvani.

30 Noqw meh, haqawat nuhtuñkyaqam mohti'wisni, pu mohti'wisqam nuhtuñkyani.

Jesus' Love for Jerusalem
(Mt 23.37-39)

31 Noqw ép tāwat ep hakim Pharisee-sinom Jesus aw ökihqe, aw pañqaqwa: Um yámake', yañqw ahpiyni. Taq Herod uñ nīnaniqey nāwakna.

32 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Yúpave, awye' put isawuy aw pañqaqwaa: Meh, nu hapi nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwanta, pu tūqalapsinta, pūu, pu piw qāvoo, pu pāyis talqat ep imakiway añ nu kuyvani.

33 Níkañw pay nu nawus pu' Jerusalem aqw hoyhtani, pu qāvoo, pu lōtoki. Ispi soon God lavay'ayaat Jerusalem añqw nāp haqam súlawhtini.

34 Is ohi uma Jerusalem ep sínomu! Is ohi umuñemi! Uma pi God lavay'aymuyatuy qōyantota, pu umumi ayatiwyaqamuy tatatupqōyantota. Pas as nu hihsakishaqam umuy tsovalani, kowākowuhti timuy masay atpikage tañatañwuqat pan'i; noqw uma hapi qa nānawakna.

35 Meh, God umuhkiy pay tatamhta. Noqw nu umumi pas antsa pañqawni: Pay uma yah-

piy haqahpiy soon inumi yórikyani. Nikañw hisat aw pituq̄w, uma pañq̄aqwani: Tutuyq̄awhq̄at natñwaniyat añ pitutoqa nam tayawintiwa, ki-totani. Noq̄w pep pu' uma inumi piw yórikyani.

14

Jesus Heals a Sick Man

¹ Pu hisat nasuñwintalönnit ep Jesus Pharisee-sinmuy amuñaqw hakiy pas mohpeq̄nihq̄at kīyat ep tūmoyta. Noq̄w puma put aw pās tunatyawyuñwa.

² Noq̄w meh, hak tāqa pāmoktuyat tūtuyhqa Jesus apyeve qatu.

³ Noq̄w Jesus lavayhtiqe tutavot aw tuvoti'yuñq̄amuy-nikañw pu Pharisee-sinmuy amumi pañq̄awu: Ya pay hak nasuñwintalönnit ep hakiy qalaptsinaniq̄w pam súanta?

⁴ Noq̄w puma qa hiñq̄aqwa. Noq̄w Jesus put ñuahq̄e, qalaptsinat, mātavi;

⁵ Nit pumuy amumi pañq̄awu: Kurs uma haq̄awa moropkoy'tani, sen wakasvokoy'tani. Noq̄w kurs pok'at nasuñwintalönnit ep hōtsit aq̄w posni. Ya sen put pohkoy'taqa qa āpiy pay pañq̄w pu hóroknani, nāmahin pi nasuñwintalönniniq'ö.

⁶ Noq̄w puma kurs hiñq̄aqwani.

Hospitality and Humility

⁷ Pu pam tūtsamiwyaq̄amuy amumi tātayhq̄, kurs puma núnukñwat q̄enit namorstotaq̄w, pam amumi tutaptaq̄e, amumi pañq̄awu:

⁸ Ason hak nāñuiwhq̄at ep nōviwhq̄at ep uñ tūtsamq̄, um qa pas susnukñwat q̄enit ep q̄átuptuni,

taq nāp hisat pi sen uñ tūtsamqa uhpenihqe hakiy pas pavan sinot tūtsamht,

⁹ Uminen ūmi pañqawni: It qenitoynaa, kítani. Noqw pahsat pu um hamanhtini, susqalaveq qatuptuniqee.

¹⁰ Um qa panhti qw, ason hak uñ tūtsamq, um susqalaveq qatuptumantani. Noqw uñ tūtsamqa pite', ūmi pañqawni: Ikwatsi, um pavan ayo nukñwat aw hóyokni, kítani. Noqw pep pu' umum nōnovaqam uñ kaptsi'yuñwni.

¹¹ Taq haqawa pavan nāhihtataqa hapi qahimuniwhtini; pu nāqahihtataqa hapi a'nō hímuniwhtini.

¹² Pu Jesus piw put tūtsamqat aw pañqawu: Um wukonovate', qa uhkwatsmuy tūtsammantani, piw uhsinomuyu, piw uqlaq kahaksinmuyu; taq ka puma soon qa uñ tūtsamyaw, pay pam ūmi ahoytwni.

¹³ Ason um tūnopnanik, añ ōokiwyawamuy tūtsammantani, pu qapasiwyuñqamuyu, pu qayaktaqamuyu, pu qapostalyawamuyu.

¹⁴ Nen um hahlayhpit epni. Pi puma kurs hin ūmi put añ ahoytotaniq'ö. Pay ason añ súanyuñqam ahoy yesvaniwhq, pep pu' God ūmi put ep ahoytani.

*The Parable of the Great Feast
(Mt 22.1-10)*

¹⁵ Noqw put amum nōnovaqamuy amuñaw haqawa it navotqe, put aw pañqawu: Pas hak God moñwtunatyayat ep nōsniqa hahlayhpit epni.

¹⁶ Noqw pam put aw pañqawu: Hak tāqa wukonovataqe, kaysiwhqamuy tūtsama.

17 Nihqe nonopsattiqw, tūtsamiwyaqamuy amumi tumal'ayay hōnaqw, pam amumi pañqawu: Huvam pewyaa; pay sohsoy himu yukiwta.

18 Noqw puma sohsoyam sun hihta akw qe'yaniqey pan unañwtoti. Noqw mohti'maqa put aw pañqawu: Piw nu hihsaq tutskwat túihqe, pas soon qa aw kuyvatoni. Himu nu as pay qa awni.

19 Noqw suhka pañqawu: Piw nu tsivót-sikip nanashwamuy tumalwawakastuy túihqe, pas piw soon amumi qa pohtani. Himu nu as pay qa awni.

20 Noqw suhka pañqawu: Piw nu nōmataqe, ōviy kurs hin awni.

21 Noqw ōviy pam tumal'aya pítuhqe, ĩit moñwiw āawna. Pahsat pu ki'taqa itsívutiqe, tumal'ayay aw pañqawu: Yupa kaktayii, kímii, kihkisonva, pu kíkiskat aw'i; nen um añ ōokiwyaqamuy, pu hihta akw qapasiwyuñqamuy, pu qayaktaqamuy, pu qa-postalyaqamuy añqw tsamni.

22 Noqw tumal'aya panhtiqe pañqawu: Moñwi, pay um hintaniqat pañqawhq, nu as anhti; noqw pay nāt ep qeni.

23 Noqw moñwi tumal'ayay aw pañqawu: Yupa, kurs pōnawita, pu kwiyauy'uhtsit aw'i, nen um añqw sinmuy tusoqtsamhq, ikiy ep ohpokni.

24 Pi nu ūmi pañqawni: Imuy tahtaqtuy as tūtsamiwyaqamuy amuñaqw qa haqawa inovay añqw nōsni.

The Cost of Being a Disciple
(Mt 10.37-38)

25 Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus ámumya. Noqw pam namtökqe amumi pañqawu:

26 Inuminihqa nawus nay, pu yuy, pu nōmay, pu timuy, pu pāvamuy, pu tupkomuy, pu qōqamuy, pu siwamuy, pu hikis pas nāp qatsiy enañ aw qa suhtaq'ewni. Hak qa panhtinik, soon inuñk wīsiwtani.

27 Pu nahoyehtsiy qa yankañw inuñknihqā pas soon inuñk wīsiwtani.

28 Kurs uma haqawa ōmi wupakitaniqey tunatyawte', ya sen pam qa mohti qatupte', hin hihkayat añ wūwani, sen aw aptsī'nitaqeyu?

29 Nāphisat pi pam as qaqatspiyat yukut, pay kurs hin put aw yúkuniniqw, aw yorstotaqam sohsoyam akw tututsiwtiwvaye',

30 Pañqaqwani: I' as kītivat, pay kurs hin aw yúkuni.

31 Hal kurs hak haqam moñwi sukwat moñwit aqw kihpokte', ya sen pam qa mohti qatupte' añ wūwani, sen pay pam pakwút-sikip sōmorit pahsa' sinoy'kañw, put ahsawvatoqat ánwutaniqeyu, pam sunát-sikip sōmorit pahsa' sinoy'taq'ö?

32 Noqw kurs pay hinniniqw, nāt mi' pas yāvaqwniqw, pam aqw hakiy tuaw'ayhte', pay hin-taqat akw puma qa nāmi may'taniqat aw tūviñtani.

33 Noqw ōviy pay pan hapi kurs uma haqawa sohsoq hihta himuy qa tatamhte', pas soon inuñk wīsiwtani.

Worthless Salt
(Mt 5.13; Mr 9.50)

34 Öña as lolma; nīkañw kurs pam suhuviwe', sen hihta akw suhutiwni?

35 Pam tutskwat aw qa nukñwa, piw kwitatsvalnit aw'i. Pay pánis-sa pi hakim put maspayañwu. Tuqayvastotaa! Uma pi naqvuy'yuñwa.

15

The Lost Sheep

(Mt 18.12-14)

¹ Pahsat pu moñwit eñem sīvat ömalalwaqam, qaanhinwisqamuy amumum sohsoyam put aw tūqayyuñwniqe aw hóyokya.

² Noqw Pharisee-sinom, tutavot tutuqay-nayaqamuy amumum Jesus aw qayan unañway'yuñqe pañqaqwa: Tuwat i' tāqa qaanhinwisqamuy pas amu'puñalkañw, amumum tunöshomhta.

³ Noqw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat akw amumi lavayhtiqe pañqawu:

⁴ As kurs umuñaqw haqawa tsivót-sikip sunat kanelvokmuy'taqw suhka kurs haqamini. Ya pam nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqamuy haqam tutskwave qa mātapt, pu haqaminihqat heptoni, pas túwaniqe pahsavoo?

⁵ Pu pam put tuwe', hahlaykañw sukpa' tsoki'kañw,

⁶ Kiy ep pite', kwatsmuy, pu kisñwamuy tsovale', amumi pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa, nu ikanelvohkoy kurs haqaminihqat tuwa, kitani.

⁷ Nu umumi pañqawni: Noqw pan hapi hak sūka qaanhinmaqa tunatyay añqw lasq, put ep öveqatsit ep yesqam hahlayhtotiñwu; sinom nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqam súanhinwisqam kurs hihta añqw lasyaniqw, puma pumuy amuhpe qa pan hahlayhtotiñwu.

The Lost Coin

⁸ Pu sen kurs hak wuhti pakwt qötsásivat himuy'kañw, sukw haqami hintsanni. Puyaw

pam wihqōhit qa úwiknat, ahpave maspe', pās hepni, pas ason put túwaniqey pahsavoo.

⁹ Pu pam put tuwe', kwatsmuy, pu kisñwamuy tsovale', pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa; nu sīvat haqami hintsanqey ahoy tuwa, kítani.

¹⁰ Nu umumi pañqawni: Noqw pan hapi hak suhka qaanhinmaqa tunatyay añqw lasq, put ep God hoñviaymat pas hahlayhtotiñwu.

The Lost Son

¹¹ Pu pam pañqawu: Hak tāqa lōqmuy tiyotimuy'ta.

¹² Noqw tsāywa nay aw pañqawu: Inaa, as um hihta úhimuy añqw imakiway nuy máqani. Noqw pam hihta akw qátuhqey tiyotimuy namqana.

¹³ Noqw ahpiy qa wūhakis talq, pay tsāywa sohsok hihta himuy tsovalat, yāvoqhaqamii; nihqe pepehaq qahopqatuhqe, hihta himuy paysoq hintsana.

¹⁴ Nihqe pam put sohsokq, pep tutskwat ep wukotōñōsti; noqw put apha' himu súlawhti.

¹⁵ Noqw pam pep tutskwat ep hakiy sinot aw nātuwikta. Noqw pam haqe' pāsay aw put hōnaqw, pam pitsōtivokmuyatuy lālayi.

¹⁶ Noqw pitsōtim hihta pahpuyat nōnovaqw, as pam put òyniqe amumi kwañwáy'tuswaqw, pas qa hak put hihta maqa.

¹⁷ Noqw pam unañwtalawvaqe pañqawu: Istáthihi! Kaysiwhqam inay eñem hihta òviy tumalay'yunqam nōsiwhqat qarūrumnayaqe, akwsinwñi'yunqw, nu yephaqam tsōñmomoki.

18 Han pi inay aqwnen, aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, piw uhpewii.

19 Nihqe soon nu yan'ewaynïkanw uhtinihqey pan túñwantiwni. Pay um nuy tumal'ayatani, nu kítani.

20 Pu òviy pam wunuptut, nay aqw'a. Noqw pam nāt yāvaqniqw, naat put túwahqe, ehpewi wárikqe, kwapkaqe súmavoktat, put tsohtsona.

21 Noqw tiat put aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, pu uhpewii, nihqe soon nu yan'ewaynïkanw uhtinihqey pan túñwantiwni.

22 Noqw pay naat tumal'aymuy amumi pañqawu: Uma pew yuwsit susnukñwat yawwise', put yuwsinayani. Pu uma tañapsomnayt, totsvaknayani.

23 Nen uma wakashoyat wívakiwtaqat pew wikye', nīnayani; noqw itam nōnove', hahlayyani.

24 I' iti as soñawnen mokt ahoy tātayi; i' as kurs haqaminit ahoy nātuwiwa. Noqw pahsat pu puma hahlayhtivaya.

25 Noqw tiat wūyoqwa pasvehaqam tumalay'ta. Nit pam kīmi hayiñwnaqw, ep lēlenyaqat, pu tīvaqw, pam navota.

26 Nihqe pam sukwat tumal'ayat wánwayhqe, puma hinoqw pantsatskaqat put tūviñta.

27 Noqw pam put aw pañqawu: Uhtupko pitu; noqw una wakashoyat wívakiwtaqat put eñen nīna, pam put qahintaqat suphelawtaqat pitsínaqe òviy'o.

28 Noqw pay pāvaat itsívutiqe, aw pákiniqey qa nakwha. Noqw òviy naat aw yámakqe, aw kuw-

awayku.

²⁹ Noqw pam lavayhtiqe nay aw pañqawu: Istáthihi! Nu hihsa'haqam yahsañwuy añ unem tumalay'ta; piw nu qa hisat uhtutavoy hihtawat qaanhti. Noqw nu ikwátsmuy amumum hahlayniniqw, um qa hisat nuy kapirshoyat maqa.

³⁰ Noqw i' uhti tuwat nāhuhyayaqamuy amuhpa' un hihta akw qátuhqat sohsok'o. Noqw pam ahoy pituqw, āpiy pay um put eñem wakashoyat wíwakiwtaqat nīna.

³¹ Noqw naat put aw pañqawu: Itii, pay pi um sutsep inumum yanta; noqw sohsok himu ihimu úhimuu.

³² Pay pi tatam itam qatsítote', hahlayyani. Pi i' uhtupko as soñawnen makt, ahoy tātayi, kurs haqaminit ahoy nātuwiwa.

16

The Dishonest Manager

¹ Pu piw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Hak kahaktaqa hakiy put eñem hihta himuyat aw tunatyawtaniqat aw tavi. Noqw yaw put himuyat aw tunatyawtaqa put himuyat hov-alantaqat moñwíyat āawnaya.

² Noqw pam wánwayhqe, put aw pañqawu: Ya nu it hihta navota? Um hin hihta ihimuy as tunatyawtaqey nuy āawnani; pay um soon pāpu hihta ihimuy aw tunatyawtani.

³ Pu pahsat pam hak hihta aw tunatyawtaqa unañwpeq pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Imoñwi itumalay nuy nawhkiniq'ö. Kurs nu hin pasva tumalay'tani; nu hihta tuñlay'taniqey hahmana.

⁴ Hal kurs nu yanhtini. Noqw hisat nu itumal-makiway añqw ayo tūviwhq, sinom nuy kiy ep pās taviyani.

⁵ Kítahqe, ōviy pam moñwíyat aw pöiwyuñqamuy nānap wánwayhqe, mohti'maqat aw pañqawu: Um hihsa'haqam imoñwiw aw pöiwta?

⁶ Noqw pam pañqawu: Pay tsivot-sikip sunat tuwanit wihkuyita. Noqw pam put aw pañqawu: Uhpöiy pey'taqat kwusut, ayam suqtuptut, löq sunat pakwt sihkay'taqat pēnaa.

⁷ Pahsat pu pam piw sukwat aw pañqawu: Noqw umwa hihsa'haqam pöiwta? Noqw pam pañqawu: Pay tsivot-sikip sunat tuwanit söhövosita. Noqw pam put aw pañqawu: Uhpöiy pey'taqat kwusut, nälöp sunat pēnaa.

⁸ Noqw put moñwíat put ep put aw tayawinlavayhti, pas pam tuhishinhti qw ōviy'ō, nāmahin pi as pam qa súan hinhti'ō. Pi yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam nāp sinomuy amumiwat pas qa ūunatu. Noqw pay tālat añ hinwisqam qa pumuy amún tutuhistu.

⁹ Noqw nu umumi pañqawni: Uma yep qatsit ep hihta umuhimuy akw nennem tükwatslalwani; noqw ason umuhimu súlawhti qw, puma umuy haqam sutsep yesniqat aw ökinayani.

¹⁰ Hak sustsa' ep qa paysoq hintsakqa piw nihtiwtat ep qa paysoq hintsakñwu; pu sustsa' ep paysoq hintsakqa piw nihtiwtat ep paysoq hintsakñwu.

¹¹ Paniqw ōviy kurs uma yep qatsit ep hímuy'tiwhqat paysoq hintsatsne', ya sen hak hihta hihkay'taqat pas antsanihqat umumi nóani?

¹² Pu uma hihta qa umuhimuy aw qa

suan tunatyawwisq, ya sen hak hihta pas umuhimuyhiniqat umumi nóani.

13 Kurs hin tumal'aya lōqmuy moñwímuy amuñem tumalay'tani; ispi soon pam qa sukwat aw pay qa yan unañway'kañw, súkwat-sa pas hahlayni; sen pay hihtawat-sa aw pas yuki'kañw, pu sukwat pay qa hímuni. Kurs hin uma kãhakiwuy òviy tumalay'kahkañw, piw God eñem tumalay'yuñwni.

Some Sayings of Jesus

(Mt 11.12-13; 5.31-32; Mr 10.11-12)

14 Noqw Pharisee-sinom sīvat tuñlay'yuñqam sohsok it nanapta; nihqe put aw tututsiwya.

15 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma pi sinmuy amumi lolmat nãlavaytañwu; noqw pi God umumi umuh'unañway navoti'ta. Pi himu sinmuyniqw pas hímunihqa God-niqw tuyoy'eway'o.

16 Hisat John pítuhqat aw pahsavo hin hinwisniqa tutavo yuaatiwa, pu God lavay'aymuyatuy lavayiam piwu. Noqw pahpiy pu' God moñwtunatyayat yuaatiwhq, sinom sohsoyam aqw nãnaqasya.

17 Pay tokpela, pu tūwaqatsi tūwayaniqw, pam pantaqa qa pas hinta; noqw pay tutavot ep sushih-say pey'taqa alōntiniqw, pam pantaqa pas qatuvosi.

18 Nōmay mātappa piw sukw amum qatupte', tokot sokoptañwu; pu puwsuñway añqw mātaviwhqat amum qatuptuqa tokot sokoptañwu.

The Rich Man and Lazarus

19 Hak kahaktaqa tsatsákwmötsaput a'nö hihkay'taqat yuwsikañw, nāqavo hihta nasani'tañwu.

20 Noqw pu piw hak okiw hihta nuhtumi tuñlay'taqa, Lazarus yan mātsiwhqa put hötsíwat epeq taviwa, u'yasanikañwo.

21 Nihqe pay okiw as ñas'ew pam kahaktaqat nönöspiyat añqw hihta piñput tūmoytaniqey nāwakna. Noqw popkot öke', okiw put uyayat añ leñitsmitotañwu.

22 Noqw ahpiy pantaqw, i' okiwsino mōki, Noqw God hoñviaymat put ömiq wikyaqw, pam Abraham aqlap qatuptu. Noqw pu tuwat kahaktaqa mokqe āmiwa.

23 Nihqe maskiveq kānavoti'kañw, kwuhpukqe, Abraham yāvoq tuwa, pu Lazarus put aqlap qátuhqata.

24 Pu pam tsa'lawhqe pañqawu: Inaa, Abraham, um okiw nuy ökwatuwe', peqw Lazarus hōnaqw, pam malatsiy tsukuyat kūyit aqw móroknat, ileñiy hukanani; taq nu yepeq ūwiñwuy ep pas okiw kānavoti'ta.

25 Noqw Abraham pañqawu: Itii, pay ura um uhqatsiy ep hihta úhimuy lolmat ömahta; noqw pu pan piw Lazarus hihta qalolmat ömahta. Nit pu' pam suyan unañwtiqw, umwa tuwat kānavoti'ta.

26 Pu piw pi itamuhtsave a'nö tupqa yukilti; pantaqw öviy as yañqw umumiqyaniqam kurs hinyani; pu piw as umuñaqw peqwyaniqam kurs hinyani.

27 Pahsat pu pam pañqawu: Inaa, um as turs inay kiyat aw put hōnani.

28 Taq nu tsivot tupkomuy'ta. Noqw pam hin

yórikqey pumuy āawnaqw, puma qa tuwat peqw kānanvotpit aqwyani.

²⁹ Noqw Abraham put aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'ayamuyatuy lavaiyamuy oyi'yuñwa. Pay ason pumuy amumi tūqayyuñwni.

³⁰ Noqw pam pañqawu: Qae, Ina Abraham, pay hak so'pumuy amuñaqw amuminiqw, soon puma tunatyay añqw qa lasyani.

³¹ Noqw pam put aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'aymuyatuy lavaiyamuy qa aw tūqayyuñwe', nāmahin pi hak so'pumuy amuñaqw ahoy tātayhq soon tūtuptionsiwani.

17

Sin

(*Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42*)

¹ Pahsat pu Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pas soon sinmuy lomavöhut añqw lasnayaqam haqami peveltini. Nikañw pumuy amuñem pas is'öhini.

² Kurs hak imuy tsātsakwmuy hihtawat ayo lasnaqw, put eñem pas is'öhini. Pay pi tatam māta put kwapkaqe hāyiltiqw pam wuhkovatuphamiq tūviwhq, pam put eñem lolmani.

³ Uma nānami tunatyaltotini, kurs uhpava, sen uhtupko ūmi qaanhtiqw, um put u'nanani. Noqw kurs pam qaanhtipuy ep qahahlayhtiqw, pay um put pantaqat put ahpiy ayo yúkuni.

⁴ Pu kurs pam tāwat ep tsañe'sikis ūmi qaanhte' put tāwat ep tsañe'sikis ūminen, qahahlayhtiqey

pañqawhq, um hapi put pantaqat put ahpiy ayo yúkumantani.

Faith

⁵ Noqw ayaiwyuñqam Tutuyqawhqat aw pañqaqwa: Um okiw itahtuptsiwniy aw hóyoknani.

⁶ Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Kurs uma pay hihin tuptsiwni'yuñwe', nāmahin pi pam mustard-uyit pōsiyat an tsāyniqw, uma it sycamine-tsokit náipwaniwe', wuhkovatuphaveq kwihpiwniqat pañqaqwaq, soon pam umuhlavayiy qa anhtini.

A Servant's Duty

⁷ Kurs uma haqawa tumal'ayay'taqw pam haqam tutskwat qōritani, sen wāwakastuy nopni'tani. Ason pam pasñaqw pituq, ya um put aw yan lavayhtini: Taay, um tunōsvoñat aw qatuptuni, aw kítani?

⁸ Sóoni. Um yanwat put aw layayhtini: Um namuptat inuñem nōvatat, nuy nopnani. Noqw nu tūmoytani, pu hikwni. Ason pay um inuñk nōsni, pu hikwni, kítani.

⁹ Ya sen um put aw kwakwhatani, pam hin ayatiwhqey anhtiqat ep'e? Pay ka sóon'i.

¹⁰ Noqw pay pan hapi ōviy piw uma tuwat hin ayatiwye', sohsok anhtote' pañqaqwani: Pay itam okiw qa hihta apitoti. Pi pay itam itah'ayaway-sa anhtoti, kitotani.

Jesus Makes Ten Lepers Clean

¹¹ Noqw pam Jerusalem aqwnihqe, Samaria-tutskwat, pu Galileet-tutskwat pañ qaqlavaqa pañsoq'a.

¹² Nihqe pam haqam kitsókimi pituqw, hakim pakwt tahtaqt tokoplelet tütuyyaqam put ahsawvayaqe yávaqw hōñi.

¹³ Nihqe puma pañqw tsa'lalwaqe pañqawwa: Jesus, Moñwi, um okiw itamuy ōkwatuwni.

¹⁴ Noqw pam pumuy túwahqe, amumi pañqawu: Huvam God awwat momñwituy amumi nāmahtaknawisaa. Noqw puma nāto aqwyakahkañw, pay powaltoti.

¹⁵ Noqw pumuy amuñaqw sūka qalaptuqey navotqe, ahoy namtökt, pu pas tōnay añqe' God pas hihtata.

¹⁶ Nihqe pam Jesus kukmiq nātuvaye put aw put ep hahlayhti. Noqw pam hak Samariat añqw sino.

¹⁷ Noqw Jesus lavayhtiqe pañqawu: Ya qa pakwt-nihqam powaltoti? Noqw ya ima peptnihqam haqamiya?

¹⁸ Ya pay qa hak God pas hihtataniqe pitu, hal pay i' qa-Jew-sino-saa? kita.

¹⁹ Pu pam put aw pañqawu: Wunuptut, aqwhaqamii. Pay um qapēvewnaqe qalaptu.

The Coming of the Kingdom

(Mt 24.23-28, 37-41)

²⁰ Noqw hisat God moñwtunatyayat aw pítuniqat ima Pharisee-sinom Jesus tūviñtota. Noqw pam umumi pañqawu: Pi God moñwtunatyat qa susmataqpuva pítuni.

²¹ Soon hak pañqawni: Meh, pam ep'e, sen Meh, pam ayamo, kítani. Ispi meh, God moñwtunatyat yep umuhsonveni'ö.

²² Pu pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pay uma nāto nuy Sinot Tiyat as ñas'ew

sūs talönvaqat ep umumumniqat nānawaknaniqw, soon pam antani.

23 Noqw ephaqam sinom umumi pañqawani: Meh, pam yep'e! sen Meh, ayamo! kitotani. Noqw uma hapi qa aqwyan; piw qa amuñkani.

24 Pi talwihpiki tokpelat añ ahsupoq tälawañwu. Noqw pay hapi pan piw nu Sinot Tiat italöniy ep hinhtini, hisat pitee.

25 Nikañw pay mohti pu' qatsívaptsiwyuñqam nuy hīhihta akw okiwsasnayani, pu nuy tūvayani.

26 Noqw ura Noat qatsíyat ep hin yēsiwhq, pay hapi pan piw hintani, hisat nu' Sinot Tiat ahoy pítuq'ö.

27 Ura puma nōnova, hīhikwya, nōmalalwa, puw-suñwlalwa, hisat Noa pākihut aqw pákihqat aw pah-savoo. Noqw pātsikq, puma sohsoyam sūlawhti.

28 Pu pay ura piw pan Lot qatsíyat ep hinta. Sinom nōnova, hīhikwya, hihta tuhtuy'ya, hihta huyalalwa, uylalwa, pu kīlalwa.

29 Noqw ura hisat Lot Sodom añqw ahpiyniqw, ep tāwat ep ūwiñw hihta sikañpik owat enañ ōñaqw lōhōhöykuqe sohsokmuy kīqōta.

30 Noqw nāt hapi pantani, hisat nu' Sinot Tiat mātaqtiq'ö.

31 Put talönvaqat ep kits'oveqñihqa pañqw hāwe', nawus soon hihta himuy öviy ahpami papkini, sūwayaniqe öviy'o. Pu piw pasvenihqa qa kīmii.

32 Uma Lot nōmayat u'ni'yuñwani.

33 Qatsiy ayo táviniqey tunatyawtaqa put kway-hni; pu qatsiy kwayhqa hapi put ayo távini.

34 Nu umumi pañqawani: Put tōkilat ep hakim lōyöm sūkw puwuhpīt añ qatsni. Suhka wīkiwhq,

suhka akwsiñwni.

³⁵ Hakim lōyōm wuhtit nāma nūmantani. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñwni.

³⁶ Hakim lōyōm pasve hinnumni. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñwni.

³⁷ Noqw puma lavayhtotiqe put aw pañqawu: Háqamni, Tutuyqawhqa? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay haqam himu mokputniqw, pañso hapi wiwisokt sumitsovaltiñwu.

18

The Parable of the Widow and the Judge

¹ Noqw sinom sutsep nānawakne', qa nan'eknayaniqat Jesus pumuy tutuqaynaniqey nāwakna. Nihqe ōviy pam it tūwutsit akw umumi lavayhtiye,

² Pañqawu: Haqam kitsókit ep hak tāqa qatu. Pam hak sinmuy amuñem hin yuykuñwu; nīkañw God qa mamqasi, piw sinmuy qa kaptsi'ta.

³ Noqw pu piw pay pep hak koñnalavu qatu. Noqw pam hak wuhti tāqat aw pítuhqe aw pañqawu: Um inuñem ituwqay aw nāoyini.

⁴ Noqw pay as pam hihsavo qa nakwha; nit pay unañwpeq pañqawu: Pay as pi nu God qa mamqasi, piw sinmuy qa kaptsi'ta.

⁵ Noqw i' koñnalavu inumi sus'itsq, pay ōviy nu eñem nāoyini. Taq pam añk sasqe, nuy puhtsemoknani, kita.

⁶ Pu Tutuyqawhqa pañqawu: Taay, kurs huvam sinmuy amuñem hin yuykuñwuqa qa súanhinmaqa hin lavayhtiye nanaptaa.

7 Noqw puyaw God pas añ nāp namoramuy put aw tälö'nikañw, pu tókilat añ tsaykitaqamuy amuñem qa nāoyni? Ya pam sōwuni?

8 Nu umumi pañqawni: Pas soon pam pumuy amuñem qa súnaoyi. Noqw pay pi as pantaqw ason nu' Sinot Tiat hisat pite', ya nu sinmuy qapēvewni'yuñqamuy túwani?

The Parable of the Pharisee and the Tax Collector

9 Noqw haqawat suan hinyuñqey qanāvevewnayaqam ayam pētuy qahihtay'yuñwa. Noqw Jesus pumuy amumi it tūwutsit lavayhti:

10 Hakim löyöm tāqat nāwaknaniqe God kiyat aw paki. Suhka Pharisee-sínoniqw, pu suhka moñwit eñem sīvat ömalawhqā.

11 Noqw Pharisee-sino wunuwkañw, nāwaknaqe yan nāyuaata: Kwakwhay God. Kwakwhat pi nu sinmuy qa amunta-hihta tukwhantota, qa suan hinyuñwa, qa nāp himuy amum hinwisa, hal hikis yep moñwit eñem sīvat ömalawhqat an'i.

12 Nu tsañe'sikis talönwintiwhqat añ lōs nap-walañwu. Nu sohsok hihta ihmuy pakwút-sikivo sun oyiwtaqat añqw sūp oyit ūmi nóañwu, kita.

13 Noqw moñwit eñem sīvat ömalawhqā pay ayam haqam wunuwkañw, soon ñas'ew ömi kwuhpukniqe okiw tawitsqay wuvahtikañw pañqawlawu: God, um okiw nuy qaanhinmaqat ökwatuwni, kita.

14 Nu umumi súañqawni: I'wa qenive wunuwkañw, nima; noqw mi'wa qa pankañw ahpiy'o. Pi nāhihtataqa qahimuniwhtini; noqw nāqahihtataqa pas pavan hímuniwhtini.

Jesus Blesses Little Children
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Noqw sinom Jesus aw titipostuy tsamvaya, pam amumi tónokniqat òviy'ò. Noqw put aw nánatuwnayaqam amumi yórikyaqe, pumuy mēwa.

¹⁶ Noqw pay Jesus pumuy wánwayhqe pañqawu: Uma tsátsakwmuy inumiyaniqat nakwhanayani, nen qa mēwantotani. Pi puma hapi God moñwtunatyayat aw yuñni.

¹⁷ Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas God moñwtunatyayat tsākw qa an kwúsuhqa soon pañso pákini.

The Rich Man
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Noqw hak pavansino Jesus tūviñtaqe aw pañqawu: Lolma Tutuyqawhqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani?

¹⁹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya hinoqw um nuy lolmalawu? pi qa hak lolma, pas sūkaa, God.

²⁰ Pay um hin hinwisniqat tutavot navoti'ta: Um tokot qa sokoptani; um qa hakiy nīnani; um qa hihta ūuyuni; um hakiy qa atsátoynani; um unay, pu unuy pumuy kaptsi'tani, it'a.

²¹ Noqw pam pañqawu: Pas nu itsákoy añqaww ïit añ ahsupoq hinma.

²² Noqw Jesus it navotqe, put aw pañqawu: Nikañw um sūpwat qaanma. Um hihta úhimuy sohsok huye', añ òkiwyaqamuy put huytani. Nen um òveqatsit ep hihta nukñwat soon qa himuy'vani. Nit um añqwnen inuñkni.

²³ Noqw pam it navotqe, pas qahahlayhti, pas pam qaan'ewakw kāhaknihqe òviy'ò.

24 Noq̄w Jesus put pas qahahlayhtīq̄w navotqe pañqawu: Pas añ hihta akw k̄ahak'iwyuñqam God moñwtunatyayat aw yuñwniqw amuñem qa t̄voshinta.

25 Pay himu pohko p̄ōlay'taqa tsakomostat añ p̄órokput añ p̄ákiniq̄w, pam pantaqa pas qa t̄vosi. Nikañw kahaktaqa God moñwtunatyayat aw p̄ákiniq̄w, pam put epnīhqe pas qa t̄vosi.

26 Noq̄w hakim put nanaptaqam pañqaqwa: Noq̄w pantaq̄w hak sen ayo yámakni?

27 Noq̄w pam pañqawu: Pay añ himu sinmuyniqw pas kurs hin pasiwtañiqa pay God-niqw pasiwta.

28 Pahsat pu Peter pañqawu: Meh, itam hapi sohsok hihta tatamhtotat uñk nankwusa.

29 Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas qa hak haqam paysoq God moñwtunatyayat ōviy kiy, sen nay, sen yuy, sen p̄āvamuy, sen tupkomuy, sen q̄ōqamuy, sen siwamuy, sen n̄ōmay, sen timuy tatamhta.

30 Pi pam yep qatsit ep pay a'nō hóyokput ōmahtani, pu qatsit n̄ātoniqat ep qatsit qaso'taqata.

*Jesus Speaks about His Death a Third Time
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)*

31 Pahsat pu pam pakwt l̄ōq sihkay'taqamuy n̄āmi tsovalaqa, amumi pañqawu: Meh, itam hapi Jerusalem aq̄wya. Noq̄w God lavay'aymat Sinot Tiyat hin p̄ēnayaq̄w, pam pantaqa sohsay aw antsaniwni.

32 Pi nu qa-Jew-sinmuy amumi m̄ātaviwhq, puma nuy tututsiwnayani; nuy okiwsasnani; pu inumi t̄ōhtotani;

³³ Pu puma nuy wuvahtotani; pu nuy nīnani. Noqw pāyis talq nu ahoy tātayni.

³⁴ Noqw pam hiñqawhqat puma qa mātsi'yuñwa, put lavayiat pumuy amumi tupkiwtaqw òviy'o. Pu pam hihta pañqawhqat puma qa māmatsya.

Jesus Heals a Blind Beggar

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Pu ahpiy pantaqw pam Jericho-kitsókit aw hayiñwnaqw, hak qapostalqa pōhut qalave qatukañw, okiw hihta nuhtumi tuñlay'ta.

³⁶ Noqw sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy pañ haqamiyaqe mowawatiwisq, pam navotqe, put tūviñta.

³⁷ Noqw yaw Jesus Nazareth añqw sínonihqa haqaminihqat puma put āawnaya.

³⁸ Noqw pam tsa'lawhqe pañqawu: Jesus, um David Tiat, um okiw nuy òkwatuwni.

³⁹ Noqw ima mohti'wisqam put mēwayaqe, pay qa hiñqawlawniqat aw pañqaqwa. Noqw pahsat pu pas pam tuwat pavan kēew pañqawu: Um David Tiat, um okiw nuy òkwatuwni.

⁴⁰ Noqw Jesus huruhtiqe puma put aw wikyaniqat pañqawu. Noqw pam put aw pituqw, Jesus put tūviñtaqe,

⁴¹ Aw pañqawu: Ya nu uñ hintsanniqat um nāwakna? Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqqa, um as okiw ivosiy tālawnani.

⁴² Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay nam uh-posiy tālawnaa. Pay um qapēvewnaqe ayo taviwa.

⁴³ Noqw pahsat pay pam pōsiy tālawnā; nihqe Jesus añki, God pas hihtatimakañwo. Noqw sinom sohsoyam put aw yórikyaqe, God pas tayawnaya.

19

Jesus and Zacchaeus

¹ Noqw Jesus Jerichot aw pítuhqe, an yámakto.

² Noqw hak tāqa Zacchaeus yan mātsiwhqa pep qatu. Pam hak moñwit eñem sivat òmalalwaqamuy amuñaqw mohpeq'a; nihqe kāhak'i.

³ Noqw pam Jesus hákiy nihqat as aw yórikniqey tuwanta; noqw sinom hūrs hintaqw, pay pam kurs hin aw yórikni, hak tsāvanihqe òviy'o.

⁴ Nihqe òviy pam amupyeve wárikqe, pas pay aw yórikniqe sycamore-tsokit an wūvi, pam pañniniqw òviy'o,

⁵ Noqw Jesus put háqamniqw aw pítuhqe, òmi tātayht, put túwahqe, aw pañqawu: Zacchaeus, pis'oqtit hāwii, taq nu pu' pas pay soon uhkiy ep qa huruhtini.

⁶ Pu pam pis'oqtique, pañqw hawht, hahlaykañw, kiy aw put pitsína.

⁷ Noqw sinom put aw yórikyaqe, sohsoyam qayan unañway pañqaqwa: Yaw pam hakiy tāqat qaanhinmaqat kiyavaqwviate niqe òviy ámunnihqat pañqaqwa.

⁸ Noqw Zacchaeus wunuptuqe, Tutuyqawhqat aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu hihta ihmuy nāsamiq yantaqat òkiwyaqamuy huytani. Pu kurs nu hakiy sivit ep hihta paysoq nawhke', nu nālōs hóyokiwtaqat put aw ahoytani.

⁹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pu' hapi it talōñvaqat ep um, pu umum yesqam ayo nōña, pay pi um Abraham ahpiy aniwhtiqw òviy'o.

¹⁰ Pi nu' Sinot Tiat haqami hiniwhtotiqamuy hēve', ayo óyanique pitu.

The Parable of the Gold Coins
(Mt 25.14-30)

¹¹ Noqw pumuy iit nanaptaqw, Jesus qa lavayyukut, pumuy amumi hihta tūwutsit akw yuaayku, pam Jerusalem aqw pitutoqe ōviy’o. Noqw ka God moñwtunatyat āpiy pay mātaqtiniqat sinom pan wūwantota.

¹² Noqw ōviy pam pañqawu: Hak pavansino moñwtunatyat makiwniƣe ōviy yāvoqhaqamii, pay nāt piw ahoy pítunikañwo.

¹³ Nihƣe pam tumal’aymuy pakwtnihqamuy wánwayht, amumi pakwút-sikip sunat sīvat oyat, amumi pañqawu: Uma inuhsavo it apitoyni’yuiñwni.

¹⁴ Noqw put amum sinoiwtaqam put aw qa suhtaƣ’ewyaƣe añk hakiy hōnaƣe pañqaqwa: Itam it itamumi moñw’iwtaniqat qa nānawakna.

¹⁵ Noqw ahpiy pantaqw pam moñwtunatyat makiwhƣe, ahoy pitu. Nihƣe pahsat pu imuy tumal’a’yatuy amumi sīvat óyahƣey pumuy wánwayniwyaniqat pam pañqawu, puma huhyayaqw, hihsa’haqam pi hak aw hóyoknañwuƣat navotniƣe ōviy’o.

¹⁶ Noqw pahsat pu mohti’maƣa pítuhƣe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sīvat noaqw, nu put aw pakwút-sikip sunat sīvat hóyokna.

¹⁷ Noqw pam put aw pañqawu: Um súanhti, loma-tumal’aya. Um hihta qa hímunihqat ep qa paysoƣ hintsana, ōviy um pakwút-sikip wuhkokitsokit aw moñw’iwtani.

¹⁸ Pahsat pu añknihqā pítuhƣe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sīvat noaqw, nu put aw tsivót-sikip sunat hóyokna.

19 Noq̄w moñwi put aw piw an lavayhtige pañqawu: Pay òviy piw um tsivót-sikip wuhkokit-sokit aw moñw'iwani.

20-21 Pu piw suhka pítuhqe put aw pañqawu: Moñwi, taay, yep uhsiva. Nu un mamqasqe, òviy nu it hōhōnpit ep put mōki'ta. Um pi a'nō unañway'taqe, haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu; pu um hihta qa uyht put hōqñwu.

22 Noq̄w moñwi put aw pañqawu: Nu nāp uhlayayiy akw un hin yukunani, um nukpantumal'aya. Kurs um nuy a'nō unañway'taqw put navoti'ta. Kurs nu haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu, pu hihta qa uyht put hōqñwu.

23 Ya hinoq̄w um nuy pantaqw tis nāpi isivay sivakimi qa pana? Pi um panhtiqw, nu pite', ihmuy-nikañw pu put ep ahsatit enañ òmahtani.

24 Pu pam aqlaq hoñqamuy amumi pañqawu: Uma put sīvayat nawhkiyat pakwút-sikip sunat sīvat himuy'taqat put maqayani.

25 Noq̄w puma put aw pañqawu: Moñwi, pay pam pakwút-sikip sunat sīvay'ta.

26 Noq̄w pam amumi pañqawu: Nu umumi pañqawni: An himuy'yuñqam piw hihta makiwyani. Pu nastanihqa hikis as pay hihta himuy'taqey kwayhni.

27 Pu imuy ituwqamuy nu amumi moñw'iwaniqat qa nānawaknaqamuy uma pew tsamye', inutpip qōqyani,

The Triumphant Entry into Jerusalem
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Noq̄w Jesus yan lavayhtit, sinmuy amupyeve Jerusalem aqwat nakwsu.

29 Nihqe pam haqam tsomot, Olivet yan m̄atsiwhqat, aw pitu, Bethphage-kitsókit-nikañw, pu Bethanyt-kitsókit, pumuy hayiñwnaqee. Nihqe pam lōqmuy put aw nánatuwnaqamuy ayataqe,

30 Amumi pañqawu: Uma umupyeve kitsókit awni. Nen uma ep pake', morohyat sómiwtaqat túwani. Nāt pas qa hisat hak aqw wūvi. Uma put ñaht, añqw wikni.

31 Noqw ason kurs hak umuy hinoqw put nánahqat tūviñtaqw, uma yan lavayhtini: Tutuyqawhqa it nāwaknaqw ōviy'o.

32 Noqw ima ayaiwhqam ahpiynihqe, hin pam pumuy amumi lavayhtiqtat an yori.

33 Noqw puma morohyat ñañahq, pohkoy'yuñqam amumi pañqaqwa: Ya uma hinoqw morohyat nánaha?

34 Noqw puma pañqawu: Itahtutuyqawhqa it nāwaknaqw ōviy'o.

35 Nihqe puma put Jesus aw wikvaqe, yuwsiy morohyat aqw ahpatat, put aqw Jesus tsoka.

36 Pu pam pañ nakwsuqw, sinom pōnawit yuwsiy ahpatota.

37 Pu ōviy pam kitsókimi hayiñwnaqe, pāpu pay tsomot Olivet añ pihpoqniqw, pahsat pu sohsoyam put añk wīsiwtaqam pas tōnay añqe' God tayawintivaya, pu pam sohok hihta qaōwítumaltaqw, put ep puma put pas hihtativaya;

38 Nihqe pañqawtiwisa: Nam Moñwi, Tutuyqawhqtat natñwaniyat añ pitútoqa tayawintiwa. Nam ōveqatsit ep kwakwhat yēsiwaa. Nam Sus'ovenihqa, kaptitiwaa.

39 Noqw haqawat Pharisee-sinom sinsonñaqw

Jesus aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa ūmi nánatuwnayaqamuy mēwaa.

⁴⁰ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Nu umumi súañqawni: Pas imuy qa hiñqawaniqw, soon yañ o'wa qa sáakmani.

Jesus Weeps over Jerusalem

⁴¹ Noqw pam Jerusalem aw hayiñwnaqe aw tātayhqe, put ep paklawu, pañqawkañwo:

⁴² Is as uma yepahaq pu' kwakwhat yēsiwniqat haqe' qatsqat māmatsyani! Noqw núñwupi umuhposi qatālawva.

⁴³ Pi nāt hisat aw pituqw, umuhtuwqam namurulnit akw umuhkitsokiy pónokni, nānan'ivaqw put uhtayani.

⁴⁴ Nen put tutskwami sahpuknayani, uma pep ki'yuñqamuy éaña. Noqw pep qa haqam owa nāp qeniy ep akwsiñwni, ispi Sus'oveqñihqa umumi pohtaqw, uma put qa mātsi'yuñq'ö.

Jesus Goes to the Temple

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Pu pam God kīyat aw pákihqe, pep hihta huhyayaqamuy, pu tuhtuy'yaqamuy pañqw ipwanva;

⁴⁶ Nihqe amumi pañqawu: Ikiy ep nāwakintotamantani. Noqw uma soq put uuyiñtuy kivatoyaya.

⁴⁷ Pu pam nāqavo God kīyat ep tūtutuqayna. Noqw pay God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tūtutuqaynayaqam-niqw, pu sinmuy amuñaqw pavansinom, puma hin as put nīnayaniqey hēvi'yuñwa;

48 Nit hinhtotiniqey qa tutwa, sinom sohsoyam put aw pās tūqayyuñqw ōviy’o.

20

The Question about Jesus’ Authority (Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

1 Pu hisat pam God kīyat ep sinmuy tutuqaynaqe lomatuawit yuaata. Noqw God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tūtutuqaynayaqam, wukw’a’yatuy amumum put aw ōkihqe,

2 Aw pañqaqwa: Kurs itamuy hihta āawnaa. Ya um hihta öqalat aw yankañw iit hintsaki? Ya hak un it öqalat maqa?

3 Noqw pam lavayhtige amumi pañqawu: Kurs nu tuwat umuy sūkw hihta tūviñtani. Noqw uma nuy āawnayani.

4 Ura John kūyit akw tūtuvoylalawu. Ya pam haqaqw put makiwa? Sen öveqatsit añqö’? Sen sinmuy amuñaqö’?

5 Noqw puma put nānami yuaatotaqe pañqaqwa: Ya sen itam Oñaq’ö, kitotani? Soon qa pam itamumi pañqawni: Noqw hinoqw uma put aw qa tūtuptsıwa?

6 Ya sen itam Sinmuy amuñaq’ö kitotani? Noqw soon sinom sohsoyam itamuy qa tatatupqöqyani. Pi pūmuyniqw John pas antsa God lavay’ayaata.

7 Noqw öviy puma lavayhtotiqe aw pañqaqwa: Pay kurs pi hin put háqaqwnihqat itam pañqaqwani.

8 Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay öviy nu piw soon hihta öqalat aw yankañw iit hintsakqey umuy āawnani.

*The Parable of the Tenants in the Vineyard
(Mt 21.33-46; Mr 12.1-12)*

⁹ Pahsat pu pam tūwutsit hihta tuawi'taqat sinmuy amumi yuaativaqe amumi pañqawu: Hak tāqa ōvat uyht, tumalay'yuñqamuy amumi put mātapt, wūyavo yāvoqhaqamii.

¹⁰ Pu ōvat kwañwtinisavotiqw, pam ovauyit tumalay'yuñqamuy amumi hoñviayay hōna, puma aniwniyat añqw put maqayaniqat ōviy'o. Noqw tuwat soq ovauyit tumalay'yuñqam put wuvahtotat, qa hihta hintaqat pañqw hōnaya.

¹¹ Pu piw pam sukw hoñviayay pumuy amumi hōna. Noqw pay puma piw put wuvahtotat, hamanhintsatsnat, qa hihta hintaqat pañqw lālayya.

¹² Pu amuñk pu' pam piw sukw pumuy amumi hōna. Noqw piw pay puma put ōputotat, qalavohaqami tūvaya.

¹³ Pahsat pu ovauyit himuy'taqa pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Han pi amumi pas aw iunañway itiy tavi. Pay ka as puma put aw yórikye', kaptisitotani.

¹⁴ Noqw ovauyit tumalay'yuñqam put tutwaqe, nānami lavayhtotiqe pañqawa: I' hapi nay akpetani. Taay, itam nīnayaqw, himu himuatniqa itahhimuniwhtini, kitota.

¹⁵ Pu ōviy puma ovauyit añqw qalavohaqami put wikyat, nīnaya. Taay, noqw ya ovaui'taqa it ep sen pumuy hintsanni?

¹⁶ Pam pite', imuy tumalay'yuñqamuy qöye', pas pētuy amumi ovauyit noani, pam kita. Noqw puma put nanaptaqe pañqaqwa: Soon pantani.

17 Noqw pam pumuy amumi tātayht, pañqawu: Ura yan pey'ta: Owa kīlalwaqamuy amuhpiy qalavo tūviwhqa hapi tuyqaatniwhti, yan'i. Noqw ya pam lavayi hihta lavayhti?

18 Put owat ep yēvaqa yoyhni. Nīkañw ason pam hakiy aw yēve', tostani.

The Question about Paying Taxes

(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

19 Noqw God awwat mohpeq momñwit, tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumum put lavaiyat māmatsya, suyan pi pam pumuy amunkiwakw sōmokyuaaykuq'ö; nihqe öviy puma āpiy put nuayaniqey anhtotikañw, sinmuy mamqastoti.

20 Noqw öviy puma put aw pās tūqayyuñwa, piw hakim put mokmani'yuñwñiqat put aw hōnaya, puma hakim suan hinyuñqey as nawip'ew hinyuñq'ö. Nen puma put lavaiyat unahepye', pep tutskwat ep öqalay, pu tunatyayat aw put mātapyani.

21 Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa, itam ūmi navoti'yuñqw, um suan yuaatakañw hihta súantaqat sinmuy tutuqayna. Pu um qa hakiy pas hihtay'kañw, pas qa atsat God tunatyayat tūtutuqayna.

22 Ya pay itam hihta añ sivit Caesar aw öoyyaniqw, pam súanta, sen qa súanta?

23 Noqw pay pam pumuy unatwiyamuy māmatsqe, amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nuy unaheptota?

24 Kurs inumi votōnat mahtaknayaa. Ya i' hakiy pitsánwaat ep pey'ta? Pu hakiy tuñwniat añ pey'ta?

Noq̄w puma lavayhtotiqe, pañqawu: Caesar pit-sañwaata.

²⁵ Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Turs uma hihta Caesar himuyat Caesar aw noayani. Pu God himuyat uma God aw noayani.

²⁶ Noq̄w pay puma kurs hin sinmuy amutpip put lavaiyat ep hintsatsnani. Nihqe puma put lavaiyat ep kātayuñqe, pay qa hiñqawa.

The Question about Rising from Death
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Pahsat pu hakim Sadducee-sinom, yaw so'pum pay ahoy qa yesvaniqat pañqawaqam put aw öki; nihqe put tüviñtotaqe,

²⁸ Aw pañqawa: Tutuqaynaqa, Moses itamumi tutaptaqe yan pēna: Kurs tāqa nōmay'taqa qa tímuy'kañw mokq, put pāvaat, sen tupkoat put nōmayatniñwuqat amum qatupte', put eñem tíoymantani.

²⁹ Noq̄w ura as hakim tsáne'nihqam nānatupkom yēse. Noq̄w amuñaqw suspavaam as nōmatat, qa tímuy'vat pay mōki.

³⁰ Noq̄w añkñihqa put nōmayatniñwuqat amum qatuptut, tuwat qa tímuy'kañw mōki.

³¹ Noq̄w pu amuñkñihqa pay piw amunhti. Noq̄w puma as tsáne'nihqam put nōmatotaqw, qa hihtawat eñem wuhti ti'va.

³² Noq̄w nuhtuñk pu' wuhti tuwat mōki.

³³ Noq̄w ya öviy sinmuy ahoy yesvaqw, pam hihtawat pumuy tsáne'nihqamuy nōmaatni? Pi puma sohsoyam put nōmatota?

³⁴ Noq̄w Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Sinom yep qatsit ep nōmalalwa, piw puwsuñwlalwa.

35 Noq̄w pay ima hakim mokiwuy añq̄w ahoy yesve', qatsit nātoniqat ep ōkinqey pay ep pāvanyaqamuy qa nōmalalwani, piw qa puwsuñwlalwani.

36 Piw soon puma pāpu so'ni. Pi puma God hoñvi'aymuyatuy pas amunyuñwñi. Puma ahoy yesve', God tímatni.

37 Noq̄w kurs uma so'qam ahoy yesvaniqat ep tūviñtotaniq̄w-ya Moses himutskit lavayhtiqe hin pēnaqe hihta lavayhti? Ura God Abraham Tutuyqawhqaatnihqat pañqawu, pu Isaac Tutuyqawhqaata, pu Jacob Tutuyqawhqaata,

38 Ispi pam qa so'pumuy Tutuyqawhqaamu, pi yesqamuyu; pi putniq̄w sohsoyam yēse.

39 Pahsat pu tutavot tūtutuqaynayaqamuy amuñaq̄w haqawa lavayhtiqe pañqawu: Tutuyqawhqa, pas um súañqawu.

40 Pahpiy pāpu puma put hihta tūviñtotaniqey aw qa unahintsatska.

The Question about the Messiah

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

41 Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya hintaq̄w ōviy uma Christ David tíatnihqat pañqawu?

42 Noq̄w pi David Tātawit pey'taqat ep nāp pañqawu: Tutuyqawhqa, Imoñwiw aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qatuq̄w

43 Nu uhtuwqamuy áñwutaq̄w, puma ūmi maqaptsi'yuñwniqat pahsavoo.

44 Noq̄w ōviy hapi David put Moñwílawu; noq̄w hin pam put tíata?

Jesus Warns alainst the Teachers of the Law

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40)

⁴⁵ Pahsat pu sinom sohsoyam tūqayyuñqw, pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu:

⁴⁶ Uma tutavot tūtutuqaynayaqamuy amuhpe qa nāunay'yuñwni. Puma wupausit usnumyaniqey nānawakna, pu kitpik amumi hahlaykwa yuaatiwniqata; pu tsotsvalkiva mohkaqe tsotsókpit tuñlay'yuñwa, pu nōviwhqat añ nukñwat qeqnita.

⁴⁷ Ima hapi koñnalvutuy kīyamuy tusoqkwahanni'yuñwa. Puma nawip'ew hinkahkañw, nānawakne' sutsépyuaativayañwu. Puma hapi pas pavan qaöwíhintsaniwyani.

21

The Widow's Offering

(Mr 12.41-44)

¹ Pu pam kwuhpukqe kahksinmuy kuwahtipuy sivatatañpit aqw tañalalwaqamuy amumi yori.

² Noqw pu piw pam hakiy òokiwhqat koñnalavut pañsoq lōqmuy palavotōnat pahpañqw tuwa.

³ Nihqe pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: I' òokiwhqa koñnalavu imuy sohsoqmuy amuhpenihqe hóyokiwtaqat pañsoq pana.

⁴ Ima pi pay sohsoyam qarūrumnayakahkañw, hihta akwsiñqat añqw God enem kuwahtiput pañsoq tañatota. Noqw i' pi okiw hihta rūrumnakañw, pas hihta akw qátuhqey sohsoq pañsoq pana.

Jesus Speaks of the Destruction of the Temple

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Noqw haqawat God kīyat yuaatotaqe pañqaqwa: Is uti! pam lomao'wat akw lomasniwa,

pu hīhihta kuwahtiput akw'a. Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu:

⁶ Ya uma iit yañ o'wat aw tāyuñwa? Pay nāt hisat aw pituq̄w, pep pu' qa haqam owa nāp qeni y ep akwsiñw̄ni. Pam sohsoy sahpumhtini.

Troubles and Persecutions
(Mt 24.3-14; Mr 13.3-13)

⁷ Noq̄w puma put tūviñtotaqe aw pañqaq̄wa: Tutuqaynaqa, noq̄w ya iī hisat yaniwhtini? Pu hisat paniwhtiniq̄w himu put tuawi'tani?

⁸ Noq̄w pam pañqawu: Uma tunatyalto'te' qa ūnatoyniwyani. Taq kaysiwhq̄am inatñwaniy añ öke' pañqaq̄wani: Nu' Christ, kitotani; pu piw Aw hayiñw̄ti, kitotani. Noq̄w öviy hapi uma qa amuñkyani.

⁹ Sinom nāqöytivayani, piw qanamítuqayvahsi'yuñw̄ni. Noq̄w pay uma put nanapte' qa tsawiniwyuñw̄ni. Pi iī yantaqa pas soon qa mohti yaniwhtini. Nikañw hapi pay nāt qa pep so'ñwamiq pītuni.

¹⁰ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Haqam hihtuwat sinom hihtuywatuy sinmuy amumum nehpewi hoñvani. Pu moñwtunatyā sup moñwtunatyat ehpewhimantani.

¹¹ Pu hāhaqe' tutskwa a'nö tayayaykuni; pu tsöñöstini; pu hīhimu wukotuyani; pu sinom hīhihta nuhtsel'e'wakw aw yórikyani; noq̄w tokpelat añ hīhimu hihta tuawi'taqat mātaktotini.

¹² Nikañw hapi nāt iit qa yayhniwhq̄, sinom umumi may'yuñwe', umuy okiwsahsantivayani, tsotsvalkiva momñwituy amumi umuy mātaplalwani; pu sivikimi umuy tañalalwani. Noq̄w

uma kitsókimi moñw'iwyuñqamuy amumi-nikañw pu tutskwat aw moñw'iwyuñqamuy amumi tsamvaniwyani, uma isinomnihqe òviy'o.

¹³ Noqw uma umuhtuptsiwniy tunvot-nayaniqat aw umuñem qenitiwmantani.

¹⁴ Paniqw òviy uma pep hin lavayhtotiniqey añwu pay wūwantotaniqey qe'yaniqey umuh'unañwpeq yuki'yuñwni.

¹⁵ Pay ason nu hapi umuy lavaymaqamantani, pu súanwuwnitoynamantani. Noqw sohsoyam umuhpew'iwyuñqam soon put ep umuy yumoñwaltotani, piw áñwuy'yuñwni.

¹⁶ Pu umunam, umuñum, umuhpavam, umuhtupkom, pu umuñaqwvim, pu umuhkwatsim umuy nuhtumi mātaplalwaqw, puma umuy haqawatuy qöqyani.

¹⁷ Pu sinom sohsoyam umumi qa suhtaq'ewyani, uma isinomnihqat òviy'o.

¹⁸ Nikañw hapi pay pas soon umuhqötöva umuhhömi himuwa súlawhtini.

¹⁹ Uma qa nan'eknaye', qatsit himuy'vayani.

*Jesus Speaks of the Destruction of Jerusalem
(Mt 24.15-21; Mr 13.14-19)*

²⁰ Pu ason Jerusalem solāwamuy akw nöyakiwtaqw, uma aw yórikye', pahsat uma put kīqötiwhqat aw hayiñtiqw uma nanaptani.

²¹ Pep pu' ima Judeat ep yesqam tuhtukwimiq watqani, pu kīveyaqam pañqw ahpiyyani, pu haqe' tutskwava hinnumyaqam qa pañso ahoy yuñni.

²² Pi ep hapi God sinmuy amumi nāoyni. Noqw tutuvenit añ hin pey'taqat sohsok añ aw antsaniwni.

23 Nīkañw hisat aw pituq̄w añ nō'yiwyuñqamuy, pu añ yōyoñnayaqamuy kurs hin watqaniqamuy amuñem pas is óhini! Taq sinom pavan pas kānanaptani. Pi God itsívuat pumuy amumi hūrs tōñaniwtani.

24 Noq̄w puma sipwuvahpit qalayāt akw súlawhtini. Noq̄w tuwqaam pumuy tūwiktote', hāhaq̄e' tutskwat aw pumuy tsamyani. Noq̄w qa-Jew-sinom Jerusalem atsva wukukuykuyani, pumuy papsiy añ kūkuyvaniqat aq̄w pahsavoo.

The Coming of the Son of Man

(Mt 24.29-31; Mr 13.24-27)

25 Pu tāwat, mūyawuy, pu sōtuy añ himu hihta tu-awī'yuñwni. Noq̄w hīhihtu sinom sóonhtote', kurs hin wūwantotani, pātuwaqatsi a'nō hoñvantakañw sōykitaq̄w ōviy'ō.

26 Noq̄w sinom hihta tūwaqatsit aw pítuniqat aw-sa tāyuñwe', tsawiniwkahkañw, unañwso'ni, pi ōvaqe ōqala tayayaykuniq̄w ōviy'ō.

27 Pep pu nu' Sinot Tiat ōqalat pasiwkañw, qaan'ewkw tālawñway'kañw ōmawuy akw hawtoq̄w, sinom inumi tātayyani.

28 Noq̄w ason īi yantaqa hiniwmaq̄w, uma kwuhpukye', ōmiq̄ tāyuñwni; ispi uma soon pas hisat ayo nōñakiwtaniquēe.

The Lesson of the Fig Tree

(Mt 24.32-35; Mr 13.28-31)

29 Pu pam pumuy amumi himu hihta antaqat lavayit akw yuaaykuqe pañqawu: Uma nōnvospaltsokit aw wūwayani, pu hīhihta himutsot-skita.

³⁰ Puma sipölöy'vayaqw, uma aw tātayye', pay tal'anwhayinwiwtaqat nanaptañwu.

³¹ Noqw pay pan hapi öviy uma ason iit yantaqat hiniwmaqaw aw tātayye', pay God moñwtunatyaaat aw pitsíwtaqat nanaptani.

³² Pas antsa nu umumi pañqawni: Yep sinom pas soon tūtuwayaqw, pay sohsoy it yaniwhtini.

³³ Pay as tokpela, pu tūwaqatsit tūwayani. Noqw ilavayi hapi pas soon tūwayani.

The Need to Watch

³⁴ Nikañw uma nānami tunatyaltotini. Taq ka uma hihta nasani'yuñwe', pu honaqkuyit akw hōnaq'iwyuñwe', yep qatsit ep hihta tunatyat-sa aw tunatyawyuñwe' qa unañwtalawvayani. Nen uma qa navoti'kahkañw, put talōñnit aw suy'kini.

³⁵ Pi sopkawtaqam sinom tūwaqalvoqhaqami yesqam put aw öke', soñawnen wivosit aqw kwisyani.

³⁶ Paniqw öviy uma tunatyawkahkañw, yūmosa nāwakinwisni. Nen uma iit yaniwhtiniqat añqw ayo nōñakniqey aw öqawi'kahkañw, nuy Sinot Tiyat inutpip hoñni.

³⁷ Noqw Jesus nāqavo God kīyat ep sinmuy tu-tuqayna; nit mihikq pañqw yámake' tsmot, Olivet yan mātsiwhqat aqwnen, epeq talōñnañwu.

³⁸ Noqw qavoñvaqw sinom sohsoyam suits God kīyat ep put aw öki, aw tūqayyuñwniqe öviy'o.

22

The Plot against Jesus (Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Jn 11.45-53)

1 Noqw qa peken'oyvut pölavikit nōviwniqat, Amutsva Yūmosanihqat yan tūnwantiwhqat aw pituto.

2 Noqw God awwat mohpeq momñwit tutavot tutuqaynayaqamuy amumum hin as Jesus nīnayaniqey hēvi'yuñwa, Nīkañw puma sinmuy mamqasya.

Judas Agrees to Betray Jesus

(Mt 26.14-16; Mr 14.10-11)

3 Noqw pahsat pu Satan, Judas Iscariot yan piw tūnwantiwhqat, imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum tōnawtaqat pan unañwtoynaqw,

4 Pam ahpiynihqe, God awwat mohpeq momñwituy-nīkañw pu solāwamomñwituy amumum pasiwna, hin as pam pumuy amumi Jesus mātapniqey ōviy'o.

5 Noqw puma hahlayhtotiqe, put sīvat maqayaniqey aw pasiwnaya.

6 Noqw pam panhtiniqey pañqawhqe, hisat sinom Jesus qa amumyaqw, momñwituy amumi put mātapniqey qenihevi'ta.

Jesus Prepares to Eat the Passover Meal

(Mt 26.17-25; Mr 14.12-21; Jn 13.21-30)

7 Pahsat pu ōviy qa peken'oyvut pölavikit ep nōviwniqat aw pitu. Ep hapi pu' Jew-sinom Amutsva Yūmosanihqat ep mañat nīnayañwu.

8 Noqw Jesus Peter-nit, pu John, pumuy ayataqe, amumi pañqawu: Uma ahpiyenen, Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwniqat hin hintañwuqat itamuñem aw hintsanni. Noqw itam nōnōsani.

9 Noqw puma put aw pañqawu: Ya itam haqam put aw hintsanniqat um nāwakna?

¹⁰ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Meh, uma kīmi pakiqw, pep hak tāqa kuysivut akw kūyi'kañw umuhsawvani. Uma put haqami kīmi pakiqw, añk aw pákini.

¹¹ Pu ason uma ki'taqat aw pañqawni: Itamuy tutuqaynaqa ūmi pañqawu: Ya haqam yeyespi? Pep nu as inumi nánatuwnayaqamuy amumum Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat nōsni.

¹² Noqw pam tupatsveq wukoahpavit ep pās himu yukiwtaqat umumi mahtaknani. Pep uma hihta aw hintsanni.

¹³ Noqw puma ahpiynihqe, Jesus amumi hin lavayhtiqtat an yori. Nihqe puma Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat hin hintañwuqtat aw hintsana.

The Lord's Supper

(Mt 26.26-30; Mr 14.22-26; 1 Co 11.23-25)

¹⁴ Pu ōviy aw pituqw, pam tunōsvoñat aw qatuptu; noqw ima pakw lōq sihkay'taqam ayai-wyuñqam put ámumya.

¹⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu it Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat umumum nōsniqey pas nāwakna, nu nāt qa kānavotat'a.

¹⁶ Pi nu umumi pañqawni. Pay nu soon put añqw piw nōsni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat ep pam aw antsaniwhq, pep pu' nu piw nōsni, pam kita.

¹⁷ Pu pam kuyapkuyit kwusut, put ep hahlayhtit, pañqawu: Huvam it kwusuyat nāhuyvaa.

¹⁸ Pi nu umumi pañqawni: Pas nu soon pāpu ovauyit aniwniyat añqw hikwni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat aw pītuniqtat aw pah-savoo.

19 Pu pam pölavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōhat, pumuy put maqa pañqawkañwo. I' hapi itoko umuñem taviwa. Yan uma hintsak-wise', akw nuy u'ni'yuñwni.

20 Pu pay piw an pumuy nōnōsaqw, pam kuyap-kuyit kwusut pañqawu: I' kuyapkuyi hapi iuñwa. Pam umuñem puhuvasiwnit pasiwnaniqe òviy munvaniwni.

21 Nikañw meh, hak momñwituy amumi nuy mātapiña inumum tunōsvoñat aw may'ta.

22 Noqw pay pi pas antsa Sinot Tiyat eñem hin yukiwhqat pan nu yañqw ahpiyni. Noqw i' hak momñwituy amumi nuy mātapiñat eñem pas is óhini.

23 Pahsat pu haqawa puma yanhaqam hintiniqat puma nātuvihñtivaya.

The Argument about Greatness

24 Noqw puma pi piw nāñwuy'yuñwa, haqawa pa pas suspavanniqey mātapiñat ep'e.

25 Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Qa-Jew-sinmuy moñwímat pi pumuy amumi pas tutuyqawya; noqw pu ima pumuy amumi moñw'iwyuñqam pumuy amumi unañwtavi'yuñqey pan túñwantiwya.

26 Noqw uma hapi qa panyuñwni. Pay umuñaqw pas suspavannihqa sustsākwnihqat pantani; pu i' moñw'iwtaqa suñwámuy amuñem tumalay'tani.

27 Ya himuwa pas pávanniqö', sen tunōsvoñat aw qátuhqa, sen nopni'taqa? Soon qa tunōsvoñat aw qátuhqaniñwu. Noqw pi nu nuhtuñem hihta hintsakqey pankañw umumum yanta.

28 Inumi tuwantiwhq, uma hapi inumum añ kũkuyva.

29 Noqw õviy nu hapi umuy moñw'oyni, Ina nuy moñwtapqat pan'i.

30 Noqw uma inumum tunõsvoñat aw yesve', inumum nõnovat, hĩhikwyani. Pu uma moñw'atsvewat añ yeskahkañw, Israel-sinmuy pakwt lõq sihkay'tasikip sinoiwtaqamuy amumi moñw'iwyuñwni.

Jesus Predicts Peter's Denial

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

31 Pu Tutuyqawhqa pañqawu: Simon, Simon, meh, Satan as umuy tuñlayhti, umuy sõhövosit an tsãtsayaniqe õviy'o.

32 Noqw pay nu uñem nãwakna, uhtuptsiwni qa sõonhtiniqat õviy'o. Noqw ason um ahoy inumi namtõke', uhtupkomuy õqalani.

33 Noqw pam put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay nu umum sivikimi pãkiniqey pas suhta'ewa, hĩkis nu umum mokniqeyu.

34 Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ũmi súañqawni, Peter: Pay ason pas um pãyis nuy qa tuwi'taqey pañqawhqa, pu' taqakowãko tõqtini.

Purse, Bag, and Sword

35 Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ura nu umuy sivat-nit, pu tukput-nit, pu totsit qa ki-wiskahkañwyaniqat añqe' ayata. Noqw uma hihta haqtota? Noqw puma pañqaqwa: Qa hihtaa.

36 Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Taay, nĩkañw pu' hapi sivamoktukpuy'taqa put yawmani, pu pay tukpuy'taqa piw put yawmani. Pu

sipwuvahpit n̄astanihqa pay pi p̄ösālay huye', sipwuvahpit túini.

37 Pi nu umumi pañqawni: Ura yan pey'ta: Pam qaanhinwisqamuy amumum pohtoylaniwta, yan'i. Noq̄w soon pam tutuveni qa iqatsiy añ aw antsaniwni. Pas antsa. Noq̄w tutuvenit añ hin nuy lavayhtiqa soon pas hisat yukiltini.

38 Noq̄w puma pañqaqwa: Tutuyqawhqa, itam l̄õqmuy sipwuvahpi'yũwa. Noq̄w pam pañqawu: Pay pahsa'ni.

Jesus Prays

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

39 Pu pam pañq̄w yamakt, pay hin hinhtiñwuyey anhtiqe, tsomot Olivet aq̄w'a. Noq̄w put aw n̄anatuwnayaqam piw put amumya.

40 Pu pam epeq p̄ituhqe, pumuy amumi pañqawu: Uma n̄anakawne', qa unaheviwyani.

41 Pu pam hihsavohaqami hak owat t̄uwañwuniqat, pam pahsavohaqami pumuy amuñaq̄w ahpiynihqe, pep tamõtswunuptut, n̄awaknaqe pañqawu:

42 Inaa, pay pi um kurs n̄awakne', um it k̄anavotpit inuñaq̄w ayo t̄avini. N̄ikañw pay qa itunatyay annit, uhtunatyay an um hinhtini.

43 Noq̄w õveqatsit añq̄w hoñviaya put aw m̄ataqtique, put õqalmaq̄a.

44 Noq̄w pas pam k̄anavoti'taqe, pahsat pu pas pavan n̄awaknaq̄w, p̄alaat uñwat an tutskwami wukotsölölõta.

45 Pu pam n̄awaknaqe, wunuptut, put aw n̄anatuwnayaqamuy amumi p̄itu. Noq̄w puma qahahlayhpit akw m̄amañwuy'qe kurs tokva.

⁴⁶ Noq̄w pam amumi pañqawu: Ya uma hinoq̄w tōka? Uma yesvat nāwakintotani, taq̄ uma unahevi-wyani.

The Arrest of Jesus

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.3-11)

⁴⁷ Noq̄w pam nāt yuaataq̄w, pay kaysiwhqam sinom amumi öki. Noq̄w i' hak Judas yan mātsiwhqa sinmuy amutpipo pítuhqe, Jesus awni-hqe, tsohtsona. Ura as pam imuy pakwt lōq̄ sihkay'taqamuy amumum tōnawta.

⁴⁸ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Judas, ya um nuy tsohtsonaqe, pan nuy Sinot Tiyat nuhtumi mātapni?

⁴⁹ Noq̄w ima Jesus ámumyaqam hiniwhitiqat nanaptaqe, put aw pañqaqwa: Tutuyqawhqa, ya itam sipwuvahpit akw rohomhtotini?

⁵⁰ Noq̄w pumuy amuñaq̄w haq̄awa God awwat mohpeq moñwit tūwikiyat wuvahtaqe, putvaqwat naqvuyat tuku.

⁵¹ Noq̄w Jesus lavayhtiqe pañqawu: Hapi, pay pahsa'ni. Pu pam put naqvuyat aw tónokqe qalapsina.

⁵² Pahsat pu Jesus God mohpeq momñwituy amumi pañqawu, pu God kīyat ep solāwamomñwituy amumi-nikañw, pu wukw'a'yatuy put aw ökihqamuy amumii: Ya uma añqaq̄w hakiy uyiñwut awyaqe, öviy pas piw sipwuvahpi'kahkañw, pu murikhoy'wisa? kita.

⁵³ Himu pi nu nāqavo God kīyat ep umumum hinnumq̄w, uma nuy qa ñuaya? Noq̄w pay pu' hapi uma qatalpuve hintsatskiwhqat hinhtotiniq̄w umuñem qeniti.

Peter Denies Jesus

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Pahsat pu puma put ñuayaqe, pahpiy wikyaqe, God awwat susmohpeq moñwit kīyat ep wikvaya. Noqw Peter yāvaq put ańk hinma.

⁵⁵ Noqw puma ihkaqe aw nōyakiwtaqat nāsave qōhyaqe aw yesvaqw, Peter amumum qatuptu.

⁵⁶ Noqw hak māna tūwiki put qōhit aqlap qatuqw túwahqe, put aw taynumt pañqawu: I' tāqa piw put ámuma.

⁵⁷ Noqw pam put qa nakwhaqe pañqawu: Wuhti, nu put qa tuwi'ta.

⁵⁸ Pu ahpiy hihsavoniqw, piw suhka put túwahqe pañqawu: Pay um piw pumuy amumi tōnawta. Noqw Peter pañqawu: Tāqa, qa hin pi.

⁵⁹ Noqw ahpiy ka tāwat ańqe' sūs qōniltiqw, piw suhka pas qa nánahtsopkañw pañqawu: Pay pi pas suyan i' piw put ámuma. Oviy pi pam Galileet ańqw sino.

⁶⁰ Noqw Peter pañqawu: Tāqa, nu uñ hiñqawhq qa māmatsi. Noqw pahsat pay nāt pam yuaataqw, taqakowāko tōqti.

⁶¹ Noqw Tutuyqawhqa namtōkt, Peter aw tātayi. Noqw Peter Tutuyqawhqat lavaiyat u'na, ura pam put aw pañqawu: Nāt taqakowāko qa tōqtiqw, um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawni.

⁶² Noqw Peter pañqw yámakqe nāvakhuruhta.

Jesus Mocked and Beaten

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Noqw tahtaqt Jesus ñuy'yuñqam put aw tutut-siwya, pu wuvalalwa.

64 Pu puma hihta akw put pos'uhtayaqe taywayat wuwalalwakahkañw, tūviñlalwaqe pañqawwa: Kurs pañqawuu. Ya hak un wuvahta?

65 Pu puma hihin pu ehpewi qalomáyuaatota.

Jesus before the Council

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

66 Pu ōviy panis tālawvaqw, sinmuy amuñaqw wukw'a'yat-niqw, pu God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam sumitsovaltiqw, Jesus pumuy amumi wīkiwa.

67 Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqawwa: Kurs itamuy āawnaa. Ya um pas antsa God añqw moñw'asi'taqa? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu umuy āawnaqw, soon uma tūtuptsiwani.

68 Pu kurs nu as piw tuwat umuy hihta tūviñtaqw, soon uma nuy āawnayani, piw soon uma nuy mātapyani.

69 Noqw yahpiy haqahpiy nu' Sinot Tiat God Sus'ōqaltutuyqawhqat putvaqe qátuni.

70 Pahsat pu puma sohsoyam pañqawwa: Um pa God Tíata! Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma súañqawwa.

71 Pahsat pu puma pañqawwa: Ya hinoqw pas nāto piw hak hin hihta tsokanani? Pi itam hapi pas nāp moayat ahpiy put nanapta.

23

Jesus before Pilate

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Pahsat pu pep tsovawtaqam sohsoyam hoñvaqe, pep tutskwat ep moñwi Pilate yan mātsiwhqat aw Jesus wikya.

² Pu puma put hīhihta nēveltotoynayaqe pañqaqwa: Itam it aw nanaptaqw, itamuy Jew-sinmuy nukushintsahsana; pu itam hihta añ sivit Caesar aw qa ðoyyaniqat itamumi pañqawlawu, yaw pam pas nāp moñw'asi'taqey pañqawlawhqe ðviy'o.

³ Noqw Pilate put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinmuy moñwiam? Noqw pam hu'waqe, aw pañqawu: Um súañqawu.

⁴ Pahsat pu Pilate God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu sinmuy amumi pañqawu: Pay kurs i' qa haqam hihta ep qaanhti.

⁵ Noqw pahsat pu pas puma qa tūtuqayyaqe pañqaqwa: Noqw pi pam sinmuy hin u'nañwna, nihqe ahsupoq Jew-sinmuy amuhpa' tūtutuqaynatinuma, Galileet añqw hoyóyoykukañw pew pahsavoo.

Jesus before Herod

⁶ Noqw Pilate put navotqe, tūviñta sen pam Galileet añqwnihqata.

⁷ Noqw kurs pam Herod moñwvikhkayat añqwnihqat navotqe, āpiy pay Herod aw put hōna, pam piw ephaqam Jerusalem ep qatuqw ðviy'o.

⁸ Noqw Herod Jesus aw yórikqe, pas hinhaqam hahlayhti, pam as hisat put aw yórikniqey nāwaknaqe ðviy'o. Pam pi put hīhihta hintsakq navotqe, sakiqw as pam hihta kātumaltaqw aw yórikniqey wūwanta.

⁹ Pahsat pu pam put hīhihta tūviñlawu. Noqw pay Jesus pas qa lavayhti.

10 Noq̄w God awwat mohpeq momñwit, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum añ hoñkahkañw, a'nö put hihta nēveltotoynaya.

11 Noq̄w Herod-niq̄w pu sōlawamat put qahihtatotaqe, aw tututsiwya; nihqe hihta lolmat yuwsinayat, ahoy Pilate aw lālayya.

12 Noq̄w ep talöñnit ep Pilate Herod amum nākwatsta, puma as hihta ep nehpew'iwtage öviy'o.

13 Noq̄w Pilate God awwat mohpeq momñwituy, pu sinmuy amumi moñw'iwyuñqamuy-nikañw, pu sinmuy sohsokmuy tsovalaqe,

14 Amumi pañqawu: Uma as it tāqat inumi wikkvaya; nihqe yaw pam sinmuy nukushintsahsanqat inumi pañqaqwa. Noq̄w meh, nu umutpik put puprikq, kurs uma put hīhihta nēveltoynayaq̄w pas qa panta.

15 Pas qae, pu Herod pīw pan tuwa. Pi nu umuy put aw hōna. Noq̄w meh, pay kurs pam qa haqam hihta mokiwyu hihkay'taqat hinhti.

16 Pay nu öviy put a'nö wuvahtat, mātapni.

17 Put nōviwhqat ep pam pas pay soon hihtawat pumuy amumi qa mātapñwunihqe öviy pan lavayhti.

18 Noq̄w puma sūsaq sáakmaqe pañqaqwa: It ayo tūvat, itamumi Barabbas mātavii, kitota.

19 (I' Barabbas as kīve sinmuy qaunáñw talawnaqe, hakiy nīna. Nihqe öviy sivikimi tūviwa.)

20 Pahsat pu öviy Pilate as Jesus mātapniqey nāwaknaqe, piw sinmuy amumi yuaayku.

21 Noq̄w puma sáakmaqe pañqaqwa: Nahoylehtsit aw múaa, nahoylehtsit aw núaa.

22 Noq̄w pam pumuy amumi pu' pāyis pañqawu: Ya hínoq'ö? Ya pam hihta qalomáhinhtiqw öviy'o?

Pay pi nu qa hihta mokiwuy hihkay'taqat put aw tuwa. Pay nu öviy wuvahtat mätapni.

²³ Noqw pay puma pas tönay añqe' sa'taqe, pay pam pas nahoylehtsit aw muiwniqat nānawakna. Noqw sinom God awwat mohpeq momñwituy amumum sáakmaqe, nawis'ew tütuyqawvaya.

²⁴ Noqw pahsat pu öviy pumuy hin nānawaknaqw pantaniqat Pilate pan yuku.

²⁵ Pahsat pu pam it hakiy sinmuy qaunánwtalawnaqe hakiy nīnaqe sivikimi tūviwtaqat mätavi, sinmuy hin nānawaknaqat pan'i. Nit pam Jesus pumuy tunatyayamuy anhtiniqe amumi put noa.

Jesus Nailed to the Cross

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Noqw puma Jesus pahpiy wikkahkañw, hakiy Simon Cyrene añqw sino tutskwañahaqaqw pitutoqat nuayaqe, put nahoylehtsit ikwiltaynaya, Noqw pam Jesus añk put ikwiwta.

²⁷ Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus añkya, pu hakim momoyam put añk ókiwa kiti-wiskahkañw, tsaykiwisa.

²⁸ Noqw Jesus pumuy amumi namtökt pañqawu: Uma Jerusalem añqw momoyamu, uma qa inuñem tsaykitani; uma nennem, pu umuhtimuy amuñem tsaykitanikahkañwo.

²⁹ Taq meh, nāto aw pituqw, pu' sinom pañqawani: Naspi haqawat añ qa tılalwaqamu; pu ñaspi haqawat qa hisat nö'yiltotiqamu, pu pihuy akw qa hakiy yöyoñnayaqamu.

³⁰ Pep pu sinom tuhtukwimi pañqawtivayani: Itamumi sahpukuu; pu tsotsmot aw pañqaqwani: Itamuy āmaa, kītotani.

³¹ Kurs puma soñawnen himutskit nāto qehput yan hintsatsnat, puyaw tis lakput hintsatsnani?

³² Noqw hakim lōyōm hihta ep qaanhtişam nīniwniqe put amum wīkiwa.

³³ Pu ōviy puma haqami, Calvary yan mātsiwhqat, aw ōkihqe, pep put nahoyehtsit aw muaya, pu hihta ep qaanhtişamuy pīwu, suhka put putvaqewatniqw pu suhka put suyvaqewata.

³⁴ Pahsat pu Jesus pañqawu: Inaa, pay um okiw it yantaqat pumuy amuhpiy ayo yūkuni, puma hintsatskaqey qa mātsi'yuñqw ōviy'o. Noqw puma put yuwsiyat nāhoy o'yaqe, put ōviy nanavō'ya.

³⁵ Noqw sinom hoñkahkañw aw tāyuñwa. Noqw momñwit nuhtum put aqw tutsiwhiñqaqwaqe pañqaqwa: Pam pētuy ayo oya, pu' pi nāp ayo nātapnikañwo. Kurs pas pay pam God añqw moñw'asi'taqā namorstiwhqanen ayo nātapni.

³⁶ Noqw solāwam piw nuhtum put aw tututsiwyakahkañw put awyaqe vinegar put mamqaya,

³⁷ Pañqawkahkañwo: Kurs pay um pas Jew-sinmuy moñwīammen um ayo nātapni.

³⁸ Noqw put atsva himu pey'ta, Greek-sinmuy-nikañw, pu Latin-sinmuy-nikañw, pu Hebrew-sinmuy penhtuwiyamuy akw'a. Noqw yan hapi pey'ta: I' HAPI JEW-SINMUY MOÑWIAMU.

³⁹ Noqw qaanhtişam put amum hāyiwtāqamuy amuñaqw suhka put aw tutsiwhiñqawlawhqe pañqawu: Kurs pay pas um Christ-nen, um ayo

nātapni, pu itamuyu.

⁴⁰ Noqw pay suhkawa put u'nanaqe aw pañqawu: Puyaw pay um God pas qa mamqasi? Susmataq pi um pay put an mokniqat uñem yukuya.

⁴¹ Itam pi pay a'tsipnaqe pay itahhintsakpiy ah-satiyat ömahta. Noqw i' tāqa pas qa haqam hihta ep qaanhti.

⁴² Pu pam Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ason um moñw'iwkañw ahoy pite', okiw nuy u'nani.

⁴³ Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi pas antsa pañqawni: Pay pu' it tālat ep um inumum lomaqatsit ep nātuwiwni.

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Noqw tāwanasavehaqam tūwaqatsit añ ahsupoq qatālawva, tāwat atvelpetiqat aw pahsavoo.

⁴⁵ Noqw tāwa qatālawva, noqw God kiyat ep mötsáp'uhtsi nāsavaqe tsīki.

⁴⁶ Noqw Jesus a'nö hiñqawhqe pañqawu: Inaa, nu ihikwsiy uhmapqölmīq mātavi. Yan pam hiñqawht, sohsok hikwsu.

⁴⁷ Noqw solāwamoñwi hin hiniwhtiqtat aw yórikqe, God pas hihtataqe pañqawu: Pay kurs pas as antsa i' tāqa súanta.

⁴⁸ Noqw sohsoyam sinom pep hiniwhtiqtat aw yórikyaqe, tawitsqay wuvahtiwiškahkañw, pañqw ahoy ninma.

⁴⁹ Noqw sohsoyam put tuwimat-niqw pu moyam Galileet añqw put ámumyaqam yāvaqw hoñkahkañw, iit aw tāyuñwa.

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Noq̄w piw hak tāqa, Joseph yan mātsiwhqa, Aramathaea-kitsókit ep ki'taqa, sinmuy amumi moñw'iwta. Pam hak tāqa lolma, piw súantaqe, nuhtum God moñwtunatyayat kwañwtoynakañw nuhtayta. Pam hak momñwituy pasiwniyamuy, pu hintsakpiyamuy ep qa amumum pan yuki'ta.

⁵² I' hak Pilate awnihqe Jesus tokoyat put aw tuhtui.

⁵³ Nihqe pam put hawnage, tusaqtontsatsak-wmótsaput akw put mokahta; nit put haqam owat-pelpe tuamqölot ep put tavi. Pay qa hak hisat pep tuamhqölot ep nāto taviwa.

⁵⁴ Noq̄w ep nasuñwintalönnit aw totokay'yuñwa.

⁵⁵ Noq̄w piw ima momoyam Jesus amum Galileet añqw ökihqam put añkyaqe, tuamhqölot aw yórikya, pu put tokoyat hin taviwhqata.

⁵⁶ Pu puma ninmaqe, hihta hovaqtuqat, pu nañhut na'sastota; nit nasuñwintalönnit ep nāsuñwini'yuñwa, Moses nuhtumi hin tutaptaqat pan'i.

24

The Resurrection

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Noq̄w Sundayt aw pituq̄w ima momoyam suits talavay tūamit aqwya hīhihta kwañwáhovaqtuqat na'sastotaqey kiwiskahkañwo. Noq̄w haqawat pumuy amumumya.

² Noq̄w kurs tūamit añqw owa ayo mūmaniwhq, puma pantaqat tutwa.

³ Noqw puma aqw yuñqe, Tutuyqawhقات Jesus tokoyat qa tutwa.

⁴ Noqw puma kurs hinhtotiniqw nāto panyuñqw, hakim lōyōm tāqat tālawñway'taqat yuwsikañw pumuy amuqlap wunuwta.

⁵ Noqw puma tsātsawnaqe, tutskwami yōkoltotiqw, tāqat pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw so'pumuy amuhpa' hakiy taytaqat hepnumya?

⁶ Pam qa yep'e, pam tātayhqe, ahoy qatuptu. Pay ura pam nāt Galileet epnihqe umumi pan lavayhtiqe,

⁷ Pañqawu: Nu' Sinot Tiat hapi pas pay soon qa qaanhinwisqamuy öqalayamuy aw noiwni, nen nahoylehtsit aw muiltini. Nit pāyis tālat ep nu ahoy tātayni.

⁸ Noqw puma put lavaiyat u'naya,

⁹ Nihqe tūamit añqw áhoyyaqe, pakwt sūkw sihkay'taqamuy Jesus aw nānatuwnayaqamuy sohsok iit āawnaya, pu ahpiy put kwātsmuyatuy sohsokmuyu.

¹⁰ Noqw i' Mary Magdala-kitsókit añqwnihqa, pu Joana-niqw, pu James yuat Mary-niqw pu haqawat momoyam pumuy amumumyaqam ayaiwyuñqamuy iit āawnaya.

¹¹ Noqw pūmuyniqw pumuy lavaiyam an'eway hímuu. Noqw pumuy lavaiyamuy qa tūtuptsíwa.

¹² Pahsat pu Peter wunuptut, tuamit aw wari; nihqe aqw motoltiqe, tusaqtontsatsakwmötsaput pay nāp sup óyihqat tuwa. Nihqe pam pañqw ahpiynihqe, pep hin hiniwhtiqat aw wūwanma.

The Walk to Emmaus
(Mr 16.12-13)

¹³ Noqw ep talōñnit ep pumuy amuñaqw hakim lōyōm Emmaus-kitsókit aqw'a. Pam Jerusalem añqw navay tutskwatuwanit pahsavohaqamo.

¹⁴ Noqw puma sohsok iit hiniwhtiqtat nāmi yuaatima.

¹⁵ Noqw ōviy nāto puma nāmi yuaatimaqe añ wūwanmaq, Jesus pas nāp pumuy amumi pítuhqe, pahpiy pumuy amumuma.

¹⁶ Noqw pay puma put qa māmatsniqtat ōviy puma pos'uhtsiltiqat panta.

¹⁷ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hihta pas nāmi yuaatimaqe, pas qahahlaykañw kwilalata?

¹⁸ Noqw suhka, Cleopas yan mātsiwhqa, put hu'waqe aw pañqawu: Pas um ka nāla Jerusalem ep kiyavaqvinihqe pep pu' hiniwhtiqtat qa navoti'ta.

¹⁹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya himu hiniwhti? Noqw puma put aw pañqawu: Itam hakiy Jesus Nazareth añqwnihqtat yuaatima. Pas as pam God lavay'ayaata; God atpip-nikañw pu sohsokmuy sinmuy amutpik hihta qaōwíhintsaki, piw a'nō lay'taqat lavayi'ta.

²⁰ Noqw ima God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu itahmomñwit put mokiwy hihkay'taqat pañqaqwaqe, tutskwat ep moñwit aw put noayaqw, nahoylehtsit aw put muaya.

²¹ Noqw itam put aw yanyuñqw, sakiqw pay ka as pam hak ura Israel-sinmuy Rome-sinmuy amuñaqw mātapniqtat itam pan wūwantota. Noqw piw pi it yaniwhtiqtat atsva pu' pāyis tāla.

22 Pu piw pi õviy hakim itamuñaqw momoyam pas itamuy hin unañwtoynaya. Puma suits talavay pam haqam taviwhqat ep õkihqe,

23 Yaw put tokoyat qa tutwaqey itamuy āawnaya. Pu yaw puma õñaqw hoñvia'yatuy tūawtotaqw, yaw pam qátuhqat puma pumuy amumi pañqawu.

24 Noqw haqawat itamuñaqw tūamit aw haqamiyaqe momoyam hin lavaytaqat pan yórikya, Nikañw Jesus pay puma qa aw yórikya.

25 Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Is uma ñasta wuwni'taqamu. Uma sōwu God lavay'aymuyatuy lavaiyamuy sohsok tuptsiwni'taniqey qa pan unañwti!

26 Puyaw pay nawus Christ soon qa mohti iit hihta añ kānavot, pep pu' pas hímuniwhtini?

27 Pu pam Moses lavaiyat añqw hoyóyoykuqe, God lavay'amuyatuy lavaiyamuy pumuy navotna. Pu tutuvenit añ pam hin lavayhtiwhqey sohsok pam pumuy amumi namtöminta.

28 Noqw puma haqami kitsókit awyaqey aw hayiñwnayaqw, pay pam yūmosaniqey anhti.

29 Noqw puma put aw öqaltiqe, aw pañqawu: Pay um itamum huruhtinikañwo. Taq pi pay tapki-wmaqwu nuñwu pay pas hísatniqti. Noqw pam amumum huruhtiniqe aw paki.

30 Noqw õviy pam pumuy amumum tunösvoñat aw qatuptut, pölavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōhat, pumuy maqa.

31 Noqw pumuy pōsiam tālawvaqw, puma put māmatsi. Noqw pay pam pumuy amuhpiy haqami kurs hiniwhti.

32 Noqw puma nāmi pañqawu: Pi õviy itamuy

añqwayaqw pam itamumi yuaatimaqe, itamumi tu-tuvenit namtöminmaq, pas itam hin unañway'ma!

33 Noqw puma pahsat pay wunuptut, ahoy Jerusalem aqwnihqe pakwt sükw sihkay'taqamuy tsovawtaqw, pumuy amumi pitu, pu hakimuy pumuy amumumyaqamuy amumii.

34 Noqw puma pumuy amumi pañqawwa: Pay kurs Tutuyqawhqa pas antsa ahoy tätayhqe, Simon aw namtakna.

35 Noqw pahsat pu ima löyöm tuwat pumuy Emmaus aqwniqw, hin hiniwhtiqat pumuy āawna, pu hin puma Jesus māmatsqeyu, pam pölavikit yōhaq'ö.

Jesus Appears to His Disciples

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23; Acts 1.6-8)

36 Noqw pumuy nāt yan yuaatotaqw, Jesus pas nāp pumuy amuhsonve wunuptuqe, amumi pañqawu: Nam uma kwakwhat yēsee.

37 Noqw puma wuhpukyāt, tsātsawnaqe, pay tūawtotaqey wūwaya.

38 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw hin unañway'yuñwa? Uma hinoqw umuh'unañwpeq hin wūwantota?

39 Huvam imay, ikukuy enañ aw yórikyaa. Pi pay nūu. Inumi hintsatsnat nanaptaa. Hakiy hikwsiat pi qa tokoy'tañwu, piw qa õqay'tañwu. Noqw uma nuy pantaqat aw tāyuñwa.

40 Yan pam lavayhtit, amumi lövaq may, pu kuhkuy mahtakna.

41 Noqw nāt puma hahlayhtotiqe qa tūtuptionsiwaqe wūwantotaqw, pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta yep nōvay'yuñwa?

⁴² Noqw puma hihsakw pakiwhtuhpet momo-palat enañ put maqaya.

⁴³ Noqw pam put kwúsuhqe, pumuy amuhpewi put tūmoyta.

⁴⁴ Pahsat pu pumuy amumi pañqawu: Ura nu nāto umumumnihqe yan umumi lavayhti: Moses tutavoyat añ hin nuy lalvayhqa soon qa antani, pu God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy añ'a, pu Tātawit añ'a, ura nu kita. Noqw yan hapi ilavayi aw antsaniwa.

⁴⁵ Pahsat pu pam pumuy wūwniyamuy tālawnage, tutuvenit pumuy māmatsna;

⁴⁶ Nihqe amumi pañqawu: Yan hapi pey'ta. Noqw öviy pay Christ nawus soon qa pan kānavot, pu makt, pu pāyis talq mokiwuy añqw ahoy tātayni.

⁴⁷ Noqw uma soon qa sinmuy amumi yuaat-inumyani amumi pañqawkahkañwo: Uma umuh-tunatyay añqw lasyaqw, umuhqaanhtipu umuh-piy ayo yukiwni, Jesus Christ natñwaniyat añ'a, kitotani, Uma Jerusalem añqw hoyóyoykuyakañw sohsokmuy hihtuy sinmuy amumi yan yuaati-wisni.

⁴⁸ Pi uma hapi pas ïit aw yóriki'yuñwa.

⁴⁹ Noqw meh, Ina umumi hakiy awini'taqat nu añqw távini. Nikañw pay uma hāk yep kitsókit ep yesni, hisat òñaqw öqalat makiwyaniqey pahsavoo.

Jesus is Taken up to Heaven
(Mr 16.19-20; Acts 1.9-11)

⁵⁰ Pu pam pumuy Bethanyt pahsavo tsamht, māvuyaltit, amuñem nāwakna.

51 Nihqe nāto pam pumuy amuñem
nāwakinkanw pumuy amuñaqw tukiwhqe,
ōmiqatsit aw wīkiwa.

52 Noqw puma put pas hihtatotat, pas hinhaqam
hahlaykahkañw ahoy Jerusalem awya.

53 Nihqe puma sutsep God kīyat ep hinnumya,
God tayawinkahkañw aw hahlaykahkañwo.

God Lavaiyat An Puhuvasiwni New Testament in Hopi (US:hop:Hopi)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hopi

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Hopi [hop], USA

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hopi

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
f1558f03-6e18-5edf-b292-77ef05524aff